

„A RÉGI ÖREGEK, AZOK LEHET ÁM,
HOGY JOBBAN TUDJÁK...”
HAGYOMÁNYOS ÖKOLÓGIAI TUDÁS AZ ŐRSÉGBEN

Bevezetés

A természeti erőforrások, így a vadon élő növények, állatok és gombák hatékony felhasználása és populációik lokális kezelése megköveteli a fajok ismeretét az ezekre az erőforrásokra támaszkodó közösségekben (BERKES et al., 2000; ALVES, 2012). A fajismeret egyrészt az ökoszisztéma-szolgáltatások közvetlen igénybevételét szolgálja (pl. növény- és állatfajok felhasználása a táplálkozásban, humán- és állatgyógyászatban) (DÉNES et al., 2012; BABAI et al., 2014), másrészt a természeti erőforrások és élőhelyek kezeléséhez szükséges botanikai, zoológiai és ökológiai ismereteket biztosítja (GLASENAPP – THORNTON, 2011; BABAI – MOLNÁR, 2014; MOLNÁR et al., 2020). Ez a fajismeret a többnyire faj-alapú helyi indikátorokon keresztül a természeti környezet változásának monitorozását segíti (MOLLER et al., 2004; LYVER et al., 2017). Ezt a komplex tudásrendszert, amely több nemzedék által összegyűjtött és átadott tudásra, a személyes tapasztalatokra és a világgépre is épül, hagyományos ökológiai tudásnak nevezzük (BERKES et al., 2000; BERKES, 2017).

Nehezen jósolható, hogy a természetes flóra és fauna mely elemeire terjed ki a helyi közösség hagyományos ökológiai tudása (HUNN, 1999; MOLNÁR, 2012; ULICSNI et al., 2019). Ahogy Móra Ferenc a növények kapcsán remek érzékkel rávilágított: „én úgy tartom, népünk csak azoknak a növényeknek adott különös nevet, melyeknek hasznát veszi vagy kárát vallja, vagy amelyeknek valami nagyon szembeszökő sajátosságuk van...” (MÓRA, 1960). Ebből következik, hogy az egyes növény- és állatfajok felismerése, megkülönböztetése kapcsán kiemelkedően fontos szempontok az adott élőlény morfológiai megjelenése (pl. méret, alak, szín), ökológiai feltűnősége (pl. viselkedés, gyakoriság), valamint kulturális jelentősége (főként vélt, vagy valós károkozása, illetve haszna) (HUNN, 1982, 1999; BABAI et al., 2017; GOSLER, 2017; ULICSNI et al., 2019).

A Kárpát-medencében élő rurális közösségek természetismeretét számos korábbi kutatás vizsgálta akár fő célként, akár szórványadatokat gyűjtve a kérdés kapcsán. Ezek a kutatások elsősorban a növényvilágra összpontosítottak, különös tekintettel a gyógy- és ehető vadnövényekre, feltárva a Kárpát-medence számos régiója hagyományos botanikai tudását (pl. Somogy: KÓCZIÁN, 1988, 2014; Alföld: GRYNÆUS – SZABÓ, 1993;

¹ Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Néprajztudományi Intézet, Budapest / MTA Lendület Etnoökológia Kutatócsoport, Budapest.

² Óriszentpéter.

³ Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság, Óriszentpéter.

⁴ Ökológiai Kutatóközpont, Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet, Vácrátót / MTA Lendület Etnoökológia Kutatócsoport, Budapest.

MOLNÁR, 2011; Északi-középhegység: KÓCZIÁN, 1984; Felvidék: KÓCZIÁN – SZABÓ, 1990; Erdély: PAPP et al., 2014a; Kárpát-medence: DÉNES et al., 2012). Az etnozoológiai kutatások globális léptékben elsősorban trópusi tájakat és a gerinces fajokat, valamint az azok használatára vonatkozó ismereteket helyezték előtérbe (pl. COSTA-NETO, 1998; WALKER, 2000; KUTALEK – KASSA, 2005; ESTABROOK, 2008). A szórványos európai vizsgálatok is főként egy-egy gerinces csoportra, esetleg néhány kiemelt fajra összpontosítottak (pl. SVANBERG, 2006; LESCUREUX – LINNELL, 2010; BENÍTEZ, 2011; CERÍACO, 2012), ritka volt a teljes gerinces faunára kiterjedő monografikus feldolgozás (FRIDELL – SVANBERG, 2007). A magyar népi állatismeretre hangsúlyt fektető, monografikus kutatások a Felső-Szigetközben (KOVÁCS, 1987) és a Sóvidéken (GUB, 1996), valamint újabban a Szilágyságban, Gömörben és a Drávaszögben (ULICSNI et al., 2016) zajlottak. Számos további szórványadat gazdagította a magyar népi kultúra vadon élő gerinctelen és gerinces állatokkal kapcsolatos adattárát (pl. TAKÁCS, 1980; BORSOS, 2000, 85–89.).

A jól feltárt fajcsoportok mellett vannak alig kutatott taxonok. A növényvilág esetében a fűfélékkel (Poaceae) vagy a palkafélékkel (Cyperaceae) kapcsolatos hagyományos ökológiai tudás rendkívül alulkutatott (kivételek: MOLNÁR, 2017, 531.). A gerinctelen taxonok szintén alulreprezentáltak a kutatásokban. A teljes gerinctelen faunát feltáró munkák készültek például Hondurasban (BENTLEY – RODRÍGUEZ, 2001), Tanzániában (HEMP, 2001), és Kenyában (WEPUKHULU, 1992). Az alulkutatottság oka, hogy a gerinctelenek kutatása olyan fajismeretet igényel, ami gyakran a nem az adott taxoncsoportra specializálódott ökológus tudását is meghaladja. Például a kétszárnyúak (Diptera) esetében a helyi emberek által ismert fajszám meg is haladja az egyetemi ökológusképzésben elvárt számot (ULICSNI et al., 2016).

A világszerte erősödő urbanizáció és életmódváltás, a természeti környezettel való napi kapcsolat visszaszorulása eredményeként a hagyományos ökológiai tudás folyamatosan veszít jelentőségéből, erodálódik (BIRÓ et al., 2014), a tájjal kapcsolatos hatalmas tapasztalati tudás elvész (MILLER, 2005; SOGA – GASTON, 2016). A tudásvesztésre utaló trendek aktualitást adnak a hagyományos ökológiai tudás kutatásának. Ezek az ismeretek a tájról alkotott komplexebb, relevánsabb tudás kialakítását segítik elő a népi természetismeret segítségével (MOLNÁR – BABAI, 2021).

Éppen ezért kutatásunk fő célja az Őrség, illetve Magyarország és Szlovénia határ régiójában található magyar anyanyelvű közösségek szóbeli emlékezetében élő népi természetismeret, azon belül a növény- és állatismeret feltárása, a növények és állatok felhasználása, kultúrában betöltött szerepének vizsgálata. A természetismeretnek, mint a magyar népi kultúra keveset kutatott részének dokumentálását a szellemi kulturális örökség megőrzése szempontjából is fontosnak tartjuk. Ezt a vidéket korábban – tudomásunk szerint – ilyen szempontból keveset kutatták: KARDOS László (1943) az Őrség népi táplálkozása, BÖDEI János (1943) a göcseji gyűjtögető gazdálkodás kapcsán közölt etnobotanikai, illetve kevés etnozoológiai adatot, BAZSIKA Enikő (2009) pedig szintén göcseji népi növénynevek listáját tette közzé.

Kutatásunk fő kérdései: 1.) Mely vadon élő növény- és állatfajokat ismerik, nevezik meg az Őrségben és a szomszédos szlovéniai magyar anyanyelvű közösségekben? 2.) Milyen módon hasznosították az ismert növény- és állatfajokat?

Jelen munkánk részletesen bemutatja a terepmunkák során feltárt népi természetismeret növényekre és vadon élő állatokra vonatkozó tudáselemeit. Összesen 130 növény- és 242 állattaxon ismerete kapcsán gyűjtöttünk adatokat a fajok helyi nevére, élőhelypreferenciájára, illetve felhasználására vonatkozóan. Az adatgyűjtés szlovéniai és magyarországi falvakban, extenzív mezőgazdasághoz kötődő magyar nemzetiségű és magyarul beszélő adatközlők körében folyt az Órségi Nemzeti Park és a Goričko Natúrpark működési területén.

Jellegzetes dombsági kultúrtáj – az Órség és Goričko természetvédelmi területei

A vizsgált terület jellegzetes dombvidéki kultúrtáj (190 és 380 méter tengerszintfeletti magasság között) (1. kép), az Órség és az északkelet-szlovéniai Goričko régiójában található. A kutatás az Órségben Óriszentpéter, Szalafő, Magyarszombatfa, Nagyrákos, Kerkáskápolna, Kistrákos, Viszák falvakban zajlott, míg Szlovéniában Pártosfalva (Prosenjakovci), Szentlászló (Motvarjevci), Szerdahely (Središče), Alsójánosfa (Ivanjševci), Hodoš (Órihodos) településeket érintette.

A vizsgálatba vont települések határa az órségi és goričkoi táj jellegzetes élőhelytípusait, így flórájának és faunájának nagy részét is magába foglalja, ezért e települések botanikai és zoológiai szempontból jól reprezentálják a tágabb régió élővilágát, megfelelő helyszínül szolgáltak a népi természetismeret dokumentálásának megkezdéséhez. Ugyanakkor e települések kulturális szempontból is egységesen egy régióba sorolhatók (MÓD, 2019, 102–103.).

A vizsgált tipikus dombsági táj éghajlata mérsékelt kontinentális, enyhén szubalpin. Az éves átlaghőmérséklet 9,1–9,8 °C, az évi átlagos csapadékmennyiség 750–820 mm között alakul (KALIGARIČ et al., 2008; DÖVÉNYI, 2010; PAUŠIČ et al., 2017, 112.), amelyből megközelítőleg 600 mm a vegetációs időszakban hullik le (HAHN et al., 2012).

A vizsgált területen az üde lomboserdők jellemzők (elsősorban gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és bükkösök), amelyekben a klimax fafajok, a bükk, a kocsányos és kocsánytalan tölgy, valamint a kísérő fafajok, főként a gyertyán természetesen elegyednek egymással (BARTHA, 2016, 302.). Jellemzők a másodlagos, telepített fenyvesek a lucfenyővel vagy erdei fenyővel (BARTHA, 2016, 308.). Az erdők kiterjedése elsősorban az Órség magyarországi területén jelentősen megnőtt a 20. század második felében (BALÁZS et al., 2012, 49.). Az erdőterület kiterjedésével párhuzamosan a gyepek területe folyamatosan csökkent a 20. század második felében (BALÁZS et al., 2012, 49.). A gyepek többsége antropogén, irtáseredetű kaszálórét (BARTHA, 2016, 312.), jellemzően kékperjés láprétek, mocsárrétek és a dombháton kivágott üde lomboserdők helyén kialakított sovány gyepek (COUSINS et al., 2014, 3.; BARTHA, 2016, 15., 312–319.; PAUŠIČ et al., 2017, 112.).

A terület állatvilága többségében mérsékelt kontinentális faunaelemekből áll, továbbá szubalpin fajok is megjelennek. Közülük sok természetvédelmi szempontból értékes, védett faj a kisparcellás mezőgazdasági műveléshez kötődik, amely gazdálkodási forma Európa-szerte jelentős mértékben visszaszorult. Közép-Európa egyik legjobb állapotban fennmaradt kultúrtájaként (KALIGARIČ et al., 2008) az Órség és Goričko fontos

szerepet játszik e fajok védelmében. A tájban előforduló, megközelítőleg 1500 lepkefaj (Lepidoptera) (VÍG, 1998) és a szitakötők fajszáma Magyarországon táji szinten itt a legmagasabb, így a természetvédelem kiemelt figyelmét élvezzi (AMBRUS et al., 1995; VÍG, 1998). A gerincesek közül a fokozottan védett haris (*Crex crex*), az európai vidra (*Lutra lutra*) és az elterjedésének keleti határát a térségben elérő szubalpin faunaelem, az alpesi tarajosgőte (*Triturus carnifex*) bír kiemelt jelentőséggel (VÍG, 2003). A fajgazdag kultúrtáj növény- és állatvilága, élőhelyei az Őrségi Nemzeti Park és a Goričko Natúrpark megalakulása (2002, illetve 2003) óta természetvédelmi oltalom alatt állnak.

A régió településein egészen a 20. század közepéig, a szlovéniai településeken a közelmúltig jellemző volt a kisparcellás gazdálkodás (az átlagos birtokméret 1,59 hektár volt). A 20. század második felétől az elvándorlás és a gazdálkodás mellett vállalt egyéb munkák befolyásolták a táj népességének életét (KLADNIK – REPOLUSK, 1993, 238.). A vizsgált régió tájhasználatát napjainkban az államilag (Őrségi Nemzeti Park és Goričko Natúrpark) és EU-s szinten (NATURA 2000) szabályozott természetvédelmi szempontok is befolyásolják (FIKFAK – MÉSZÁROS, 2019, 7–8.).

A vizsgált települések népessége a 20. században a politikai-gazdasági változások következtében meginduló elvándorlás (és kitelepítések) miatt jelentősen lecsökkent. A szlovéniai településeken a lakosság etnikai szerkezete is változott az asszimilációs folyamatok következtében (KLADNIK – REPOLUSK, 1993, 238–239.; KOCSIS, 2006; KOVÁCS, 2015, 201.; ISPÁN et al., 2018).

1. kép Jellemző tájkép – szántók, fajgazdag, mezofil kaszálórétek és lombhullató erdők mozaikja. Szerdahely – Središče, Szlovénia, 2019. Fénykép: Babai Dániel.

Az alkalmazott módszerek

Azokban a közösségekben, ahol az extenzív tájhasználat megszűnőben van, a népességnek csak kis része gazdálkodik – és nem is feltétlen a táji adottságokat figyelembe vevő, külterjes módon, ott elsősorban az idősebb nemzedékek hordozzák az egykori népi természetismeret emlékeit. A közösségekben tanultakra és gyakorlati tapasztalataikra építve ismerik az egyes fajok helyi nevét, élőhely-preferenciáját, az egykori felhasználási módokat. Ezért a vizsgált falvakban az idősebb nemzedékek magyar anyanyelvű tagjait kérdeztük a természetismeretük kapcsán. Az életmódváltás következtében a gazdálkodásban alig érdekelt fiatalabb nemzedékek tagjai nem, vagy másképpen ismerik a helyi flórát és faunát, a fajneveket, a felhasználás módjait. Tudásuk már nem a közösségre egykor jellemző etnobiológiai tudást reprezentálja, így jelen vizsgálatunk ezen nemzedékek tudására nem terjedt ki.

Az adatgyűjtés 2018–2020 között 6 alkalommal, összesen 38 terepnapon zajlott. Mivel a vizsgált régióban korábban ismert népi flóra és fauna feltárása volt a cél, a legnagyobb tudású, tapasztalt, a tájban sok időt töltő személyeket kerestük fel az ún. hólabda-módszerrel (snowball-sampling – NEWING, 2010, 74.). Összesen 40, korábban vagy jelenleg is gazdálkodó, többnyire idős emberrel készítettünk kötetlen felsorolásra (free-listing) építő, valamint félig strukturált és strukturált interjúkat (NEWING, 2010, 101–103.). Az interjúalanyok átlagéletkora Szlovéniában 75 (legfiatalabb 53, legidősebb 92), Magyarországon 79 év volt (legfiatalabb 67, legidősebb 91). Közülük mindössze egy őrségi adatközlőnek volt középiskolai és egy szlovéniai adatközlőnek főiskolai végzettsége, az oktatásból szerzett növény- és állatismeret aránya elenyésző volt a megkérdezettek körében.

Az interjúk során az egyes népi taxonok meghatározását, biológiai azonosítását színes fényképek, illetve a növények esetében frissen szedett csokrok segítették. A növényekkel kapcsolatban mintegy 250 fajra kérdeztünk rá, ezen kívül mintegy 400 állatfajról mutatunk be fényképeket. Amennyiben a fényképeken szereplő fajok azonosítása nem volt egyértelmű, az adott taxonokat biztosan azonosító tulajdonságokra irányuló keresztkérdésekkel győződtünk meg a népi taxonok pontos biológiai hovatartozásáról. A módszer hátránya, hogy nem alkalmas pl. fű- (Poaceae) és sásfélék (Cyperaceae) kérdésére, beazonosítására. Ezért ezeket a vegetációs periódusban, az adott évszak jellemző fajjaival együtt csokorba gyűjtve is kérdeztük. Terepi interjúk is készültek, megerősítve a fényképeken alapuló növény- és állathatározásokat.

Az interjúalanyokat előzetesen tájékoztattuk a kutatás céljairól, publikálási szándékunkról. Hangfelvételt csak előzetes szóbeli engedéllyel készítettünk. Az interjúk magyar nyelven készültek. Az interjú során elhangzott helyi neveket rögzítettük, valamint a fajokkal kapcsolatos további információkat azok élőhely-preferenciájáról, felhasználásáról, populációdinamikájáról. Az adatokat Excel-táblázatba rendeztük, kulcsszavak segítségével kódoltuk. A tanulmányunkban kifejtett állításokat az interjúkból kiemelt, szó szerint lejegyzett idézetek illusztrálják. Valamennyi, a szövegben szereplő, külön nem jelzett idézet a szerzők által készített interjúk alkalmával, az itt közölt formában hangzott el.

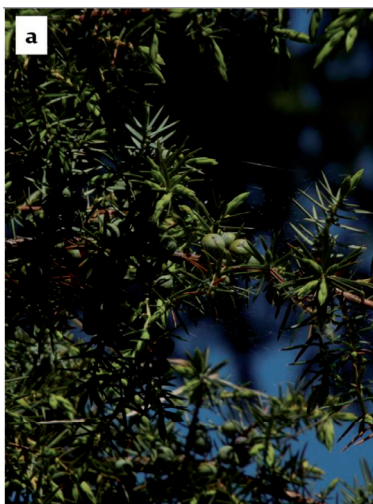
Eredmények

A népi növényismeret az Őrségben

A megkérdezett őrségi interjúalanyok 130 növényt ismertek fel, ezek közül 122 népi taxon helyi neve él a szóbeli emlékezetben a mai napig (Függelék 1. táblázat). A megnevezett népi taxonok 90%-a (110) egyértelműen egy biológiai fajjal azonosítható. A fennmaradó 10% (12) esetében (többnyire két fajból álló) fajcsoportok körvonalazódtak. A lista összesen 17 fafajt, 13 cserjefajt, 2 törpecserjét, 97 lágyszárút, 1 lián-szerű fajt tartalmaz. Az ismert fajok 54 családba tartoznak, legtöbbjük a fészkesvirágzatúak (Asteraceae) (15 faj), a rózsafélék (Rosaceae) (14 faj) és a pázsitfűfélék (Poaceae) (9 faj) családjainak képviselői.

Az ismert népi növénytaxonok esetében nagy hangsúlyt kap a felhasználás. Az interjúk során feltárt 130 népi taxon közül 119 kapcsán az interjúalanyok összesen 218 használatra utaló adatot említettek. A legtöbb fajjal kapcsolatban a dísznövényként (vázában, csokorban) való felhasználás (46 faj), az ember- és állatgyógyászati alkalmazás (39 faj), valamint a fogyaszthatóság (39 faj) hangzott el. 11 olyan népi taxon került elő, amelyekhez eddig nem sikerült felhasználással kapcsolatos adatot kötni (pl. *Galeobdolon luteum*, *Phragmites australis*, *Viola arvensis*). Néhány további faj név nélkül ismert a közösségben (pl. *Betonica officinalis*): „hát, sok ollan van, hogy nem tudjuk a nevit. *Ismerni ismerjük, de... A régi öregek, azok lehet ám, hogy jobban tudják, csak mikor mi gyerekek vótunk, mit törödtünk mi avval...*”

A 130 népi taxon közt a legfontosabb és legsokoldalúbban hasznosított fajok (kulturális kulcsfajok) a fásszárúak voltak. Közülük a *gyertyán* (közönséges gyertyán – *Carpinus betulus*), a *pattagu* (közönséges boróka – *Juniperus communis*) és a *nyírfa* (bibircses nyír – *Betula pendula*) (2a-b, 3a kép), míg a lágyszárúak közül a *kákics* (gyermekláncfű – *Taraxacum officinale* agg.), a *csalán* (nagy csalán – *Urtica dioica*) és a *gyékény* (széleslevelű gyékény – *Typha latifolia*) emelhető ki (2c-d kép).

2a. kép Pattagu (közönséges boróka – *Juniperus communis*). 2b. kép Nyírfa (bibircses nyír – *Betula pendula*). 2c. kép Kákics (gyermekláncfü – *Taraxacum officinale* agg.). 2d. kép Csalán (nagy csalán – *Urtica dioica*). Fényképek: Babai Dániel.

A gyertyánt használták tűzifaként: „ugyanolyan kemény, értékes fa, mint a bükkfa, tűznek.” Szerszámfaként is: „jobban illen kapanyel, fejszenyel, régen nem is csináltak másbul fejszenyelet, mind gyertyánfából.” Gyertyánból készítették a fáhasítás egyik fontos eszközét is, a *sukk*-kot, amivel a hasogatni való fába szorult fejszét ütötték, mert a gyertyán nem hasadt: „mikor bükkfát vagy gyertyánfát el kell hasítani, s akkor a fejszét belevágod, nem a másik fejszével ütöd, mer’ akkor megdeformálódik... *sukk*.” A gyertyánt ritkán, de fűrészárúként is hasznosították: „deszkának is használták. Ez annyi, hogy köserves dógozni vele, ha száraz. Mer’ ezen annyi gally nő, hogy ez nem olyan sima, mint a bükkfa.” A mai napig fontos a nyírfa a tájban. Ma már elsősorban csak a vesszőseprű készítése miatt jelentős: „Régen ennek a nyírfának az ágából csináltak söprűt. Nyírfa-ágsöprűt, ahogy mondják.” (3a kép)

A kákicsot szintén sokoldalúan hasznosították. Virágjából mézet készítettek: „Virágjából csinálnak mézet, úgyhogy megfőzik a virágját, cukrot tesznek rá, s akkor úgy csinálják, mint a mézet.” De gyermekjátékot is készítettek belőle: „nyakláncot szoktunk belőle csinálni, mikor virágzott.” Levelét salátának, illetve az állattakarmányozásban is használták: „Legelső a nyulaknak a táplálkozása, az a legelső.”

Humán- és állatgyógyászattal kapcsolatos adat 39 faj kapcsán került elő. Jelentős mennyiségben gyűjtöttek fajokat felvásárlásra, ez gyakran gyermekek pénzbevételi forrása volt. Olykor helyben nem is használt fajokat gyűjtöttek, például a gyöngyvirágot (*Convallaria majalis*): „mikor kislány vótam, szedtük a levelit, mikor levirágzott, talicskán toltuk haza. El lehetett adni. / BD: Otthon is használták? / Hát, otthon vagy temetőre vázába, másképp nem.”

Dísznövényként való felhasználás 46 faj kapcsán merült fel (csokor, szárazvirág). Fűfajok közül szárazvirágnak a *Mária könnye* (közepes rezgőfü – *Briza media*) használatát említették, a terepmunka során vázában a kékperjét (*Molinia caerulea*) is láttuk

(helyi neve nincs) (3b kép). A színes virágú mezei növények közül számos fajt szedtek vázába. Közülük kiemelhető a *nefelejcs*ek (*Myosotis*-fajok) felhasználása: nemcsak vázába szedték a fajt, hanem sajátos kompozíciót is készítettek belőle: „*tányérba hideg vizet öntenek, s akkor így szélre berakja, egyenként. Az aztán így magától föláll. Közepibe meg lehet tenni kisebb vázát, aztán bele nefelejcsset... Nagyon szép ám az!*” (3c kép)

3a. kép A nyírfa (bibircses nyír – *Betula pendula*) a mai napig fontos alapanyag, elsősorban ágseprű készülni belőle. 3b. kép A kékperje (*Molinia caerulea*) szárazvirágként kerül vázába.
3c. kép A kéknefejejcs (nefelejcsfajok – *Myosotis* spp.) fontos dísznövény volt az Őrségben.
Fényképek: Babai Dániel.

A népi állatismeret az Őrségben

A vizsgált közösségekben együtt mindösszesen 242 fajszintű népi taxonnal beazonosítható tudományos állattaxont sikerült meghatározni. A taxonok 55%-a, azaz 133 népi taxon a gerinctelenekhez, míg 109 népi taxon (45%) a gerincesekhez tartozott (Függelék 2. és 3. táblázat). A népi gerinctelen taxonok közül 129-nek, a taxonok 97%-ának volt helyi neve. Közülük 90 faj (68%) fajspecifikus külön névvel neveztek meg az interjúalanyok. Jónéhány olyan faj is található volt a listában, amelyeknek egytagú helyi neve volt (pl. *zsizsik*, *géber*, *pöhöl*, *kánya*). Ezeket egy adott faj, a legjellemzőbb típusfaj, valamint egy magasabb népi rendszertani kategória (pl. népi nemzetség) megnevezésére is használták. Ezt a helyzetet gyakran a „rendes”, „valódi”, „igazi” megkülönböztető kifejezések hozzátoldásával is megerősítették, például a házilégy (*Musca domestica*) vagy a gyepi hangya (*Tetramorium caespitum*) esetében.

A 242 taxonból 162 (67%) volt egy biológiai fajjal megfeleltethető. 76 népi taxon több biológiai fajt foglalt magába (fajcsoport). Néhány esetben (4 népi taxon, 2%) a népi taxont és a biológiai fajokat általában valamilyen morfológiai szempont alapján tovább osztották. Ezek az ún. túldifferenciált népi taxonok, amelyek a tudományos taxonómiai rendszerbe nem illeszthetők. A keleti sün (*Erinaceus roumanicus*) esetében például

a megkérdezett őrsegi egy kutyaszerű, illetve egy disznószerű taxont különítettek el a biológiai fajon belül (4. kép). Dokumentáltunk egy *lobodár* nevű, az ízeltlábúakhoz tartozó népi taxont is, amelyet nem sikerült tudományos taxonnal beazonosítani.

4. kép A keleti sün (*Erinaceus roumanicus*) egy túldifferenciált taxon a népi taxonómiában. A képen a két ismert (disznószerű és kutyaszerű) népi taxon közül az elmondások alapján inkább a kutyaszerű, a kutyára hasonlító orrú példányt látjuk. Fénykép: Ulicsni Viktor.

Az állatfajok tudományos taxonómiai besorolása nagyrészt megegyezett a népi biológiai osztályozás rendszerével, amit gyakran a megnevezések hasonlósága is jelzett (pl. pókok és pókszabásúak). Természetesen a két rendszer több jelentős eltérést is mutatott. Például a poloskafélékhez tartozó molnárpoloskafajokat (*Gerris* spp.) az őrsegi interjúalanyok a népi póktaxonba sorolták, a kaszaspókok (Opiliones) és az álkaszaspókok (Pholcidae) rokonaként. Ezt egyik helyi nevük, a *vízipók* is bizonyította (5. kép). A *vízipók* elnevezést magyarázza, hogy a molnárpoloskák hosszú lábai és azokkal összemérhető hosszúságú csápjai e fajokat valóban a pókokkal teszik hasonlatossá: „*hát, aminek olyan sok lába van, a víz felett van teljesen. Mintha nagy szúnyog lenne, de nem szúnyog, hanem pók teste van, hosszú lába.*”

A gerinctelen taxonok kapcsán sajnálatosan időszerű a nagy számban és nagy tömegben megjelenő adventív (idegenhonos) fajok észlelésének vizsgálata is. A csiga-fajokhoz kapcsolódó őrsegi hagyományos ökológiai tudás magába foglalja a kevésbé kedvelt őshonos csupaszcsigafajok (*Arion* spp. és *Limax* spp. pl. *Limax maximus*) (6a kép), valamint a többség által jól ismert és kifejezetten utált spanyol csupaszcsga (*Arion vulgaris*) (6b kép) ismeretét. Utóbbi egy idegenhonos faj, amely az elmúlt két évtizedben jelent meg és terjedt el gyors ütemben a tájban, nagy bosszúságot okozva a helyiek-

nek: „egy szentgotthárdi nő mondta, hogy olyan sok csiga van [spanyol csupaszcsiga], hogy ő összeszedett ezerkétszázat. [...] Há' mit ad Isten, nem kellett három év, má' én is három-négyszázat naponta össze szoktam szedni. Rámászik az ember agyára, tényleg.” Az újonnan megtelepedő fajok gyors terjedését olykor ökológiai szempontokkal magyarázták: „de hát azér' létték ez a sok kágyú [csupaszcsiga], meg mit tudom én, hogy nincsen béka, azér'.”

5. kép Hosszú lábai és azokkal összemérhető hosszúságú csápjai a molnárpoloskákat (*Gerris* spp.) a kaszáspókokhoz (*Opiliones*) és az álkaszáspókokhoz (*Pholcidae*) teszik hasonlatossá, nevük és népi besorolásuk is innen ered. Fénykép: Ulicsni Viktor.

Ugyanakkor a házas csigák, így az éti csiga (*Helix pomatia*) (6c kép) jóval pozitívabban értékelt faj (szemben a spanyol csupaszcsigával): „a pesti unokám ilyen kicsi vót, azt mondta, hogy Évi mama! A házas csigát nem bántod ugye? Tényleg nem bántom a házas csigát. Csak ezt a meztelent.”

Az őshonos katicafajok, azaz a bödebencék több faját is megkülönböztették a helyiek, köztük legnépszerűbb a hétpettyes katicabogár (*Coccinella septempunctata*) volt (7a kép): „gyerekeket is mindig figyelmeztettem, hogy a bödebencét nem bántanyi.” Szintén jól ismert az ázsiai jövevény, a harlekinkatica (*Harmonia axyridis*) (7b kép). Noha ökológiai és morfológiai hasonlósága a hétpettyes katicával viszonylag nagy, mindenki jól ismeri, megkülönbözteti: „hát van ollan, hogy a házokhó is bekészül. [...] Ez majdnem olyan vót, mind a krumplibogár annak idején, hogy itt vót, ott vót, amott vót, aztán egyszer' csak mindenhol vót.”

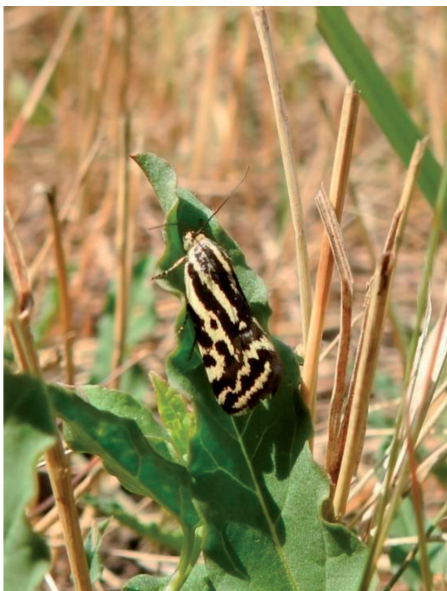
„A régi öregek, azok lehet ám, hogy jobban tudják...”

6a. kép Az őshonos csupaszcsigafajok (pl. nagy meztelencsiga – *Limax maximus*) és 6b. kép az idegenhonos spanyol csupaszcsiga (*Arion vulgaris*) jól ismert taxonok. Utóbbit igyekeznek irtani.
6c. kép A házas csigák közül a legismertebb az éti csiga (*Helix pomatia*), amely némi védelemben is részesül. Fényképek: Ulicsni Viktor.

7a. kép Az őshonos hétpettyes katicabogár (*Coccinella septempunctata*) és 7b. kép az idegenhonos harlekinkatica (*Harmonia axyridis*) jól ismert fajok az Őrségben. Fényképek: Ulicsni Viktor.

8. kép A gyakori zebra bagolylepke (*Emmelia trabealis*) általában nem ismert faj, Pártosfalván mégis érdekes narratív történet kapcsolódik hozzá. Fénykép: Ulicsni Viktor.

Érdekes történet kapcsolódik a zebra bagolylepkehez (*Emmelia trabealis*) (8. kép), amely más tájakban ismeretlen faj: „*egy fajta van, ollan kicsike, egész kicsi, osztán fekete, meg fehér csikok vannak. Aszongyák, hogy az veszélyes. [...] Ollan kicsi. Egy asszon mondta, hogy a kisfiának mutatták, hogy ez veszélyes, vagy mérges.*”

A döglegyek (*Lucilia* spp.) helyi neve az egész magyar nyelvterületen a hivatalos névvel megegyezően *döglégy* (9. kép). Ugyanakkor az Őrségben, elsősorban a magyarországi településeken *bogár* néven emlegetik ezeket a legyeket, míg a szlovéniai Pártosfalván a nagyon találó *mészároslégy* név terjedt el: „*hát mikor rámegy a húsra, akkor oda csinál. [...] Hát ez a kékes, zöldes. Ugye? Mészároslégy, na. Mer'ott szok' lennyi, ahol a mészáros. De olyan ződ, igen. Hát mondják, hogy az rárakja a tojását a húsra, hogy ott az megférgesedik.*”

9. kép A döglegyek (*Lucilia* spp.) jól ismert fajok az egész Kárpát-medencében, így az Őrségben is. Fénykép: Ulicsni Viktor.

„A régi öregek, azok lehet ám, hogy jobban tudják...”

A gerincesek közül a kétéltűek számára a természetes vizes élőhelyek vagy a *tókák* (mesterséges, kis kiterjedésű tavak, amelyek kenderáztatásra, a háziállatok itatására szolgáltak, valamint tűz esetén vízbázist jelentettek a házak közt) megfelelő élőhelyet biztosítanak. A gazdag kétéltűfauna tekintetében a békák (*Anura*) jól ismertek a vizsgált őrségi településeken. A területen előforduló, morfológiailag meglehetősen hasonló, három barnabékafaj (mocsári – *Rana arvalis*, erdei – *Rana dalmatina*, és gyepi béka – *Rana temporaria*) (10a-c kép) közül a mocsári béka hímjei a rövid nászidőszakban kék színűvé változnak. Bár ez a szín feltűnő, rövid ideig látható kora tavasszal, és a békák ilyenkor alapvetően ritkán kerülnek az emberek szeme elé (kevés munka van még a tájban). Azonban volt olyan gazdálkodó, aki érzékelte a mocsári békák nászát: „*Tudod, minálunk Muraszombat, meg Radán között. Osztán ottan van egy tó, oszt abba’ a tóba vannak kék békák. [...] Csak tavassza’.*”

10a. kép Mocsári béka (*Rana arvalis*). 10b. kép Erdei béka (*Rana dalmatina*). 10c. kép Gyepi béka (*Rana temporaria*). E fajok a nászidőszakon kívül nagyon hasonlóak, így ekkor nem is tudják elkülöníteni őket az adatközlők. Fényképek: Ulicsni Viktor.

A farkos kétéltűek (szalamandra és a göté) négy faja fordul elő a vizsgált területen. Ezeket a fajokat az őrségiek két népi taxonba sorolják. Az egyik taxon a foltos szalamandra (*Salamandra salamandra*), amelyet *szalamandra* vagy *mocsarád* néven ismernek a vizsgált tájban. A másik népi taxon helyi neve *vízibornyú* vagy *göte*, amely az alpesi tarajosgöte (*Triturus carnifex*), a pettyes göte (*Lissotriton vulgaris*) és az alpesi göte (*Ichthyosaura alpestris*) (11. kép) közös helyi neve. A *vízibornyú*hoz egy érdekes hiedelem is kapcsolódik: „[a vízibornyúkat] *meg szoktak fogyni. Mer’ aszonták, hogy szerencsét hoz, ha valaki megsimogatja őket.*”

A hüllők közt a közönséges lábatlangyík (*Anguis fragilis*) helyi neve *vakkigyú* (12. kép). A legtöbben ártalmatlan fajnak tartják, néhányan azonban üldözik: „*ez talán nem nagyon veszélyes. Hát ilyet meg má’ sokat agyonvágтам. Nagyon sokat.*” / „*Csak azt nem szokjuk bántani. Másik kígyót azt, hogyha van, azt agyonverem. A vakkigyú nem bánt engem. Az nem is mérges, nem is csip.*” Helyi nevét is ártalmatlan voltára vezetik vissza: „*nem lehet vak, hanem lehet azé’ mondják vakkigyúnak, hogy nem bánt, vagy hogy nem mérges.*” A mitikus, minden lakóházban élő házikígyó alakja is előkerül a *vakkigyú* kapcsán: „*Jaj, osztán mingyá’ hogy ezt agyonüttük. Jaj, lányom! Mondom. Ő nem hallotta még. Nem szabad a házná’ kígyut agyonütni, mer’ akkó’... Nem szabad.* [de agyonütötte]

De minden háznak megvan a maga kigyuja. Aztán, aszongya, abba' az évbe' meghalt az öregapja. Aztán akkor ő úgy bánkódott, hogy őmiatta halt meg.”

11. kép A farkos kétéltűek közé tartozó götefajok, így a képen szereplő alpesi göte (*Ichthyosaura alpestris*) is fajcsoportként a vízibornyú taxonba tartoznak. Fénykép: Ulicsni Viktor.

12. kép A közönséges lábatlangyikot (*Anguis fragilis*) hagyományosan vakkigyúnak nevezik, így a kígyókhoz is sorolták, bár ma már többen hallottak arról, hogy valójában a gyíkok rokonságába tartozik. Fénykép: Ulicsni Viktor.

„A régi öregek, azok lehet ám, hogy jobban tudják...”

A gerlice (balkáni gerle – *Streptopelia decaocto*) (13. kép) a jelenlegi idősebb nemzedékek fiatalkorában jelent meg nagy számban, inváziós jelleggel a tájban. Ennek is köszönhető, hogy sokan a balkáni gerle mai, nem túl alacsony létszámát is kevesellik: „annyi gerlice vót, az a vadgerlice, fekete koszorú volt a nyakukon. Hogy hová lettek, én nem tudom.”

13. kép A gerlice (balkáni gerle – *Streptopelia decaocto*) a 20. században jelent meg a tájban dél felől terjeszkedve. Fénykép: Ulicsni Viktor,

A szajkó (szajkó – *Garrulus glandarius*) (14a kép) és a zödbákán (szalakóta – *Coracias garrulus*) (14b kép) népi taxonokat jól ismerik az őrségi gazdálkodók. Gyakran emlí-

14a. kép Szajkó (*Garrulus glandarius*). 14b. kép Zödbákány (szalakóta – *Coracias garrulus*). Mindkét faj a sokak által említett fajok közé tartozik, habár a gyakori szajkóval szemben a szalakóta már jó ideje kipusztult a tájból. Fényképek: Ulicsni Viktor.

tik együtt ezt a két madárfajt, habár a szalakóta már rég eltűnt a tájból: „*A szajkót azt megfoglák, csak azt a ződbákánt, azt nem fogták meg. Szajkónak annak jó. Azt meg szokták fogni kukoricával. Úgy, hogy kukoricát madzagra kötöttek, ugye a kukoricát nagyon szereti, azt kitétték neki, oszt hogyha úgy bekapkodta a kukoricát, akkó' nem tudott e'mennyi, mer' a madzag benn vót a torkán. Oszt akkor így megfoglák.*”

Az emlősök közül a denevérfajok jól ismert népi taxonok (15. kép), amelyekről tartottak régen az őrségiek. A denevérekkel kapcsolatban a hajba kapaszkodásról szóló történetek terjedtek el: „*azt mondták a denevérrre, hogy belekapaszkodik a hajadba, és az nem engedi el, ki kell vágni. Tehát mi ebbe' nőtünk fel, hogy a denevér az nem jó. És ez bennem az ott belül megvan.*”

15. kép Közönséges késeidenevér (*Eptesicus serotinus*). A tájban előforduló denevérfajok között nem tesznek különbséget, egy népi taxonba sorolják őket, ami jól mutatja, hogy a helyiek alapvetően kerülnek a kontaktust ezekkel a fajokkal. Fénykép: Ulicsni Viktor.

A nagyragadozók közül az utóbbi időben dél felől terjedő *sakál* (aranyakál – *Canis aureus*) megjelenését is érzékelték az Őrségben (16. kép). Károsnak gondolják, noha ebben a tájban még nem okozott problémát: „*a sakál, az a róka, farkas, kutya között, valami olyan. Ez valahonnan kezd most, ami előbb nem volt. Itt-ott má' látták, de úgy, hogy baj még azé' nincs, mer' annyi nincsen belüle, de hát...*”

16. kép A nemrégiben megjelent aransakárlól (*Canis aureus*) a már nem aktív tájhasználó idősök közül is sokan hallottak. Fénykép: Ulicsni Viktor.

Az eredmények megvitatása

A fajismeret jellemzői

A vizsgált területen az eddig megismert népi növénytaxonok száma (130) a teljes, mintegy 1000-1100 fajt számláló flórához viszonyítva viszonylag alacsony (vö. PÉNTEK – SZABÓ, 1985; MOLNÁR – BABAI, 2009; MOLNÁR, 2011). Ennek oka lehet módszertani (nem kérdeztünk meg minden egyes fajt), vagy az erodálódó növényismeret (az interjúalanyokat megkérdezve úgy tűnik, hogy a fajismereti görbe telítődik, újabb helyi nevek többszöri megkérdezésre sem kerültek elő). Az interjúk, valamint a tágabb régióból ismert etnobotanikai adatok (BAZSIKA, 2009; BÖDEI, 1943; KARDOS, 1943; TÓTH, 2009) alapján úgy becsüljük, hogy a még emlékezetben élő népi taxonok 80-85%-a kerülhetett elő.

A regisztrált népi állattaxonok száma (242) ugyanakkor más tájakkal (KOVÁCS, 1987; GUB, 1996; BABAI, 2011; ULICSNI et al., 2016) összevetve jelentős, elmélyült hagyományos ökológiai tudás jelenlétét bizonyítja. A gerinctelen-gerinces taxonok aránya (55 vs. 45%) GUB (1996) munkájában is hasonló (48 vs. 52%). A vadon élő állatok nagy részének ismertsége a nagy testmérettel vagy morfológiai feltűnőséggel, esetleg élőhelyi sajátosságokkal volt magyarázható. Az ismertséget befolyásolhatta továbbá az egyes fajok gyakorisága, viselkedése, az emberi településeken való megjelenése, károsága vagy hasznossága. A fajok ismertségét a kulturális szempontok, a fajokhoz kötődő folk-

lorműfajok és kulturális attitűdök is befolyásolták. Egyes taxonok ismertsége meglepő volt, mivel semmilyen különösen jelentős tulajdonsággal nem rendelkeztek (pl. zebra bagolylepke – *Emmelia trabealis*, fehérsávós lepkék – *Neptis* spp.). E fajok esetében nem találtunk sem kulturális, sem felhasználással kapcsolatos adatokat, noha nem kizárható, hogy a múltban volt ilyen. Hasonló arányban mutattak ki nehezen magyarázható, helyileg mégis ismert népi taxonokat a Felső-Szigetközben (KOVÁCS, 1987) és a Sóvidéken (GUB, 1996) egyaránt (pl. bársonyatkáék – *Microtrombidium* spp., kétpetyűes katicabogár – *Adalia bipunctata* stb.).

Számos faj elnevezése egyértelműen utal valamely szembetűnő tulajdonságára. Például a *hatökör-rántó fiúj* (mezei katángkóró – *Cichorium intybus*) neve a faj erős gyökerzetére utal. A *fülbemászó* (közönséges fülbemászó – *Forficula auricularia*) esetében a fajhoz kötődő, az emberek fülébe való befészkeléssel kapcsolatos, általánosan elterjedt hiedelem meghatározó. Az éjjeli lepkék *vacsoravesztő* elnevezése egy etológiai megfigyelésre utal, miszerint a fényre a házba berepülő éjjeli lepkék olykor beleesnek az ételbe (vö. KOVÁCS, 1987). A népi taxonok egy kisebb részének helyi neve megegyezett a hivatalos magyar névvel (pl. nyírfa, gyertyán, vakond, hód). Ez a jelenség Göcsejben is jellemző például a nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*) vagy a szitakötők (Odonata) esetében (BAZSIKA, 2009). Egyes, a természetvédelem által kiemelten kezelt fajok, így például a sárga sásliliom (*Hemerocallis lilio-asphodelus*) vagy a haris (*Crex crex*) ismerete minden bizonnyal a természetvédelem kommunikációjának (is) köszönhető. Ezek, a korábban a helyi gazdálkodók számára ismeretlen fajok miatt bevezetett gyepgazdálkodási korlátozások generálják a gazdálkodók és a természetvédelem közötti konfliktusok jelentős részét. Meglepő helyi nevek is előfordultak. Mivel a kikeleti hóvirág (*Galanthus nivalis*) természetes élőhelyeken nem fordult elő a tájban, a *hóvirág* nevet az Őrségben a tavaszi tőzike (*Leucojum vernum*) viselte. Az eurázsiai hódot (*Castor fiber*) egyes interjúalanyok következetesen vidrának nevezték (e résztvevők többnyire nem ismerték az eurázsiai vidrát). A gyöngybagoly (*Tyto alba*) *hóbagoly* elnevezése a médiából származó név lehet, amely leváltotta az ismert faj korábbi helyi nevét.

A legtöbb növény- és állatfaj esetében egy helyi név egy biológiai fajjal azonosítható, ahogy az a világ vizsgált népi biológiai osztályozási rendszereiben is jellemző (BERLIN, 2014). Vannak azonban fajcsoportok is, ahol egy népi név több biológiai fajt is felölel (BERLIN, 2014). Az Őrségi kaszálók gyepalkotó keskenylevelű szálfű fajai (Poaceae) nem ismertek egyenként, egy sokfajú fajcsoportot képeznek, amelynek helyi neve *füjj*. A széna minősége szempontjából az ökológiailag hasonlóan viselkedő fűfajok elkülönítésének nincs gyakorlati jelentősége. Felismerik, hogy különböző fajok alkotják a fajcsoportot, de külön nevet nem kapnak. Hasonló a helyzet Gyimesben is, ahol egy *imola* nevű taxonba (fajcsoportba) sorolják a szálfüvek többségét (kb. 21 faj) (BABAI et al., 2014; BABAI – MOLNÁR, 2016). Egyetlen, morfológiai szempontból feltűnő fűfaj, a közepes rezgőfű (*Briza media*) képez kivételt, amely mindkét tájban külön nevet kapott (Gyimes: *poloska-fű*, Őrség: *Mária könnye*), ahogy Háromszéken és Gyergyóban is (vö. BABAI et al., 2014; MOLNÁR – BABAI, 2009; PÉNTEK – SZABÓ, 1976; RAB, 2001, 208.).

A szálfüvekhez hasonlóan a molyok esetében interjúalanyaink három népi taxont is egyszerűen molynak neveztek, de azokat jellemzésük során pontosan elkülönítették.

Ez a jelenség világszerte jól ismert, olykor egészen extrém formában is megjelenik: egy perui matses közösségben több mint 50 denevérfaj pontos, részletes elkülönítése mellett csak egyetlen helyi nevet használnak rájuk az adatközlők (FLECK et al., 2002).

Az őrsei élőhelyek növény- és állatvilága

Az erdei vegetáció – a lombkoronát alkotó fafajok döntő többsége (érdekes módon a juharfajok kivételével, amelyek ismertek Göcsejben: BAZSIKA, 2009; BÖDEI, 1943), és a cserjeszint fajai egyaránt – jól ismert. Néhány cserjefaj kapcsán (még?) nem került elő adat: kecskerágó-fajok (*Euonymus* spp.), veresgyűrű som (*Cornus sanguineus*) (ismertek Göcsejben: BAZSIKA, 2009; BÖDEI, 1943). A gyepszint fajai közül jól ismert volt a kapcsos korpafű (*Lycopodium clavatum*). A szlovén népesség nemcsak a spóráját, de a növény herbáját is szárította, porította, és sebhintőporként használta (MLAKAR, 2015, 89., 364.). Megfogyatkozását a legtöbb interjúalany megemlítette. Eltűnése okaként a túlhasználat és a tájhasználat megváltozása is felmerült. A botanikai szakirodalom elsősorban az avargyűjtés felhagyását, ezzel az erdőtalajok megváltozását teszi felelőssé a faj eltűnéséért (GRUBER et al., 2015, 15.).

Az erdei faunát meghatározza az Alpokalja csapadékos klímája, illetve ennek eredményeként a nagyobb fenyőterületek jelenléte, hiszen jellemző a fenyőket követő fajok megjelenése (pl. cincérek – Cerambycidae, keresztcsőrű – *Loxia curvirostra*, fenyvescinege – *Parus cristatus*, KALOTÁS, 2004). Míg a cincéreket néhányan ismerik, az emberközeli sokkal ritkábban megjelenő keresztcsőrűt és fenyvescinegét nem különítik el, bár ha látják őket, el tudják helyezni a népi rendszertanban. Korábbi generációk több időt töltöttek az erdőben, így jobban is ismerhették az erdei állatfajokat, így olyan erdei haszonvételek is ismertek voltak, mint a poszméhek és más vadméhek mézének gyűjtése.

A kaszálók növényvilága a hasonló gazdálkodást folytató (állattartás, szénatermelés) gyimesi gazdálkodók növényismeretével összevetve kevésbé ismert (vö. MOLNÁR – BABAI, 2009; BABAI et al., 2014; BABAI – MOLNÁR, 2016). A kaszálókön előforduló feltűnő virágú fajok közül a réti kakukkszegfű (*Lychnis flos-cuculi*) és az agár sisakoskosbor (*Anacamptis morio*) jól ismert. A gyakran tömeges réti boglárka (*Ranunculus acris*) „sárga virág” megnevezése elég stabilnak tűnik (nem pusztán jelzős szerkezetnek), a széna mennyiségét előrejelző indikátorfaj. A nyár végén, sarjúkaszáláskor tömeges, feltűnő megjelenésű, az Őrségben nagyra értékelt takarmánynövényt, az őszi vérfüvet (*Sanguisorba officinalis*) szinte mindenki ismeri, helyi neve azonban nincs.

A kaszálók állatvilágának jellemző képviselői a lepkék. Az őrsei lepkefauna (Lepidoptera) Kárpát-medencei viszonylatban magas diverzitása és néhány ritka, kiemelten védett faj miatt a természetvédelem számára különös jelentőséggel bír, természetvédelmi kezelések kapcsán is előtérbe kerül. Ezek a lepkefajok komoly konfliktusforrást jelentenek a gazdálkodók és a természetvédelem között. Hasonlóan sok konfliktushelyzet alakul ki a helyiek és a hatóságok között bizonyos emlősfajok kapcsán, amely azok vadgazdálkodási, természetvédelmi értéke és a helyiek tevékenységé-

nek korlátozása, illetve a károkozás miatt kialakuló ellentétből ered (KOZOROG, 2019). Az Őrségi Nemzeti Park által az egyik legintenzívebben védett madárfajt, a harist (*Crex crex*), amely szintén kaszálókon él, a helyiek nemigen ismerik különösen rejtőzködő életmódja miatt, ez pedig a gazdálkodók tevékenységének korlátozása folytán gyakran szül a védelmi intézkedésekkel szembeni ellenérzést. A haris a hagyományos tájhasználati módok eltűnése – és általa az élőhely megszűnése – eredményeként szorul vissza (TATAI – GRUBER, 2014, 62.).

A szántóföldekhez, veteményeskertekhez kötődő gyomok jól ismertek. A fajok egy részét (vetési konkoly – *Agrostemma githago*, kék búzavirág – *Centaurea cyanus*, pipacs – *Papaver rhoeas*) dísznövényként hasznosították (vázába szedték). Ezek a fajok annak ellenére jól ismertek, hogy a mezőgazdaság intenzifikációja, a megnövekedett gyomirtó-használat miatt évtizedekkel ezelőtt szinte teljesen eltűntek a szántókról (ŠILC – ČARNI, 2005).

A szántók, mezsgyék állatvilága talán a legismertebb a helyiek között, mivel ezen a területeken dolgozva töltötte a gazdálkodók többsége ideje nagyobb részét. A tájhasználatban, és ennek következtében a fajösszetételben itt végbemenő jelentős változások sokkal feltűnőbbek a számukra, mint más élőhelytípusokban. Mindenki érzékelte a mezei nyúl (*Lepus europaeus*), a fácán (*Phasianus colchicus*), a fogoly (*Perdix perdix*) visszaszorulását. A gerinctelen kártevők is itt jelentkeznek legnagyobb számban, a korábban, vagy aktuálisan mezőgazdaságból élő emberek természetesen külön figyelmet fordítottak rájuk (pl. növénytetvek /*Sternorrhyncha*/, burgonyabogár /*Leptinotarsa decemlineata*/, lőtücsök /*Gryllotalpa gryllotalpa*/ stb.).

A népi növény- és állattaxonok felhasználása

A 130 népi növénytaxont sokoldalúan hasznosította a vizsgált települések lakossága. A használati módok jelentős része a Kárpát-medence más tájaiban is publikált adatokhoz hasonló. A legfontosabb fajok – ahogy más, alapvetően gazdálkodó, a gyűjtőgazdálkodást csak kiegészítő tevékenységként folytató közösségben – elsősorban fásszárúak, a faanyag hasznosítása miatt (PÉNTEK – SZABÓ, 1985, 159–160.; RAB, 2001, 123–124.). A közönséges gyertyán, a bibircses nyír vagy a bükk, tölgy faanyaga számfaként, tűzifaként, építőanyagként stb. nagyon fontos szerepet játszott a háztartások és a gazdaságok mindennapjaiban. A *pattaguhoz* (közönséges boróka – *Juniperus communis*) több olyan felhasználási mód kapcsolódott, amely kizárólagos, más faj nem helyettesíthette a használatát (pl. a borókabogyó fűszerként való használata húsok pácolásához, fája használata húsfüstöléshez, ostornyélként). Fűszerként és gyógynövényként való felhasználása a szlovén népeknél is jellemző volt (MLAKAR, 2015). A bibircses nyír (*Betula pendula*) rendkívül sokoldalúan hasznosított fafaj nemcsak a vizsgált tájban, de a Kárpát-medence más tájaiban, például Erdélyben (PAPP et al., 2014b; PÉNTEK – SZABÓ, 1985, 209.; TARISZNYÁS, 1978, 30–31.) is, míg a szlovén lakosság elsősorban a viricset hasznosította (NOVAK, 1957; MLAKAR, 2015). A fafajok gyógyászatban, táplálkozásban (pl. friss, tavaszi levelek fogyasztása) játszott szerepe a vizsgált közösségekben kisebb lehetett, mint a Kárpát-medence más tájaiban (vö. DÉNES et al.,

2012, 384.; PÉNTEK – SZABÓ, 1985, 112.). A lágyszárúak némileg háttérbe szorultak, de a gyermekláncfű (*Taraxacum officinale* agg.) és a nagy csalán (*Urtica dioica*) a Kárpát-medence más régióihoz hasonló módon és sokoldalúan hasznosított fajok (pl. ehető vadnövény, gyógynövény, rostonövény) (pl. GRYNÆUS – SZABÓ, 2002, 211.; HALÁSZ, 2010), a szlovén lakosság is hasznosítja (MAKAROVIC, 1988; PAPEŽ, 2010; MLAKAR, 2015). A dísnövényként hasznosított fajok száma kiemelkedően nagy. A gyógyászattal, táplálkozással kapcsolatba hozható fajok száma is magas (39-39) (vö. PÉNTEK – SZABÓ, 1976, 1985; RAB, 2001; PAPP – HORVÁTH, 2013; BABAI et al., 2014).

A növények mellett az állatfajokat is sokféleképpen hasznosították az őrségiek, ezek az ökoszisztéma-szolgáltatások is nagyon fontos szerepet töltek be a helyi közösségek életében. A borz (*Meles meles*) zsírjának hasznosítása kiemelt szerepet kapott a humángyógyászatban, csakúgy, mint a Szilágyságban (ULICSNI et al., 2013, 394.) és Európa más vidékein is (ALBIZUA et al., 2005). A saját fogyasztásra történő halfogas többnyire kosárral, kézzel zajlott, de olykor csalit is használtak. A csaliként használt fajokat nagyon jól ismerték: a *szecsku* [sáskafajok – Caelifera], illetve a *kaszás* [zöld lombszöcske (*Tettigonia viridissima*) és hasonló fajok] mellett a más tájakban gyakran alkalmazott, vörös színű trágyagilisztát (*Eisenia foetida*) tartják a legjobb csalinak (ULICSNI et al., 2016).

A rákok, alapvetően a folyami rák (*Astacus astacus*), illetve a gubacs, elsősorban a nagy magyargubacs (*Andricus hungaricus*) eladásra történő gyűjtése már egy külső igény kielégítését szolgálta. Meglepő módon a Kárpát-medencében szintén sokféle gyűjtött és nagy mennyiségben leadott éti csiga (*Helix pomatia*) gyűjtésére (BIHARI-HORVÁTH, 2011) az Őrségben nem találtunk példát. Ehhez hasonlóan a Kárpát-medencében, sőt Európa-szerte a magas vérnyomás, inyorvadás tüneteinek enyhítésére használt orvosi piócát (*Hirudo officinalis*) és magyar nadályt (*Hirudo verbana*) az Őrségben már a mai idős korosztály sem használta, azok alkalmazásáról csak más tájak kapcsán hallottak, gyakran pontatlanul.

Mivel a hagyományos ökológiai tudással még rendelkező nemzedékek tagjainak jelentős része már nincs közvetlen, aktív kapcsolatban a természeti környezettel, a fajismeret, a nevek és gyakran az élőhely vagy az egykori felhasználás pontos módja is kikopott az emlékezetből (MILLER, 2005; SOGA – GASTON, 2016). Elmúlt az a külterjes tájhasználat, amelyet már 1818-ban Nemesnépi Zakál György is említett Őrségről írt munkájában: „sokszor tapasztaltam már, hogy ezek a Természet Tanítványi, a’kik magok szednek füveket és gyökereket.” (idézi: KARDOS, 1943, 10.).

Záró gondolatok

Miközben az emberi közösségek természettel kapcsolatos tudása a gyakorlat, a tájhasználat megszűntével fakul, a tájhasználat megváltozásával a növényzet, a fajok is változnak, átrendeződik a táj élővilága. Vannak azonban nagy tudású emberek, akik segítenek minket abban, hogy dokumentálhassuk a magyar népi kultúra egy múltba vesző szeptétét,

és előmozdítjuk az ember és a tájhasználat, a növény- és állatvilág kapcsolatainak megértését, egyrészt megőrizve ennek emlékét, másrészt támogatva a természetvédelem gyakorlati munkáját a kulturális és természeti értékekben gazdag kultúrtáj megfelelő kezelésében és fenntartásában.

Irodalom

- ALBIZUA, Jabi Zabala – BORDAS, Marta I. Salona
2005 Bases para una etnozoología del tejón (Meles meles L.) con especial referencia en el ámbito cultural vasco. *Cuadernos de Etnología y Etnografía de Navarra*, 37, 80, 319–328.
- ALVES, Rômulo Romeu da Nóbrega
2012 Relationships between fauna and people and the role of ethnozoology in animal conservation. *Ethnobiology and Conservation*, 1, article number: 2. doi: 10.15451/ec2012-8-1.2-1-69
- AMBRUS András – BÁNKUTI Károly – KOVÁCS Tibor
1995 Az Őrség szitakötő faunája (Odonata). *Savaria. A Vas Megyei Múzeumok Értesítője*, 22, 2, 49–62.
- BABAI Dániel
2011 *Hagyományos ökológiai tudás az etnozoológia tükrében. A gerinces állatok népi ismerete Hidegségben*. MSc-szakedolgozat. Pécs, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Néprajz és Kulturális Antropológia Tanszék.
- BABAI Dániel – MOLNÁR Zsolt
2014 Small-scale traditional management of highly species-rich grasslands in the Carpathians. *Agriculture, Ecosystem and Environment*, 182, 123–130. <https://doi.org/10.1016/j.agee.2013.08.018>
2016 Species-rich Mountain Grasslands Through the Eyes of the Farmer: Flora, Species Composition, and Extensive Grassland Management. *Martor: A Place for Hay. Flexibility and Continuity in Hay-Meadow Management*, 21, 147–169.
- BABAI Dániel – MOLNÁR Ábel – MOLNÁR Zsolt
2014 „Ahogy gondozza, úgy veszi hasznát”. *Hagyományos ökológiai tudás és gazdálkodás Gyimesben*. Budapest – Vácrátót, MTA BTK Néprajztudományi Intézet – MTA Ökológiai Kutatóközpont Botanikai és Ökológiai Intézet.
- BABAI Dániel – ULICSNI Viktor – AVAR Ákos
2017 Conflicts of economic and cultural origin between farmers and wild animal species in the Carpathian Basin – an ethnozoological approach. *Acta Ethnographica Hungarica*, 62, 1, 187–206.
- BALÁZS Pál – KONKOLY-GYURÓ Éva – BACSÁRDI Valéria – KIRÁLY Géza
2012 *A táj átalakulásának feltárása történeti térképelemzés és kérdőíves felmérés alapján az Őrségben és a Vendvidéken*. Sopron, Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó.

- BARTHA Dénes
2016 Az Őrségi Nemzeti Park élőhelytípusai. In: BARTHA Dénes (szerk.): *Az Őrségi Nemzeti Park I.* 291–339. Óriszentpéter, Őrségi Nemzeti Park.
- BAZSIKA Enikő
2009 Népi növény- és állatnevek Göcsejben. *Muratáj Lendva – Lendava*, 2009, 1–2, 77–96.
- BENÍTEZ, Guillermo
2011 Animals used for medicinal and magico-religious purposes in western Granada Province, Andalusia (Spain). *Journal of Ethnopharmacology*, 137, 3, 1113–1123. <https://doi.org/10.1016/j.jep.2011.07.036>
- BENTLEY, Jeffrey W. – RODRÍGUEZ, Gonzalo
2001 Honduran Folk Entomology. *Current Anthropology*, 42, 2, 285–301.
- BERKES, Fikret
2017 *Sacred ecology*. New York, Routledge.
- BERKES, Fikret – COLDING, Johann – FOLKE, Carl
2000 Rediscovery of traditional ecological knowledge as adaptive management. *Ecological Applications*, 10, 1251–1262. [https://doi.org/10.1890/1051-0761\(2000\)010\[1251:ROTEKA\]2.0.CO;2](https://doi.org/10.1890/1051-0761(2000)010[1251:ROTEKA]2.0.CO;2)
- BERLIN, Brent
2014 *Ethnobiological classification: Principles of categorization of plants and animals in traditional societies*. Princeton, Princeton University Press. <https://doi.org/10.1515/9781400862597>
- BIHARI-HORVÁTH László
2011 Szarvaskő „etnomalakológiája”. Az éti csiga gyűjtögetése és fogyasztása egy Heves megyei lokális közösségben. *Az egri Dobó István Vármúzeum Évkönyve*, 47, 309–326.
- BIRÓ Éva – BABAI Dániel – BÓDIS Judit – MOLNÁR Zsolt
2014 Lack of Knowledge or Loss of Knowledge? Traditional Ecological Knowledge of Population Dynamics of Threatened Plant Species in East-Central Europe. *Journal for Nature Conservation*, 22, 318–325. <https://doi.org/10.1016/j.jnc.2014.02.006>
- BORSOS Balázs
2000 *Három folyó között: a bodrogi közti gazdálkodás alkalmazkodása a természeti viszonyokhoz a folyószabályozási munkák előtt és után, 1840–1910*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- BŐDEI János
1943 Adatok Zalabaksa gyűjtögető gazdálkodásához. *Néprajzi Értesítő*, 35, 2, 69–96.
- CERÍACO, Luis M. P.
2012 Human attitudes towards herpetofauna: The influence of folklore and negative values on the conservation of amphibians and reptiles in Portugal. *Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine*, 8, article number: 8. <https://doi.org/10.1186/1746-4269-8-8>

- COSTA-NETO, Eraldo Medeiros
1998 Healing with animals in Feirade Santana City, Bahia, Brazil. *Journal of Ethnopharmacology*, 65, 225–230. [https://doi.org/10.1016/S0378-8741\(98\)00158-5](https://doi.org/10.1016/S0378-8741(98)00158-5)
- COUSINS, Sara A. O. – KALIGARIČ, Mitja – BAKAN, Branko – LINDBORG, Regina
2014 Political Systems Affect Mobile and Sessile Species Diversity. A Legacy from the Post-WWII Period. *PlosONE*, 9, 8, article number: e103367. doi:10.1371/journal.pone.0103367
- DÉNES Andrea – PAPP Nóra – BABAI Dániel – CZÚCZ Bálint – MOLNÁR Zsolt
2012 Wild plants used for food by Hungarian ethnic groups living in the Carpathian Basin. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*, 81, 4, 381–396.
- DÖVÉNYI Zoltán
2010 *Magyarország Kistájainak Katasztere*. Budapest, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet.
- ESTABROOK, George F.
2008 The significance of sheep in the traditional agriculture of Beira Alta, Portugal. *Journal of Ethnobiology*, 28, 1, 55–68. [https://doi.org/10.2993/0278-0771\(2008\)28\[55:TSOSIT\]2.0.CO;2](https://doi.org/10.2993/0278-0771(2008)28[55:TSOSIT]2.0.CO;2)
- FIKFAK, Jurij – MÉSZÁROS, Csaba
2019 Protected Areas on the Slovenian–Hungarian Border: A Place and Space of Nature and Culture. *Traditiones*, 48, 1, 7–26. <https://doi.org/10.3986/Traditio2019480101>
- FLECK, David W. – VOSS, Robert S. – SIMMONS, Nancy B.
2002 Underdifferentiated taxa and sublexical categorization: an example from Matses classification of bats. *Journal of Ethnobiology*, 22, 1, 61–102.
- FRIDELL, Staffan – SVANBERG, Ingvar
2007 *Däggdjur i svensk folklig tradition*. Stockholm, Dialogos.
- VON GLASENAPP, Markus – THORNTON, Thomas F.
2011 Traditional ecological knowledge of Swiss Alpine farmers and their resilience to socioecological change. *Human Ecology*, 39, 769–781. <https://doi.org/10.1007/s10745-011-9427-6>
- GOSLER, Andrew G.
2017 The Human Factor: Ecological Salience in Ornithology and Ethno-ornithology. *Journal of Ethnobiology*, 37, 4, 637–662. <https://doi.org/10.2993/0278-0771-37.4.637>
- GRUBER Ágnes – HARSÁNYI Krisztián – HAVAS Márta – HORVÁTH Jenő – KEVY Albert – KOVÁCS-MESTERHÁZY Zoltán – MARKOVICS Tibor – NÉMETH Csaba – PÁL Éva – SZENTIRMAI István – SZÉPLIGETI Mátyás – TANNER Tibor – TÁRCZY Andrea
2015 *Jelentés az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság 2014. évi tevékenységéről*. Óriszentpéter.
- GRYNAEUS Tamás – SZABÓ László Gy.
1993 Növények ismerete és használata Dávodon (Bács-Kiskun m.). *Gyógyszerészet*, 37, 1, 29–36., 85–92.

- 2002 A bukovinai hadikfalvi székelyek növényei (növénynevek, növényismeret és -felhasználás). *Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve*, 10, 153–246.
- GUB Jenő
1996 *Erdő-mező állatai a Sóvidéken*. Korond, Firtos Művelődési Egyesület.
- HAHN, Anke – KONKOLY-GYURÓ, Éva – VÖLLER, Sonja – BALÁZS, Pál – TORKAR, Gregor – BURNET, Ellis
2012 *Perception of Landscape Changes in Three Trans-boundary Focus Areas: Based on Oral History Surveys with Local Inhabitants, Stakeholders and Experts*. Sopron, University of West Hungary.
- HALÁSZ Péter
2010 *Növények a moldvai magyarok hagyományában és mindennapjaiban*. Budapest, General Press Kiadó.
- HEMP, Claudia
2001 Ethnozoological research on invertebrates on Mt. Kilimanjaro, Tanzania. *Ecotropica*, 7, 1–2, 139–149.
- HUNN, Eugene S.
1982 The Utilitarian Factor in Folkbiological Classification. *American Anthropologist, New Series*, 84, 4, 830–847. <https://doi.org/10.1525/aa.1982.84.4.02a00070>
1999 Size as Limiting the Recognition of Biodiversity in Folkbiological Classifications: One of Four Factors Governing the Cultural Recognition of Biological Taxa. In: MEDIN, Douglas. L. – ATRAN, Scott (szerk.): *Folkbiology*. 47–69. Cambridge, Harvard University Press.
- ISPÁN, Ágota Lídia – BABAI, Dániel – MÓD, László – ULICSNI, Viktor – MÉSZÁROS, Csaba
2018 Complex Ethnographic Research Methods for the Study of Protected Areas and Border Communities at the Slovenian-Hungarian Border. *Acta Ethnographica Hungarica*, 63, 2, 471–500. <https://doi.org/10.1556/022.2018.63.2.12>
- KALIGARIČ, Mitja – SEDONJA, Jožef – ŠAJNA, Nina
2008 Traditional Agricultural Landscape in Goričko Landscape Park (Slovenia): Distribution and Variety of Riparian Stream Corridors and Patches. *Landscape and Urban Planning*, 85, 1, 71–78. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2007.09.012>
- KALOTÁS Zsolt
2004 *Nemzeti parkok Magyarországon*. Pécs, Alexandra Kiadó.
- KARDOS László
1943 *Az Őrség népi táplálkozása*. Budapest, Államtudományi Intézet Táj- és Népkutató Osztálya.
- KLADNIK, D. – REPOLUSK, P.
1993 A rurális térségek fejlődésének szerepe a magyar etnikai identitás megőrzésében az alsólendvai kommunában (Szlovénia). *Földrajzi Közlemények*, 41, 4, 235–250.

Kocsis Károly

- 2006 *A népesség változó etnikai arculata a Muravidék mai területén*. Budapest, MTA Földrajztudományi Intézet.

KÓCZIÁN Géza

- 1984 Etnobotanikai vizsgálatok Répáshután. In: SZABADFALVI József – VIGA Gyula (szerk.): *Répáshuta. Egy szlovák falu a Bükkben*. 229–256. Miskolc, Herman Ottó Múzeum. /Herman Ottó Múzeum Néprajzi Kiadványa, XIII./
- 1988 A taranyi cigányok gyógyító és mérgező növényei. *Gyógyszerészet*, 32, 417–421.
- 2014 *A hagyományos parasztgazdálkodás természet, a gyűjtögető gazdálkodás vad növényfajainak etnobotanikai értékelése*. Nagyatád, Nagyatádi Kulturális és Sport Központ.

KÓCZIÁN Géza – SZABÓ László Gy.

- 1990 A szlovákiai Áj és Falucska községek népeinek gyógynövényhasználata, etnobotanikai tudása. *Adatközlés. Gyógyszerészet*, 34, 371–377.

KOVÁCS Antal

- 1987 Járók-kelek gyöngyharmaton... növény- és állatnevek a Felső-Szigetköz tájnyelvében. *Mosonmagyaróvári Helytörténeti Füzetek*, 6.

KOVÁCS Attila

- 2015 Csekefa, Kisfalu, Pártosfalva, Szentlászló és Szerdahely népesedése, anyanyelvi és nemzetiségi, valamint vallási megoszlása a 18. század végétől a 21. század elejéig. In: Kovács Attila (szerk.): *Határok mentén. Fejezetek Csekefa, Kisfalu, Pártosfalva, Szentlászló és Szerdahely történetéből*. 181–228. Pártosfalva – Ljubjana – Lendva, Községi Magyar Nemzeti Öngazgatási Közösség – Nemzetiségi Kutatóintézet – Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet.

KOZOROG, Miha

- 2019 “They feed here and live there”: Borderwork with wildlife in Slovenia’s north-east corner. *Traditiones*, 48, 1, 191–211.

KUTALEK, Ruth – KASSA, Afework

- 2005 The use of Gyrinids and Dytiscids for stimulating breast growth in East Africa. *Journal of Ethnobiology*, 25, 1, 115–128. [https://doi.org/10.2993/0278-0771\(2005\)25\[115:TUOGAD\]2.0.CO;2](https://doi.org/10.2993/0278-0771(2005)25[115:TUOGAD]2.0.CO;2)

LESCUREUX, Nicolas – LINNELL, John DC.

- 2010 Species specific ecology influences the perceptions and local knowledge of Macedonian hunters and livestock breeders towards bears, wolves and lynx. *Human Ecology*, 38, 3, 289–299.

LYVER, Phil O’Brian – TIMOTI, Puke – JONES, Christopher J. – RICHARDSON, Sarah J. – TAHI, Brenda L. – GREENHALGH, Suzie

- 2017 An indigenous community-based monitoring system for assessing forest health in New Zealand. *Biodiversity and Conservation*, 26, 13, 3183–3212. <https://doi.org/10.1007/s10531-016-1142-6>

- MAKAROVIČ, Gorazd
1988/90 Prehrana v 19. stoletju na Slovenskem. [Diet in Slovenia in the 19. century]. *Slovenski Etnograf*, 33–34, 127–205.
- MILLER, J. R.
2005 Biodiversity conservation and the extinction of experience. *Trends in Ecology & Evolution*, 20, 8, 430–434. <https://doi.org/10.1016/j.tree.2005.05.013>
- MLAKAR, Vlasta
2015 *Rastlina je sveta, od korenin do cveta: tradicionalno znanje o rastlinskem svetu na Slovenskem* [Traditional knowledge on plants in Slovenia]. Ljubljana.
- MÓD László
2019 „A Border that Divides and Connects”. *Traditiones*, 48, 1, 101–116.
- MOLLER, Henrik – BERKES, Fikret – LYVER, Philip O’Brian – KISLALIOGLU, Mina
2004 Combining science and traditional ecological knowledge: monitoring populations for co-management. *Ecology and Society*, 9, 3, article number: 2.
- MOLNÁR Zsolt
2011 A Hortobágyi pásztorok növényosztályozása, a vadon termő növények ismertsége és néven nevezettsége. *Crisicum*, 7, 153–207.
2012 Classification of pasture habitats by Hungarian herders in a steppe landscape (Hungary). *Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine*, 8, article number: 28. <https://doi.org/10.1186/1746-4269-8-28>
2017 „I see the grass through the mouths of my animals” – folk indicators of pasture plants used by traditional steppe herders. *Journal of Ethnobiology*, 37, 3, 522–541. <https://doi.org/10.2993/0278-0771-37.3.522>
- MOLNÁR Zsolt – BABAI Dániel
2009 Népi növényzetismeret Gyimesben I: Növénynevek, népi taxonómia, az egyéni és közösségi növényismeret. *Botanikai Közlemények*, 96, 1–2, 117–143.
2021 Inviting ecologists to delve deeper into traditional ecological knowledge. *Trends in Ecology & Evolution*, 36, 8, 679–690. <https://doi.org/10.1016/j.tree.2021.04.006>
- MOLNÁR, Zsolt – KELEMEN, András – KUN, Róbert – MÁTÉ, János – SÁFIÁN, László – PROVENZA, Fred – DÍAZ, Sandra – HOSSEIN, Barani – BIRÓ, Marianna – MÁTÉ, András – VADÁSZ, Csaba
2020 Knowledge co-production with traditional herders on cattle grazing behaviour for better management of species-rich grasslands. *Journal of Applied Ecology*, 57, 9, 1677–1687. <https://doi.org/10.1111/1365-2664.13664>
- MÓRA Ferenc
1960 Népies növények a Kiskunság flórájában. In: VAJDA László – MADÁCSY László (szerk.): *A fele sem tudomány. Utazás a földalatti Magyarországon*. 254–261. Budapest, Magvető Könyvkiadó.
- NEWING, Helen S.
2010 *Conducting Research in Conservation. A social science perspective*. London – New York, Routledge Taylor & Francis Group.

NOVAK, Vilko

- 1957 Vprašanje nabiralništva pri Slovencih [Question about gathering of wild plants by Slovenian people]. *Slovenski Etnograf*, 10, 19–28.

PAPEZ, Andreja

- 2010 *Uporaba divje rastočih rastlin v prehrani*. [Use of wild-growing edible plants in human nutrition]. Graduation thesis, University of Ljubljana.

PAPP Nóra – HORVÁTH Dávid

- 2013 Vadon termő ehető növények Homoródkarácsonyfalván (Erdély). In: DÉNES Andrea (szerk.): *Ehető vadnövények a Kárpát-medencében*. 83–92. Pécs, Janus Pannonius Múzeum.

PAPP Nóra – BIRKÁS-FRENDL Kata – FARKAS Ágnes – CZÉGÉNYI Dóra

- 2014a Hungarian Ethnobotanical Studies in Romania. In: PIERONI, Andrea – QUAVE, Cassandra (szerk.): *Ethnobotany and Biocultural Diversities in the Balkans: Perspectives on Sustainable Rural Development and Reconciliation*. 29–44. New York, Springer Verlag.

PAPP, Nóra – CZÉGÉNYI, Dóra – HEGEDŰS, Anita – MORSCHHAUZER, Tamás – QUAVE, Cassandra L. – CIANFANGLIONA, Kevin, – PIERONI, Andrea

- 2014b The uses of *Betula pendula* Roth among Hungarian Csángós and Székelys in Transylvania, Romania. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*, 83, 2, 113–122.

PAUŠIČ, Igor – IVAJNŠIČ, Danijel – KAIGARIČ, Mitja – PIPENBAHER, Nataša

- 2017 Relation between plant species diversity and landscape variables in Central-European dry grassland fragments and their successional derivatives. *Acta Botanica Croatica*, 76, 2, 111–119. <https://doi.org/10.1515/botcro-2017-0001>

PÉNTÉK János – SZABÓ T. Attila

- 1976 Egy háromszéki falu népi növényismerete. *Ethnographia*, 87, 1–2, 203–225.
1985 *Ember és növényvilág. Kalotaszeg növényzete és népi növényismerete*. Bukarest, Kriterion Könyvkiadó.

RAB János

- 2001 *Népi növényismeret a Gyergyó-medencében*. Csíkszereda, Pallas – Akadémiai Könyvkiadó.

ŠILC, Urban – ČARNI, Andraž

- 2005 Changes in weed vegetation on extensively managed fields of central Slovenia between 1939 and 2002. *Biologia, Bratislava*, 60, article number 409.

SOGA, Masashi – GASTON, Kevin J.

- 2016 Extinction of experience: the loss of human–nature interactions. *Frontiers in Ecology and the Environment*, 14, 2, 94–101. <https://doi.org/10.1002/fee.1225>

SVANBERG, Ingvar

- 2006 Black slugs (*Arion ater*) as grease: a case study of technical use of Gastropods in pre-industrial Sweden. *Journal of Ethnobiology*, 26, 2, 299–309.

TAKÁCS Lajos

1980 *Irtásgazdálkodásunk emlékei*. Budapest, Akadémiai Kiadó.

TARISZNYÁS Márton

1978 A gyűjtőgető gazdálkodás hagyományai Gyergyóban. In: TARISZNYÁS Márton (szerk.): *Gyergyó történeti néprajza*. 31–44. Budapest, Akadémiai Kiadó.

TATAI Sándor – GRUBER Ágnes

2014 Eltűnik-e a haris (*Crex crex*) Nyugat-Magyarországról? 2001–2012 közötti állománytrendek és védelmi lehetőségek. *Szélkiáltó*, 16, 61–65.

TÓTH Antónia

2009 *Népi növényismeret az Őrségben*. Kézirat. Óriszentpéter.

ULICSNI, Viktor – SVANBERG, Ingvar – MOLNÁR, Zsolt

2013 Folk knowledge of non-domestic mammals among ethnic Hungarians in North-Western Romania. *North Western Journal of Zoology*, 9, 2, 383–398.

2016 Folk knowledge of invertebrates in Central Europe - folk taxonomy, nomenclature, medicinal and other uses, folklore, and nature conservation. *Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine*, 12, 1, article number: 47. <https://doi.org/10.1186/s13002-016-0118-7>

ULICSNI Viktor – BABAI Dániel – VADÁSZ Csaba – VADÁSZ-BESNYŐI Vera – BÁLDI András – MOLNÁR Zsolt

2019 Bridging conservation science and traditional knowledge of wild animals: The need for expert guidance and inclusion of local knowledge holders. *Ambio*, 48, 7, 769–778.

VÍG, Károly

1998 Vas megye élővilágának megismerése, jelenkori természeti értékei. *Savaria. A Vas Megyei Múzeumok Értesítője*, 25, 2, 7–82.

2003 *Zoological Research in Western Hungary: A history*. Szombathely, Vas County Museums Directorate, Vas County Body of the Hungarian Academy of Sciences.

WALKER, Danny N.

2000 Preliminary bibliography on dogs and wolves stressing their prehistoric and historic occurrence, hybridisation and domestication. *British Archaeological Reports (BAR) International Series*, 23, 313–343.

WEPUKHULU, David Masika

1992 *Bukusu Ethnozoology (Invertebrates) – II*. Kenya, Mombasa, University of Kenya. <https://www.scribd.com/collections/2316838/Bukusu>. (letöltés ideje: 2021. október 25.)

DÁNIEL BABAI^A – ANTÓNIA TÓTH^B – MÁTYÁS SZÉPLIGETI^C – VIKTOR ULICSNI^D

TRADITIONAL ECOLOGICAL KNOWLEDGE OF PLANTS AND ANIMALS IN THE ÓRSÉG

The traditional ecological knowledge related to flora and fauna is an important basis for the management of natural resources. This knowledge facilitates the use and management of natural resources and habitats and the monitoring of changes in the natural environment. Our objective was to explore the traditional ecological knowledge related to wild plant and animal species in the settlements of the Órség and Goričko regions in Hungary and Slovenia. In the course of the research, we explored folk plant and animal taxa with the help of freelisting and color photographs presented during structured interviews. We conducted interviews with a total of 40 local, mostly elderly, former or current farmers, examining their traditional ecological knowledge. Interviewees from the two regions combined mentioned a total of 130 folk plant taxa and 242 folk animal taxa (133 invertebrates and 109 vertebrates). The vast majority of known plant species were considered ornamental, edible, or medicinal, while animal species were noted primarily for their size, habitat, danger or harm they caused, and cultural significance. For most plant and animal species, the local name corresponded to a specific biological species, but folk taxa denoting several biological species were also found. Traditional ecological knowledge of plants and animals covered all the important species in the wildlife of the Órség in terms of extensive farming or the functioning of the landscape and ecosystem. Learning about these folk taxa reveals the foundation that has defined the world of extensive farmers and that can play a major role in maintaining the integrity of the socio-ecological system.

^A Research Centre for the Humanities, Institute of Ethnology, Budapest; MTA Lendület Ethnoecology Research Group, Budapest.

^B Óriszentpéter.

^C Órség National Park Directorate, Óriszentpéter.

^D Centre for Ecological Research, Institute of Ecology and Botany, Vácrátót; MTA Lendület Ethnoecology Research Group, Budapest.

Függelék

1. táblázat A vizsgált falvakban ismert népi növénytaxonok, ismertségük, felhasználásuk (azoknál a népi taxonoknál, ahol több név is előkerült, a neveket az említések gyakorisága szerint csökkenő sorrendben tüntettük fel). A helyi növénynevek esetében olyanokat is feltüntetünk, amelyek az interjúk során nem hangzottak el, de a környéken folytatott és publikált etnobotanikai gyűjtések tartalmazzák. Ezek forrása: ^{BE} – BAZSIKA (2009) (Göcsej), ^{BJ} – BÖDEI (1943) (Göcsej), ^{KL} – KARDOS (1943) (Őrség).

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészek (a felhasználás módja)
<i>Achillea collina</i> / <i>A. millefolium</i>	SLO: egérfarkú, cickafark, egérfarkú füjj, pulykafarok / HU: egérfarkú, cickafark, egérfarkú füjj	„Ezek is ollan sovány helyeken nyőnek, legjobban mondjuk ott, ahol mikor vótak a két gazda között egy mögye, aztán azokon a mögyéken végig szoktak ezek nyólni.” / „Én teának szedtem, köserű a teája, de mondják, nagyon jó a gyomorra.” / „Szép vázában is, sokáig megvan, megmarad, mint vágott virág például.”
<i>Agrimonia eupatoria</i>	SLO: bojtortján, pulman, cigánbua / HU: bojtortján, cigánbua	„Az út szélén ez úgy szokott nőni. Pulman, há’ mennyi szok e’ lenni... hát ez a pulman, ja. Szokták szennyi teának, még én is, mikor talállok, szoktam szenni. Ez is útszéleken.”
<i>Agrostemma githago</i>	SLO: konku, piros konku, konkoly / HU: konku, konkó	„Ja, hát, az bent a búzába szokott teremni, konku, ja. De hát má’ ma az se nyól, mer’ ugye, kipermeteztük azt is. Az szépet virágozott. Szép színű virágja vót neki.”
<i>Alnus glutinosa</i>	SLO: egerfa, berekfa / HU: egerfa, berekfa	„Ja, hát egerfa. Berekfa. Mondjuk így is, mondjuk úgy is. [...] Ebből van elég sok. De csak a patakpartokon. Ha szároz, jó tűzifa is.” / „Hát, eztet megmondom őszintén, használták régen hídlásnak disznóólba. Nyersen le köllött vágni, és akkor kicsit megfaragták, aztán nyersen betették, akkor sokáig tartott.”
<i>Alopecurus pratensis</i>	SLO: – / HU: –	„Minek mondták ezt, azt aztán nem tudom. [...] Tudom, ez réti fű. [...] Tudom, hogy amikor forgattunk vagy valamit dógoztunk szénával, nem? Aztán valaki ott vót, aztán gyorsan vette aztat, aztán beletekerte a hajadba, aztán alig, a hajamat is húzogattam belé, ja. Nem tudom, ezt minek mondják. [...] Meg amikor megszáradott, én szoktam még úgy vázába is tenni. Jó hosszabb szárával, aztán vázába.”
<i>Amaranthus</i> sp.	SLO: disznóparaj, disznóparéj / HU: disznóparaj, disznóparéj	„Amellik benn van a krumpliban meg a kukoricában, ottan a nagy ároknál is a kukoricában, hogy annyi vót a permetszer után. Nincs virága neki. Csak van neki ez a magja, ez a zödes. Apró magja van, mind a mák. Ez a disznóparéj, ugye? Ez jobban a kukoricában, ez kertbe nem nyól meg azér’. Kukorica, krumpli, tök.”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészletek (a felhasználás módja)
<i>Ambrosia artemisifolia</i>	SLO: ambrózia / HU: ambrózia	„Ambrózia. Aztán hát ez is, ahova betelepszik, hát azt csak permettel lehet ki, többszöri permetezésekkel lehet kiirtani. Mer’ egy szálát, ha kiszakasztatnak, még tíz is nyől. Nagyon sok van, az útpartokon nagyon sok van illen ambrózia.”
<i>Anacamptis (Orchis) morio</i>	SLO: kukukkvirág, kakukkfű / HU: kukukkvirág	„Nálunk mondják kakukkfűnek. [...] Ja, ez tavasszal szok lenni, hagymája van, hogy ezt szoktuk tavasszal szedni, hogy gyerekek vótunk, és akkor csokorba hoztuk be, hogy milyen szép virág.”
<i>Anagallis arvensis</i>	SLO: – / HU: esűvirág	„Éppen ollan, mind a tikhúr [<i>Stellaria media</i>], hogy fut, aztán illen téglaszín virágja van neki, azt mondják, hogy az jó a köszvényre... Azt nem tudom, minek mondják. Az is kukoricába, meg ollan helen.”
<i>Anemone nemorosa</i>	SLO: csibe- virág, csillagvirág, vadhóvirág / HU: –	„Ez meg tavassze legkorábban virágzik, ez a csibe- virágnak mondtuk. Ez sokféle van, itt nekünk is van – most nem lehet látni, mer’ eltűnt –, de tavasszal mindig virágzik. Meg hát erdő- kbe, nagy területen is ez virágzik.”
<i>Apera spica-venti</i>	SLO: héla / HU: héla	„Ja. Möghélásult. Az a búzából van, megnyölt, még nagyobb mint a búza... Csak az a jó, hogy hélának nincs magja, azt szokták mondani. Hát biztos, hogy van magja. Csak olyan apró, hogy aztat a kombájn elfújja a másik mag közül. Meg- nő egy méter magasra is. Mind a búza, meg egy kicsit még átnyól rajta, és akkor fönt elágazik... Csak az nagyon könnyű, az nem hajul meg, az csak igenousen áll, mer’ könnyik. [...] Ha nincs sok eső, akkor a szárazabb darabokba nincs, csak a laposakba, ahol nedvesebb... De hogyha most má’ vannak olyan permetszerek, ha avval megper- metezed, akkor a hélának nincs nagyon sanszája, hogy megnyől. [...] Hogyha sok van a búzába pél- dául, elveszi a tápanyagot. Nem ollan szép a búza akkor. [...] GS: Ez olyan gaznövény, ez, ha nem fi- gyel a gazda oda, meg ugye, akkor nedvesen tartja az egész, ez sűrűn megnyől a búzába, s akkor nem bír küszáradni aratáskor, van egy kis harmat, akkor a küszáradás sokkal tovább tart, mer’ ez megnyől a búza között. Rozs, meg tritikálba nagyon nem, valahogyan aztat nem kedveli.”
<i>Arctium lappa</i>	SLO: lapulevél, cigántetű, bojtorján, bogáncs / HU: la- pulevél, cigántetű, bogáncs, bojtergyán	„Tudod, ami ollan ződ, a végén meg egy kicsi ollan rózsaszín, aztán aztat egymásba dobáltuk bele, aztán beleszagad nagyon. Húú, nagyon nő. Nagy bokor.”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészletek (a felhasználás módja)
<i>Bellis perennis</i>	SLO: pipitér, Istenvirág, (margaretta) / HU: pipitér	„Szanaszét az udvarokba. Ez is jó teának. Meg akkor, ha salátát csinál valaki, rádobhatja a salátára, úgyis emészhető, úgyis élvezhető.” / „Ez tavasztól egész őszig van. Ez mindig, egész nyáron van. Ez is van nagyon sok. Hát, ez mindenhol van, itt lenn a ház előtt, itten, amíg le nem kaszállák, addig ollan szép tiszta fehér tőlle. [...] Ezt is szoktuk tenni a jégmájszterbe.”
<i>Betonica officinalis</i>	–	„Ennek ollan vastag levele van, nem? Ez is van. Csak a nevét, azt nem tudjuk.”
<i>Betula pendula</i>	SLO: nyírfa / HU: nyírfa	„ahol ez nyől, ottan a legtöbb ez van, úgyhogy nem nagyon, há’ van azér’, hogy van a másik fák között, de jobban, bükkfák között még jobban, de a fenyőfák között nem nagyon nyől. Jobban egyedül, ahol ez nyől, ottan akkor ez nyől. Szereti aztat, hogy ő magányosba nyől.” / „valami edényt tettek, hogy abba folyt... Vagy pedig az ágat is elválták, aztán oda akasztottak rá valami üveget.” / „Ille kandallóba fűtöttek, hogy nem füstül. Meg tavassze szedik a levelét teának, vesebántalmakra. Söprút csinyákat az ágjából.” / „díszfának is lehet használni, ille ünnepélyt rendeznek, akkor ille fákat vágnak le, és ebből csinyának ollan díszkapukat. Arra a legjobban használlák. [...] Régen még jobban vótak bálók, aztán akkor eztet leválták az erdőbe, aztán megfonták, mind körül, hogy ille szép sátort csinyákat belüle. [...] Esküvő vót, akkor is mind megfonták ilen vágunk, ille vékonyakat, mind dísznek vót használva, hogy ollan szép vót a levele, szépet mutatott.” / „Ezt lehet, ebbül lehet mindent csinálni, legjobban főzőkanalakat faragtak belőle.”
<i>Bidens</i> spp. (esetleg <i>Lappula squarrosa</i>)	SLO: cigánbua / HU: ragadánc	„Azok olyan kicsinyek, az a cigánbua. De a levelit, azt meg nem tudom ám, ha ismerem, hogy milyen is a levele Az aprú. Ez a lapulevelnek meg nagy micsodái vannak. Ha az ember olyan helyen jár, hogy erdőszélen vagy útpartokon, hol nincs tisztítva, aztán beleragad, hogy alig bírja kipucúni. Az aprú, de az is ragad, úgy mint a fene.”
<i>Briza media</i>	SLO: Mária könnye, Máriakönyű / HU: Mária könnye ^{BJ} , Máriakönyű ^{BE} , didergővirág ^{BJ} , poloskafűj ^{BJ} , remegőfűj ^{BJ} , remete ^{BJ} , tavaszi zörgőfűj ^{BJ} , rezgőfűj ^{BE}	„Vázába is szokunk tenni. Na. Ollan szép, aztán megszárad, télen mikor koszorút csinyáltak, hogy nem volt virág, még oda is. Aztán eztet a kicsi virágait vagy mag, vagy nem tudom, mi, meg is füstöttük.” / „De szokunk szennyi, akármít, egy csokorral hazahoztak, meg meg is száradott. De nem potyogott le, ha télen valamit köllött, valami véletlen koszorút, mikor régen még papírból csinyáltak, közibe szépen arannyal vagy ezüst füstékkal megfestették, belemártottak.”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészletek (a felhasználás módja)
<i>Bromus secalinus</i> (?)	SLO: vaduc / HU: vaduc	„Vaduc! A búzába vagy a rozsba. Az meg megint olyan öregebb, magas. Azt is irtották mindig vagy rostálták, amikor aratás után a vetőmagbú ki, a vaduc.” / „Ez is ilyen gaznövény a búzába, rozsokba. Rozsba nagyon nem, a búzába legjobban szeret lenni.” / „Azt mondták a régiek, hogy még a vaducból még lisztet is, kenyeret is sütöttek.”
<i>Calluna vulgaris</i>	SLO: vadzám, nyúlkóró / HU: vadzám	„Ollan szegény heleken nyól, erdőbe, meg ami rétet nem ganajtrágyázzák, ollan heleken nyól. Nekünk vót egy nagy rétünk, hogy csak vadzám vót rajta, nem fűj. Aztán kaszálták, na, hát ennek megették azért szénának. [...] Még azután se vót, azért mer’ mi megrágyáztuk, még mi használtuk, aztán akkor a vadzám eltűnt.” / A vargánya is szeretett benne nőni. Elhagyatott réteken, elhagyatott rétszéleken volt ez a vadzám, aztán ott ez a vargánya is jól jött, az erdőszéleken. [...] Nagyon apró virágú. S rózsaszín virágok. [...] Olyan erős szára van, kemény. [...] Hát, nem az erdő belsejébe, úgy jobban a széleken. Meg a rétek vagy legelőszéleken, úgy az erdő mentén, az erdő közel.”
<i>Caltha palustris</i>	SLO: gólyahír, sárga virág / HU: gólyahír	„Hát, mind a gyerekek, örültünk neki, hogy tavasszal, a hó még nem is ment el mindenhol, aztán hogy má’ illen gólyavirágok nyíltak, hogy szedtük a virágokat. Azér’ mondták, hogy gólyahírvirágok.”
<i>Calystegia sepium</i>	SLO: győjtény, győtín, nagy győjtény / HU: győtín	„Van–van, amellik a földön megy, az nem fut fel semmire se, az alatt [alul] elmegy, a földön [<i>Convolvulus arvensis</i>]. Mikor bekészül a krumplisorokba, akkor, jaj, kipucúni... Ez [<i>Calystegia sepium</i>] meg jobban földmegy a mindenre. Kukorica, mikor nem lehet levágni, az egész kukoricára földmegy.”
<i>Campanula</i> sp. (<i>C. patula</i>)	SLO: harangvirág / HU: harangvirág	„Harangvirág, azt tudom. Az a réten nyól. Szép virág, illen magasra nyól, szép virágja van, de van a réteken is, ottan ollan szimpla virágja van, mint egy harang, éppen úgy néz ki, mint a harang. Így van a szénafű között.”
<i>Capsella bursa-pastoris</i>	SLO: lapátlopú fűj, vadrepce (?) / HU: –	„Lapátlopú fűj. Ez is jó, én ilyent szedtem teának. Én ezt is olvastam, nekem jár az a nyugdíjasoknak egy újság, aztán abba’ írta, hogy teának való, én meg szedtem.” / „Ez ritkább helen vót vagy úgy, hogy kertbe’ is vót ilyen nekem, hogy ollan, hogyan mondjam meg, ollan helen, ahol annyira nincs kapálva, tudja, a kert széléné’ vót. Meg akkor ott hátul a lugoson, ott krumpli szokott lenni, most az idén nem vót beleültetve, ott is vót.”

„A régi öregek, azok lehet ám, hogy jobban tudják...”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészletek (a felhasználás módja)
<i>Carex</i> spp. (<i>C. acuta</i> , <i>C. buekii</i> , <i>C. elata</i>)	SLO: sás, sásfüjj / HU: sás	„Ez is ollan mocsarasabb heleken, ja, sás. Tudom, nekünk vót ollan rétenk is, hogy nem lehetett, úgy köllött mindig gumicsizmába bemenni, azt kihordani, úgy lehetett megszárogatni. Van sok sásos.” / „Valamikor az öregapáink eztet szedték, hogy vékát köttek belőle. [...] Nem a leveliből, a virágszálakból. Ez valamivel erősebb volt, mint a szalma. Valamikor rozsszalmából csináták az emberek.” / „Ez berkes helyen, nedves helyen, mocséros helyen.” / „Takarmánynak vagy állatoknak nem nagyon szerették. Nagyon éhesen kellett lenni nekik, ha hozzányúltak.”
<i>Carex brizoides</i>	SLO: selemsás / HU: –	„Vót a selemsás, az a nagyon vékon’ vót, ugye. Ez a rendes sás, az meg vót az a túl vékon’ vót, az meg a selemsás. Azt meg tudja, hova használták, azt a selemsásat? Az vót illen jó, illen magasra megnyött, nem? Akkor lekaszálták, megszárogatták, aztán valamikor nem vótak ezek a matracok, hanem vótak a szalmapárnának mondták, nem, hogy az vászonból vót varrva. Aztán illenel tömték meg, hogy akkor az nem vót túl kemény, hanem jó puha vót az a szalmapárna. Aztán akkor azon feküdtek. [...] Úgy mondták, bödücnek is mondták. Szómazsák meg bödüc. [...] De finom vót ám, az ollan nagyon vékon zöd vót, szép vót, mikor megszáradott, ollan jó szaga vót annak, ja. [...] Le van hajúva, ez az, mer’ az lehajul, tudja, hogy lehajút, aztán akkor azt mindig egyik feliről köllött kaszálni, nem? [...] Mikor lekaszálták, ugye, amit akartak, akkor azt kidobálták onnan, akkor mind úgy kaszálták, utána mindig, aztán akkor kint megszárogatták, akkor betömték a bödücbe.”
<i>Carlina acaulis</i>	SLO: – / HU: –	„Van, tudja, csak a nevét nem tudom. Van, de ez ritka. Ez réteken vagy ollan helen van, réteken van ez jobban. Van–van, csak nem tudom a nevit neki. De van ilyen, ez úgy, tudja, hogy így szétterül a földön, és akkor a közepe virágozik neki.”
<i>Carpinus betulus</i>	SLO: gyertyánfa, gyertyán / HU: gyertyánfa, gyertyán	„Ja, ja, gyertyánfa. Ez is a kevert erdőbe’ van. Egyenfák kinn szabadba nincs, ez csak kevert erdőbe’.” / „Ezt köserves hasogatni. Ugyanolyan kemény, értékes fa, mint a bükkfa, tűznek. Meg deszkának is használták, meg a bükkfát éppen úgy.” / „Valamikor az idősebb bácsik otthon csinálták a fejszényeleket, oda vót ez használva.” / „Meg a sukkot, sukkokat, azt mindig gyertyánfából... Sukk. Az, mikor ilyen például ilyen darab bükkfát vagy gyertyánfát el kell hasítani, s akkor a fejszét belevágod, nem a másik fejszével ütöd, mer’ akkor megdeformálódik. Akkor ebből a gyertyánfából egy olyan furkot, olyan hosszút vágunk, a tövibű’, legjobb menná’ alább, s akkor likat fúrunk a közepibe, abba egy nyelet, s akkor... sukk.”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészeklet (a felhasználás módja)
<i>Carum carvi</i>	SLO: kömin, kömény / HU: kömin, kömény	„Igen, itt jobban a házok felé, tudja, itten nőtt. Düllükbe, ez jobban düllükbe vót. Amikor gyerek vótam, apám kaszált, akkor el köllött men-nem kömént szennyi.” / „Az apukám kaszált, aztán a rendeket, amikor hintettek, ugye, szét, azt mindig kihúzogattuk, azt megszáradott, lezúztuk, kipucútok, itthon vót kömin, sok. Nem köllött venni az üzletbe.”
<i>Centaurea cyanus</i>	SLO: búzavirág, kék konku, búzakékje / HU: búzavirág, kék konku ^{BE}	„Az is a buzába nyől, hogy konkunak mondják. Az meg megint kék. Azt is a buzába lehet találni, a búza között.” / „Amíg nem permeteztetek ezekkel a gyomirtószerekkel, addig több vót ugye benn, de most lepermetezik, aztán ritka helyen, ahol nem ér a permet, ahol nem éri el a sarkokon, ottan, hogyha virágozik. Mer’ szép a búzavirág.” / „Kék konku vót, mer’ én hoztam haza a vázába, kék konku vót. Azt meg mondják búzavirágnak is, nem? Ja, kék konku. [...] Még nóta is van, kék a búzavirág, ég az egész világ, nem? Ez egy régi nóta.”
<i>Centaurium erythraea</i>	SLO: ezerjófűjj, ezerjófü / HU: ezerjófűjj, ezerfüjj ^{BJ}	„Ez is olyan elhagyott parragokon.” / „Ja, ez is mögyéken nyött, meg ilyen legelőkön, ilyen csoportokba. Leginkább talán mögyéken. Ugye, nálunk kicsik a parcellák, és minden darab között mögye vót, húsz–harminc centi, ahogyan vótak a gazdák. És az kevesebbet vót pucúva, vadalva, és ilyen növények ott terjedtek...” / „Ezerjófü, ollan piros. Azt is szoktam szedni, aztán most tudja, hogy permetezik a szőlőket, aztán elviszi a permetszert a szél, nincsen. Múlt nyáron is pedig el vótam, de nem találtam. Szoktam a tea közé tenni. Meg úgy külön is szoktam hagyni, hogyha mondták, valakinek fáj a hasa vagy a nőnek van valami, ez a menstruáció, hogy akkor ez is jó, ilyen teát inni. A fájást lágyítja.” / „Ebből még italt is csinálnak, ezerjófüből. Az is olyan keserű ital, hogyha valakinek gyomorfájása van.”
<i>Cerasus avium</i>	SLO: vadcseresnye, apró cseresnye / HU: vadcseresnye ^{BJ}	„Az a kicsi, apró vadcseresnye, az van az erdőszéleken. Tavasszal látjuk, mikor virágozik. Hát, mindenhol lehet találni. Csak azok az apró, vadcseresnye, csak az is jó ízű.” / „Nem értéktelen mer’ kemény meg bútoroknak is jó, csak annyi, hogy nem vót annyi mennyisége.”
<i>Chelidonium majus</i>	SLO: cinaduna, tejes fűjj / HU: cinaduna ^{BJ, BE}	„Ez, tudja, istállófalakon, pajtafalakon, olyan helen szok’ lenni.” / „Ezt használják főkinre. Főkinre rá lehet tenni, és leviszi ám. [...] Aztán jobban a szárát köll használni, abba több a folyadék.”

„A régi öregek, azok lehet ám, hogy jobban tudják...”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészletek (a felhasználás módja)
<i>Chenopodium album</i>	SLO: laboda, loboda, kaszterva, poraj / HU: –	„Ez is a termőföldeken, ugye, uralkodik, a laboda. Ennek is jó erős szára van, ha előbb nincs kihúzva. Hogyne, úgy elágosul. Olyan erős, hogy ha krumpliban szedik ki, kihúzzák még a krumplit is vele. Loboda.” / „A marha jól tejtelt tőle. Ha sok eső volt, sok volt.”
<i>Cichorium intybus</i>	SLO: hatökör-rántó fűjj, ökörfarkú kóró, cikória / HU: katánkóru ^{BJ}	„Ebbü’ tea van. Én ezt a tea közé vágom. Megszárogatom, akkor veszem az ollót és apró darabokra vágom, közibe keverem, úgyhogy ezt is mondják, hogy ez is jó, szinte vértisztító meg mindenféle. Hatökör-rántó fű. Én ezt teának szedem. [...] Ez is útszéleken nyóll. Én is ott szedtem mindig, olan helen, ahol nem éppen annyira porus.” / „Este összezárja a virágait, mikor meg süt a Nap, kinyílik. Az útpart, az tiszta kék tőle.”
<i>Cirsium arvense</i>	SLO: aszott / HU: aszott-tüske ^{BE}	„Hát ez a mezőkbe’ is vót, kukoricába, mindenhun, meg még buzába’ is szokott lennyi aszott. Ez a mezőn, meg a ház körül is. Szúrós. [...] Meg akkor az árokparton is idább-odább van.” / „Előbb [régebben] az öregeknek vót ollan vasok, aztán evvel szurkálták ki a buzából az aszottat, ha sok vót. De mostanába má’ annyi nincsen, mer’ permetezik a buzát.” / „Amikor elvirágzik, ugye, akkor meg ilyen [repítőszerűs termés]. Ha fűj a szél, az viszi, aztán terjed, kikel a magja a másik parcellán is. Szoktak mérgezőnni, akién ez volt, hogy nem irtották, aztán akkor a másik gazdáéra is rá... Elszaporodott.”
<i>Colchicum autumnale</i>	SLO: kikirics, őszi kikirics / HU: –	„Ez a virág valóba jobban künt a mezőkön nyóll. Olan helen mondjuk, ahol ilyen pusztá helen.”
<i>Conium maculatum</i>	SLO: bürök / HU: –	„Van bürök is, ja, van az is, ja. Az is ollan semmirevaló.”
<i>Consolida regalis</i>	SLO: szarkaláb / HU: –	–
<i>Convallaria majalis</i>	SLO: gyöngyvirág / HU: gyöngyvirág, szengyörgyvirág ^{BE}	„Ja, hát az is az erdőbe terem. Van az erdőszéleken, meg van úgy az erdőbe is jobban, ahol ollan bükkfás, ahol bükkfa van. Ottan nyóll a gyöngyvirág.” / „Hát, ez gyöngyvirág. Ezt szeretem szennyi, még most is elmegyek szennyi, mikor nyóll. Én ezt szeretem.” / „Jaj, valamikor, mikor kislány vótam, szedtük a gyögynövényt, a levelit, mikor levirágzott, akkora nagy ruhákba, hogy talicskán toltuk haza. El lehetett adni.”
<i>Convolvulus arvensis</i>	SLO: gyöjtény, gyötín, apró gyöjtény / HU: gyöjtény, gyötín	„Ez alacson, ez nem megy, hogyan mondjam, ez nem megy túl magasra föl. Ez nem megy, ez jobban a földön...”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészek (a felhasználás módja)
<i>Corylus avellana</i>	SLO: mogyoru, magyaru, mogyorufa, magyarufa / HU: mogyoru, magyaru ^{BL, KL}	„Ez meg a virágja, ez tavassze’ korán van, én szokok mindig vázába tenni ilyen virágot, igen. Szép. Csak az, hogy mikor utóbbra úgy porzik, tudja, de az ember lepucolja. Ez is van illen, ez is erdőszeleken vagy úgy, ollan árokszeleken vagy úgy van.” / „Ez a magyaru. Magyarufa–bokor. Ennek a gyümölcsét szedték, tudja.” / „Mogyorúfa. Szép egyenes szárai vannak, amikor még fiatal vagy vékony, ezt szokták nyeleknek szedni. [...] Kapanyelnek vagy olyasminek. Szívós ennek a fája, hogy nem törik talán olyan könnyen.”
<i>Crataegus monogyna</i>	SLO: galagonya / HU: sárga geregenye ^{BJ} , geregönye ^{BE} , gelegenyé ^{KL}	„Ez is ilyen helyeken van, hát erdőbe is van, de nem nagyon, hanem talán úgy jobban útszeleken, olyan bokrok között.” / „Hát, még gyerekek is, meg mi is, tudom, hogy szokták mindig ennyi, mer’ nem mérgező.” / „Aztán akkor eztet szoktuk szennyi teának. A bogóját.”
<i>Cuscuta campestris</i>	SLO: kosz / HU: –	„Ez a legelőkön vagy jobban a legelőkön vót, osztán akkor az egy ollan kis csomóba vót. Aztán ottan nem is nyött ki másik fűj. Mű kosznak mondtuk, hogy kosz.”
<i>Dactylis glomerata</i>	SLO: – / HU: –	„E’ is van minálunk. Há’ ez van, de mi a neve... Nem tudom a nevit neki. Ez is van, ez is réti fű. Nem tudom a nevit. Illetve, hogyan mondjam meg, nem fordítottak gondot, hogy mi ez, le vót kaszálva, tehének megették, aztán kész, ennyi vót az egész.”
<i>Daphne mezereum</i>	SLO: rókaszelence / HU: –	„Rókaszelence, ja, így hívták. Csak ez nagyon–nagyon ritkán van, ritka helyeken van. Erdőszeleken, meg idább–odább.”
<i>Dianthus carthusianorum</i>	SLO: vadszegfű, vadtörökszegfű / HU: vadszegfű	„Mi azt az aprót mondtuk, a pirosat, azt mondtuk a vadszegfű. [...] Írhatja, hogy vadtörökszegfű, hasonlít a törökszegfűre. Csak kisebb virágja van...”
<i>Dianthus superbus</i>	SLO: vadszegfű / HU: vadszegfű	„Ollan erpartnak mi mondtuk. Ollan jó szaga van neki. Én ástam is ki, hoztam haza, de valahová eltűnt. [...] Ez megint ollan erpartokon vagy ollan lapos réten.”
<i>Dryopteris</i> spp. (és <i>Pteridium aquilinum</i>)	SLO: pápráng, páfrány, paprat / HU: páfrány	„Erdőbe is van, igen. Páfrányos. Mindegyikre páfrányt mondtak [<i>Dryopteris</i> –re és <i>Pteridium</i> –ra], de ez a páfrány [a <i>Dryopteris</i>], ez talán nincs annyira az erdőbe.” / „Hát, árokpartokon, erdőszél, úgy szélén az erdőbe végig, ebbű is van, bőven van. Valamikor eztet le szokták az asszonyok, sarúzni, megszárogatták a fejős tehének alá, szalma helyett használták. [...] Páprágnak hítták mindig az öregek.” / „Ezt itt használták, valamikor szedték disznóéletre, hogy evvel pörzsüték a disznót. Nem szalmáve, hanem ennek, ez a vastagabb szára... De akkor még meg vót szárogatva.” / „Disznóvénynek is otthon be lehet ütetni, mer’ szép ez, nagyon szép, az én gondolatom szerint.”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészletek (a felhasználás módja)
<i>Elymus repens</i>	SLO: pörgye, pörje / HU: pörgye	„Ez is fűj, ez a pörgye. Pörgye. Ezt is millen nehez kiirtanyi mindenhunnan.” / „Hát a szőlőkbe is szokott, amikor még valamikor kapálgatták, ugye, a szőlőfödet, kapágtak évente háromszor is. Megértük kiirtanyi, azt mind szálonként ki kellett rázogatni. Meg a mezőn megint ugye a két gazdáik között vótak itt, mögyének mondták, ilyen szűk füves terület, aztán ott mellette, hogy a mögyébű a gyökér szétszaporodott, hogy azt mindig a mögye mellett nagyon rossz vót a föld is, hogy összetartotta ez vagy nem lehetett kiirtani.”
<i>Equisetum arvense</i>	SLO: békarokka / HU: békarokka	„Ez pedig minálunk békarokka. Ez pedig a savanyó földbe nyöl. Nedves, savanyú földbe.” / „Én ennek a teáját iszom, a békarokkáét. Vesére.” / „Ezt szokták mondani, amikor még szénát takartunk az állatoknak, hogy nem jó ez, ha közte van, ez nem jó az állatállomáynak. Meghajtotta őket. Békarokka, nem jó közte.”
<i>Eriophorum latifolium, E. angustifolium</i>	SLO: pamukfű, pamacsfű, sásfű / HU: –	„Pamacsfű. Mer’ ugye úgy is néz ki neki a virágja, mint egy pamacs, aztán azért.” / „Ez is nedves helett van, ez nem a zombéknak [<i>Juncus effusus</i>] a virága? Ez sincs mindenhol. Ezt, hogyha leszedi, egész télen megvan. Megsárad, aztán egész télen megvan.” / „De ezt vázába szoktuk szedni dísznek.”
<i>Erythronium dens-canis</i>	SLO: vadcsikám, vadcsiklámén / HU: –	„Hegyoldalak vagy olyanfelé vannak, vadcsikám, ezt tudom. [BD: Mikor virágzik?] Nem ollan kora tavasszal, kicsit több. Olyan rózsaszín virágja van neki.”
<i>Fagus sylvatica</i>	SLO: bükkfa / HU: bükkfa	„Ez a bükkfa. Hát ez egész erdők ebbű’ vannak, nem? Vannak ollan régik, hogy csak illen erdő van, az egész mind, aztán hogyha az úgy vót odaütetve vagy pedig magától úgy termett, hogy mind csak bükkfa, de máma má’ nem nagyon.” / „Ez, ugye, legjobban használják tűzifának, ez a legelső fűtőfa, mint tűzifa, na de hát az mellett felhasználják már az asztalosok asztalosmunkára is. Sokféle módon használják. Ez a legértékesebb fának van tartva itt minálunk.”
<i>Fragaria vesca</i>	SLO: epörgye, erdei epör, eper, epörke, vadeper / HU: epörgye ^{KL} , epörje ^{KL}	„Ez jobban ollan erdőbe, ollan tisztás heleben, hol má’ le vótak vágva a fák, aztán akkor ollan csomókba, tudja, ollan heleben. Meg az útparton is van, ott is van.” / „Há’ valamikor vótak egész nagy helyek, hogy tiszta epör vót. Most meg véletlen, ha valahol rátalálsz egy pár darabra.” / „De jó, ’sze valamikor szoktunk kánnával mennyi, és szennyi, ja, szedtünk, akkor megcukroztuk, aztán kenyérral ettek. Ami erdő le vót vágva, az a fenyőerdő, ott vót sok. Akkor még szoktuk, hogy megcukroztuk, meg tejfölt tettünk rá, ’sze aztán úgy tettek a kenyérre.” / „Akik ráértek, ugye, szedték lekvárnak.”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészek (a felhasználás módja)
<i>Fragaria viridis</i>	SLO: hársépör, fürtös epör / HU: –	„Hárseper! Hárseper. Azok nagyok, a hársépör, ja. Az nagyobb, meg az hosszikás. Vadon nyótt, nekem itt a tókaparton is van. Mindig tavassze van. Jó nagy ám. De ennek egészen más íze van. Finom–finom. Sokkal jobb mint a másik. De nem sok helen van ez a hárséper, ebből nincs sok.”
<i>Galanthus nivalis</i>	SLO: igazi hóvirág, rendes hóvirág, valódi hóvirág / HU: –	„Az a rendes hóvirág, a hármás. [...] Itt az nálunk nem vót, hanem mondom, akkoriba, mikor ütették a gyümölcsöst, gyümölcsfákat hoztak onnan a Mura–partról jóformán, onné’ egy falubó’. Nagyon szép.” / „Három szirma van neki csak. Az a rendes hóvirág.”
<i>Galeobdolon luteum</i>	SLO: vadcsalán / HU: –	„Ez a sárga a vadcsalánnak mondjuk mi.”
<i>Galinsoga parviflora</i>	SLO: paprikafűj / HU: paprikafűj ^{BE}	„Paprikafűjnek szoktuk... mer’ a paprikába’ szeretett nyóni.”
<i>Galium aparine</i>	SLO: – / HU: –	„Ez az a ragadós. A nevit nem tudom neki, de ez is van minálunk, hogyne. Ez is ollan réten? Réten éppen nem, jobban ollan bozontos heleben...” / „Így fut, aztán... ez ráragad, mer’ tudom, még az ember lenyúlt, hogy valamit kiszed, az má’ az egész ruhádon rajt van.” / „Aratáskor is szokott lenni, ez megint a gabonafélékbe. Tudom. Az ember megért belőle kibontakozni.”
<i>Gentiana pneumonanthe</i>	SLO: encián / HU: –	„Ez van a réteken. Itt nőtt, direkt vót az a hely, ahol van, csak most nincs mer’ fölszántották szántóföldnek. Ez is gyógynövény, úgyhogy ezt is lehet megfőzni teának, meg lehet pálinkába is tenni. Encián, gyomorfájás ellen.”
<i>Hemerocallis lilio–asphodelus</i>	SLO: lilium, réti lilium, sárga lilium / HU: sárgalilium ^{TA}	„Ez nagyon ritka esetben, itt–ott, minden faluba nem is található, meg csak hogyha esetleg egy–egy szál. Ez szintén olyan nedvesebb, mocsarasabb helyeken. A réteken, de ez má’ nagyon ritkaság. Ez is olyan liliumféle. Májusba, ollankor szok’ virágozni.”
<i>Humulus lupulus</i>	SLO: komló, vadkomló / HU: vadkomló, gyöplümazzag ^{BE}	„Hát ez is jobban ollan erdők szélén, erdőbe vagy erdőszéleken, árokpartokon. Jobban ollan ízés heleben, nekem is a pajta mellett nyól.” / „Ez is így patakpartokon nő, a fákra fölfut.”
<i>Hypericum perforatum</i>	SLO: csillagvirág, vasvirág / HU: –	„Csillagvirág. Úgy szokták mondani neki. Csillagvirág, jaja. Mer’ úgy néz ki, mint a csillag.” / „Sárga. Abból csinálják azt az olajt, azt a piros olajt, azt a kivonatot. [...] Sárgát virágozik. Azok is illen bokrok, aztán mint egy rendes csillag, ollan virágja van neki. Így a tetején van a virág.” / „Olaja sebre, meg égési felületre jó.”
<i>Iris pseudacorus</i>	SLO: sárga lilium, lilium, / HU: vízililijom ^{BE}	„Sárga lilium, vadlilium. De szép ez is, csak ez nem sokáig jó, vázába szoktuk szedni.” / „Ez is az árokparton vagy vízparton van. Ezt se használjuk mi valami másra, mint vázába.” / „Ja, hát ez is illen berkes helyeken nyól. Mocsaras helyen.”

„A régi öregek, azok lehet ám, hogy jobban tudják...”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészletek (a felhasználás módja)
<i>Iris sibirica</i>	SLO: írisz, kékliliom, vad-írisz / HU: –	„Hát ez meg az írisz. [...] Ez az Alvégi-réten is vót, csak fölszántották, meg a Kút-réten is volt. Réteken... Jobban ollan mocsarasabb rétek. Ennek a gyökere nem megy ollan nagyon le, ollan vékonyak a gyökerei, nincs hajmája neki, mint a liliomnak.”
<i>Juncus effusus</i>	SLO: zsembék, zsembik / HU: zsembik	„Vizes helen. Mocsaras helen, tóparton vagy sáncparton, hol vizes vót.” / „Ez a zsembik. Zsembék. Hát az is árkokba. [...] Az árok szélén. Ebből szoktunk így a gyerekek, így a kezenkre tették, aztán récét csinítani, nem? Zsembikből. Ugye, két-tőt rátettünk, két hosszú szálát, aztán másikkal meg még fontuk, aztán levette... Rá szoktuk akkor dobálni a vízre. Zsembik. De ez mindig ződ. Ez az örökzöd vagy hogyan mondjam meg, ez még télen is ződ. Mindig ződ, nagyon szép. Sokan még dísznek is használják.” / „Ilyenbül szoktunk székét fonnni, meg mindenfélét.”
<i>Juniperus communis</i>	SLO: pattagu, boróka, pattogó / HU: pattogó borosin ^{BI, BE} , borosánfenyű ^{KL}	„Ez is jobban az erdőszélbe, nem bent a nagy, hát az erdőbe is van, de nem nagyon a sűrűséget szereti, jobban úgy önállóan szerette lenni.” / „De a valamikori gyerekidőmben sokkal több vót belőle, mint most. Hogy miért van belőle mennál tovább kevesebb, nem tudnám megmondani, de valamikor elég sok volt belőle.” / „Eztet ismerték úgy, hogy akkoriba nem vót ez a sok minden, amikor dísznóvágás vót, hanem akkor eztet, ennek a magját szedték, megszárogatták, és a húsrá. Vagy pedig, amikor má' készen vót a hús, hogy má' csak fölfüstünyi köllött, akkor ilyent hoztak, hogy ilyen fával, szóval bükkfával is, de ilyen vót közibe vót rakva, hogy akkor jó illata vót annak a húsnak. Ezt arra használták. A magját bors helett a húsrá, ja.” / „Ennek a bogyóját szedték, meg használták téli időbe dísznólevágáskor, amikor csinálták a húsrá a pácot, ezt a bogyót szokták hozzárakni, keverni hozzá.” / „De különben ez pattagubokor, ennek a bugyájából így tesznek pálinkába is, hogy ez egészséges a gyomornak meg mindenfélének, szinte olyan gyógynövényféle.” / „Szedem a bugyóját, csinálók hazai jégérmájsztert, s abba a zöld termésit, a bugyóját kell szedni.” / „Ebbül szoktak korbácsnyeleket vágni. Ez ollan kemén, hogy a korbácsnak, mind a lovakat hajtani, meg a teheneket.”
<i>Lamium purpureum</i>	SLO: vadcsalán, árvacsalán / HU: vadcsalánt	„Tudom, melyik az, az nem csíp. Olyan lilásat virágozik.” / „Ez a vadcsalán. Ezt szeretik a nyulak. Meg úgy szoktuk, mikor gyerekek vótunk, hogy azt a virágját levettük, akkor szoptuk, hogy ollan édes vót, ja. Édes leva van neki. Ez is van az udvarba, kert mellett, mindenhun van.”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészek (a felhasználás módja)
<i>Leucanthemum vulgare</i>	SLO: margaréta, vadpipitér / HU: –	„Hát ollan szép, bozontos virágja van, még vázába is szedtük, szerették mindig a margarétával, akkor nyílt az is a réteken. Margaréta, meg ez a fecskefű, ez az első kaszálás, ez a legjobban illen, ez a fű nyílt akkor, nem? Meg virágzott szépen. Aztán akkor nem vót más virág, akkor abból is szoktunk csokrot összeszenni.”
<i>Leucoujum verum</i>	SLO: hóvirág, tözike, gyöngyvirág / HU: –	„Ez meg hóvirág. Ez is tavaszi, kora tavassze nyíol. Aztán ez is ollan heleken, ahol víz van, berkek vannak, hogy alatta nincs kemény talaj, hanem vizes. Ez is ottan nyíol.” / „Nedves helyeken szeret nyőni. Berkes, egerfás, nyárfás, hát na, mocsaras helyen nől.” „Vázákba. Nem tudom máshová. A szaga miatt, olyan jó szaga van. [...] Mikor náluk bálók vótak, március 8–a, nők napja, mindenkinek tűztünk illeneket fel, akkor kaptunk kis pénzt, a fiatalság.”
<i>Ligustrum vulgare</i>	SLO: vadorgona / HU: –	„Ez olyan nagyon jó illata van neki. Fehéret. Tudja, milyen jó illata van, mikor az virágzik? Én ezt az erdőrü úgy hoztam haza. Lássá, milyen fekete bugyája van neki? Ez meg a vadorgona.”
<i>Linaria vulgaris</i>	SLO: vizezetű, vadtátika / HU: vadtátika ^{BE} , vizezetűfüj ^{BJ}	„Ez a vizezetű. Akinek a lába viszkedett, meg szokták főzni... Azt’ abba köllött berakni a lábát. Akkor nem viszkedett. HG: Viszkedés ellen, ja. Vizezetű, ja. Ezt használták úgy, mint gyógynövényt. [...] Megfőzték, akkor lehült annyira, aztán akkor hát megkenték vele a lábát, megmosták bent a lábukat.”
<i>Lotus corniculatus</i>	SLO: szarvaskeret, vadszarvas, szarvaskerep–lucerna / HU: szarvaskeret	„Az a vadszarvas vót valamikor sok a sariba. Sár-gát virágzik, aprót.” / „Ez nagyon jó takarmány volt. A mostani időkbe ezt nem lehet vetni vagy a magjához jutni. Ez nagyon, tudom, hogy meglegben nem volt szabad vele dolgozni, mer’ akkor tisztára lezuzódott, és ott maradt a földön a levele, virágja. Mindig vagy reggel, amíg harmat volt vagy este későn, amikor má’ a Nap lement, hogy egy kicsit meghúzta magát, nedvesült, akkor köllött megforgatni, meg olyankor összeszedni. Mer’ különben a java ott maradt a földön.”
<i>Lychnis flos-cuculi</i>	SLO: fecskevirág, fecskefarkú, fecskefű / HU: fecskevirág	„Azt mondtuk, fecskefű, ollan rózsaszínűt virágzott. És az sincs most, az is nagyon keves van a réteken. [...] Hát ollan szép, bozontos virágja van, még vázába is szedtük, szerették mindig a margarétával, akkor nyílt az is a réteken.”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészletek (a felhasználás módja)
<i>Lycopodium clavatum</i>	SLO: judapor, variláb, nyúlma-dzag / HU: mosuka	„Az erdőbe nyótt, valamikor sok vót belőlle. Fenyvesbe. Vagy hát itten minálunk kevert erdők vannak. Asziszem én jobban a fenyves fák alatt volt. Judapornak hívták itt minálunk. / Nincs olyan sok, mint valamikor volt. Valamikor lehetett találni majd mindenfelé, mer’ az ember járt az erdőbe, de most meg, az utóbbi időbe úgy van, hogy nem is nagyon sokat gyalogolunk az erdőkön, az is igaz. De nincs olyan sok közel se, mint valamikor volt.” / „Valamikor sok vót. Mikor az én öreganyám még élt, tudom, hogy el szoktunk mennyi az erdőre, csakis eztet szennyi. Papírzacsót vittünk velenk, hogy lemetéte óvatossan, úgy beleraktuk, úgyhogy mire hazaértünk vele, má’ egy ujjnyi por vót a zacsó fenekén. [...] Sebekre, tudom, szoktuk rakni. Sárga por.” / „Régen hazahoztuk, mind a gyerekek, csinyátunk a fejünkre ilyen koszorút. Kiszakasztottunk egy méter hosszát vagy mit tudom én, aztán játszottunk.”
<i>Lythrum salicaria</i>	SLO: kígyópásztorfüj / HU: –	„Ez berkes helyen, nedves helyen, mocséros helyen.” / „Ez is az árkokba nő, van belőle bőség. Mindenhol nő, de jobban olyan árkok szélén vagy árkokba, ez talán több nedvességet használ. Az öregek így tudták. Én meg azoktól tanultam.”
<i>Malus sylvestris</i>	SLO: vadalma / HU: vadalma ^{B1}	„Vadalma, hogyne. Hogyne, rendes vadalma. Hogyne vóna. Ecetnek szokták ezt. Tudja, hogy összeszedték, aztán akkor ecetet csinyátak belőle.”
<i>Malva neglecta, M. sylvestris</i>	SLO: papsajtú füj / HU: papsajtűj ^{KL}	„Hogyan mondjam, jobban ollan, ahol nincs rét vagy ollan... nem kaszállák, ottan, ja. Ollan heleben van. De ollan erős ám, hogy nem lehet kívágni kapával, ollan gyükerei vannak ennek. Hát ették, ennyi meg lehetett, ja. Gyerekek meg szoktuk ennyi mü is. Mer’ nem mérgező növény.”
<i>Matricaria recutita</i> (ritkán <i>M. discoidea</i>)	SLO: pipitér, kamilla / HU: kamilla	„Pipitér, ami a teának van, pipitér. Kamilla.” / „Ez a valódi pipitér. Nem is kaszáltam. Van is neki az a szaga. Rendes pipitér.”
<i>Myosotis nemorosa, M. palustris</i>	SLO: nefelejcs, kéknefelejcs / HU: –	„Ez kéknefelejcs. Ez jobban ollan nedves, mocsaras... Ollan árkokba, mocsaras heleben, ja, ott-ott, nedvesebb heleben. Ezt szokták csokorba szennyi, aztán vázába. De mindenesetre lehet, be kell rakni tányérba, körbe... Ja, aztán föláll szépen a tányérba, mind a piros lóher. Közepibe meg megint egy vázát, aztán föláll, aztán egy nagy nefelejcsokor.”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészek (a felhasználás módja)
<i>Nardus stricta</i>	SLO: sörtél, drótfű / HU: –	„Sörtél, ja. Ez a sörtél, elugrott rajta a kasza, a kasza direkt elcsúszott fölötte. Nem fogja meg a kasza. Itt mindig fenték, meg minden, de hiába, mer’ nem fogja meg. Az egy olyan kemény, há’ majd’ mint úgy, mint a disznósörtének mondják, sörtének mondták nálunk. Valamikor faluhelen nem vót ám az a nagy gazdaság.” / „A hitvány földbe nyól meg, szerintem, hitvánba.”
<i>Padus avium</i>	SLO: szelence, szelencefa, vadszelence / HU: szelence ^{KL} , vadszelence ^{KL}	„Szelence, hogyne, ez meg fa. Hát ez is úgy az erdőszéleken is nyól, patakpartokon, szelence, olyan jó szaga van neki tavasszal, nem? Mikor virágozik. Fehéret virágozik, mint az orgona, ollanszerű a virágja neki, csak apróbb, meg nagyon jó szaga van. Messziről meg lehet érezni úgy, mint az akácvirágot, hogy valahol szelence van.” / „A szelence, hát az is illen útszéleken. Útszéleken ... [...] A virágját használták úgy, mint virágot, hogy vázába tették, hogy jó illata vót a házba, a bugyáját is meg lehetett ennyi, a bugyáját is megették, a gyerekek meg szoktak enni a bugyáját neki, nem volt mérgező.” / „Ennek szedték le a kérgét. Megszárogatták, aztán akkor az, aki járt körül ezeket a gyógynövényeket venni, az megvette.”
<i>Papaver rhoeas</i>	SLO: pipacs / HU: pipacs	„Pipacs, talán, ugye. Annak gondolom, biztos. Hát ez is a gabonafélékbe nyótt. De hát most má’ permetezik, aztán nincs. Pedig szépek, csak ugye ezt szemétnak tartják, hogy bekerül a magja a búza közé vagy a rozs közé.” / „Még pipacs is vót idább–odább, de itt nálunk nem nagyon vót pipacs. Itt nálunk, ha valahol így a végibe, ha egyet–kettőt valahol, elvéve lehetett, itt nem nyótt nagyon a pipacs. De az is olyan szép vót a vetésekbe.”
<i>Persicaria maculosa</i>	SLO: keserűfűj, köserűfűj / HU: keserűfűj, köserűfűj	„Hát, ez vót a mezőn is, kukoricába idább–odább, még nem vót a permetszer. Ez köserű is vót, ha az ember így a kezét... Köserű vót tőle ja.”
<i>Petasites hybridus</i>	–	„Gyerekek vótunk, hogy a levelét le, aztán föltettem a fejemre, akkora levele vót, mind egy...”
<i>Phragmites australis</i>	SLO: nád / HU: nád	„Persze, nád, nád. [...] Illen patakpartokon, meg hogyan kiértél a faluból balra [...]. Meg akkor a réten, a patakon át, ott valamikor naftát kerestek. Csinyátaik ilyen tót, ahová befolyt az iszap, mikor fűrtak, az körül is mind nád van. Mer’ ennek talán a levelit vagy magját elviszi a szél, és akkor ha ideális a hely, ott hajt, nem? Meg itt a földék mellett is, ha olyan termés van bent, meg nedvesebb az év, akkor aztán hajt kü.”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészletek (a felhasználás módja)
<i>Picea abies</i>	SLO: bürkösfenyő, bürkösfa, fürtös fenyő, karácsonyfa, lucfenyő / HU: lucfenyő, karácsonyfa	„Ebből keves van. Ez csak úgy van, hogyha ültették. PI: Hát, ez nagyon nálunk nem szokott lenni. De most má’ több van, mer’ sok erdőt küvágták, aztán akkor beültették az erdészet. Amúgy nem volt.” / „Karácsonyfa. Mikor koszorúkat szoktak fenni, vagy szoktunk, hiszen még most is, hogy bürköságot szedünk. Csak az azért nem jó, mer’ hamar leereszti a levelit.” / „Mikor olyan nagy szárazság vót, hogy nem lehetett füvet kaszányi sehol se, akkor minden nap elmentem, zsákkal metéltem nekik, annyi, hogy egy kis zódet kapnak. Akácnak a tetejét metéltem. [...] Nyírfát is megeszik, meg a bürküsfaét is megeszik. [...] Karácsonyfa. Bürkösfa. Amiből karácsonyfát csinálnak.”
<i>Pinus sylvestris</i>	SLO: fenyőfa, fenyő, erdei fenyő / HU: fenyő, erdei fenyő	„Ezt itt építőfának használják. Főlfának [tetőszerkezet minden faanyaga], mind itt mondják. Valamikor faragták, most fűrészelik. [...] De úgy szokták mondani, hogy a faragott fa tovább tart, mint a fűrészelt.” / „Nálunk a fenyőfákat csapúták meg régen, én emlékszem. [...] Vastag fenyőfák, mit tudom, ollan méter magasságba, föllebb a kérgit lefaragták, és akkor úgy megkőrmözték a belsejét a fának, csak ollan v–betűbe. Alúl meg odatettek egy illen cserepet. [...] Azt a gyánta akkor lassan belefolyt. Azt akkor szedték össze az erdei munkások.” / „Há’ illen a mi erdők, ebből mindent csinálnak, főlfát, mindent, tűzifát.” / „Használok a fenyőnek, mikor tavasszal van az a kora, az a kis hajtása, azt én szokom szedni üvegbe, és akkor egy sor ezt a fenyőt teszek, egy sor cukrot. Mikor vége, hogy az üveg tele van, akkor öntök rá két deci pálinkát. És le van kötve, akkor megérik, akkor télen le van szűrve, azt mondják, hogy ezt használjuk köhögés ellen.”
<i>Plantago lanceolata</i>	SLO: kígyónyelvű fűjj, szűklevelű útifűjj / HU: kígyónyelvű fűjj	„Van akárhogy így az udvarokba is, a réten, itt is van. Meg a réten jobban, ja. Szedem teának is tudja, úgyhogy ez akkor köhögésre meg olyanru használ.”
<i>Plantago major</i>	SLO: útifűjj / HU: útifűjj	„Hát, ez az útifűjj. Ezt sebre szokták tenni. Ja, én megszárogattam, nyáron szárogattam, aztán mindig mikor ráérek, kis üvegpoharam van, abba azt lekötöm. Akkor, aztán hogyha valamimet leütöm, akkor evvel megszőrom. [...] Ez itt is van a fübe is... Nekem a kertbe is van. Elkezdted keresni, mindjárt találsz. [...] Mindenhol, udvaron, kertbe. De legjobban az útszéleken.”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészeklet (a felhasználás módja)
<i>Polygonatum latifolium</i>	SLO: sarkantyúfü, sarkantyúvirág / HU: –	„Sarkantyúfü. Hát az is olyan, hogyan mondjam, nem ilyen nagy erdőbe, mint itten, hanem olyan, hogy például van ágac, amik rétek vótak valamikor, azt el vótak hagyva, ottan van. Azt az ilyen, hosszú, levele úgy van, azt akkor olyan, mint a gyöngyvirág, csak nem úgy virágzik, mint a gyöngyvirág, hanem hosszúkás virágja van neki. Azt mondják a sarkantyúfünek.”
<i>Polygonum aviculare</i>	SLO: porcogós fű, kövecsfűj / HU: –	„Porcogós fűj, ez van mindenhol, nézem, itt talán, itt is, mindenhol ez van az udvarokba, kertekbe, mindenhol van ez a porcogós, ennek mondják, a porcogós fűj. Ezt szokták valamikor szedni a disznóknak, szerették ennyi. Ez van, mondom, akármilyen helen, így az udvarba, mindenhun van. De mégis jobban ez utak szélén vagy útszélén vagy udvarba, illen helen, ahol az ember jár, ollan helen nő.” / „Ezt a tehenek, mikor még én is őrizgettem teheneket, nagyon szerették. A tarluba, ahol le vót aratva a rozs vagy a búza, tollú [tarló], aztán ott szeretett nyöni, azt a tehenyek annyira szerették megenni, jó íze lehet. Van, itt az udvaron is megtalálható.”
<i>Populus tremula</i>	SLO: nyárfa, vadnyárfa, fekete nyár / HU: –	„Érzékeny a levele.” / „Ez több helen van. Itt van jó sok. Ez jobban az erdőszélbe szeret talán lenynyi, nem az erdőbe annyira.” / „Vótak tekenyőás cigányok, a teknyöket ásták.” / „Csak ez is semmirevaló fa, nagyon puha, ha elszárad, egy éven belül semmi sincs belőle má’.”
<i>Primula vulgaris</i>	SLO: sipulóvirág / HU: sipulóvirág, zsbavirág ^{BE}	„Olyan partos, dombos. Itt minálunk lenn a lapba nincs, de itt fönn a parton, oda az erdő alá, a part alatt. Ottan ezek a ház mellett, az útpart, az tavasszal mind sárga szok’ lenni.” / „Itt minálunk sipulóvirágnak mondják. Tavassze’ virágjait szedik, én is közbe szedem teakeverékekbe, meg eztet a jégermájszter, vadászlikőr. Abba is rakják ezeket a korai virágokat. Ibolyát raknak, ezt a sipulóvirágot, akácvirágot, bodzavirágot, ebbe a jégermájszterbe rakják.” / „Eztet akkor még szoktuk, hogy sipútunk belé, aztán azér’ akkor sipuló gyerekek, mind a gyerekek.” / „Halla, ezt is szedem én teának is, a virágját is, levelit is. Teának is, meg tudja ebbül mit szokok én csinálni? Leszedem a sipulóvirágnak a levelit virágját, meg akkor kora tavasszal van ez a vadibolya, aztán pálinkába teszem. Hogy gyomorfájás ellen, kinek van, vagy ollan, hogy jó.”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészletek (a felhasználás módja)
<i>Prunus spinosa</i>	SLO: gereginye–tüske, kökény / HU: kökény, kökin	„A gereginyének fekete vagy sötétkék a bogyója. Nagyon savanyú, az csak akkor jó, mikor kicsit megfagy. Az van mindenhol, legjobban út mellett. Meg régi szőlő, hogy el van hagyva, itt a mi szőlőnk fölött is annyi van, olyan nagy bokrok. Tüskések.” / „Ez a kökény. Ezt meg úgy szokták, mikor a hóharmat megtörte, akkor szerették enni, ja. Ez a kökény, de ez ollan tüskés ám, hogy képtelenség. Mondom, mikor megtörte a hóharmat, akkor ki szerette, az ette.” / „Ki cukorbeteg vót. Azt [xy] szokta szedni, aztán berakta üvegbe, aztán, még vót neki, hogy azt ette, addig nem vót neki cukorbaja. Istentelen savanyú. Meg hasmenés ellen is. Még pálinkába is tették, hogy gyomorfájás ellen, pálinkába is rakták. Ha megfonnyad, akkor se rohadott meg, hanem úgy összefonnyadott. Ezt is használták, mint gyógynövényt.” / „Abbúl szoktak a bácsik gráblufogat csinyáni. A kökényfából. Széthasították négyfelé, s akkor szépen kihegyezték, a felső részt, meg csak úgy, hogy belemenjen...”
<i>Pteridium aquilinum</i> és <i>Dryopteris</i> spp.	SLO: pápráng, páfrány, paprat / HU: páfrány	„Az az erdőbe van, egy száron van, aztán akkor fönn ollan, az az erdőbe van, ez meg a réteken van. Mind a kettőt pátrángnak mondjuk. Ez nem magas, ez a földbű gyön ki, ez meg illen magas. Aztán akkor fönt ágazott el.” / „Meg emlékszek rája, valamikor beszéltek, hogy kevés vót a széna, valami szegénység vót, aztán elmentek az erdőbe, aztán azt a páfrányt (<i>Pteridium</i>), nem eztet, lekaszálták, hazavitték, aztán megették. Úgyhogy még az állatok is megették. Tudom, a Pipások, hogy az Annus néne szokott menni soruval meg szénás ruhába, hogy hordta haza ott keresztül a patakon. Megették.”
<i>Pulmonaria officinalis</i>	SLO: tüdővirág / HU: –	„Jaj, mennyi van ez, nem tudom mi a neve, de a tavaszi legelső virág ez, aztán kétfajta, piros meg kék. Ja, 'sze annyi van itt, ott végig Lídiánál annyi van fenn a parton. Van–van. Meg az erdőn, az erdőn is van, mer' én szoktam ott az erdőszélbe' szennyi, mikor még jártam ki a hegyre, hogy csokrot hoztam haza kora tavasszal.”
<i>Pyrus pyraeaster</i>	SLO: vadkörte / HU: vadkörte	„Most má' küvágják, valamikor illen nagyon sok vót, mögyékbe ültettek vagy magától nyótt és meghagyták, ugye, vadkörte. Egész illen kicsike kis körték. Aztán akik pálinkát főzögettek, ezt nagyon szerették összeszennyi, vadkörtepálinka, ez aszszondták, orvosság. Mikor megpuhult, az ollan jó vót, mondom, így gyerekek, pásztor.. hát, akkoriba mindenki őrzött tehenet, megnyit annyit, aztán vadkörtét, azt úgy összeszedték má' mikor olyan jó barna vót, az megpuhult, és az jó vót enni.”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészek (a felhasználás módja)
<i>Quercus petraea</i> agg., <i>Q. robur</i>	SLO: tölgyfa, tölfa, tófa, HU: tölgyfa, tölfa, csepefa ^{BJ, BE}	„Tölgyfa. Tájszólásilag mondják tölfa, tófa.” / „Vannak így is, hogy a réteken vannak, de vannak direkt ilyen tölleserdők, tudja.” / „Ez meg a makkja, ezt a disznóknak is használták még, ahogy én tudom, halla, hogy szokták, hogy megtörték abba a böstörübe [mozsár], hogy mikor megszárogatták, aztán hogy a diúva keverték, hogyha keves vót a diu. Nem most, hanem hát az idősebb világba, most má' illent nem eszik meg ez a fiatalság, de valamikor, halla, megették. Szétvágták, megszárogatták, s akkor megőrölték vagy megtörték böstörübe, mer' hun vót akkor még dióórlő. Tudják mi a böstörü? Ilyen fa, és akkor van egy bot, és avve szépen verték.” / „A tölgyfa-magot, azt szedtünk, aztán megszárogattuk, a héját lehúztuk, aztán azt a magot azt a disznónak, hogy hízlottak, ha keves kukorica vót.” / „Hát, valamikor régen itt is kihajtották a disznókat. Vót a csordás, és ment a faluba végig, aztán akkor kihajtotta őket a túlfaerdőbe, ugye, meg hát a disznók találnak mindenhol valamit. Este meg hajtották haza. De én erre nem emlékszem. Mi eljártun édesanyámme meg a bátyámme, mikor leptyogott össze a makk, akkor zsákokba összeszedtük, télen akkor úgy etettük. Nagyon zsíros, nagyon hízlaló.”
<i>Ranunculus acris</i> , <i>R. repens</i>	SLO: sárga virág / HU: sárga virág	„Azt szokják mondani, hogy amikor ez a sárga virágú fű sok van a réten, hogy akkor azon az éven keves széna van. Idősebb emberektől szoktam hallani, hogy az idén megint keves széna lesz, mer' aszongya, sok a sárga virág.” / „Ez a sárga virág, ami a réten van. Ezt mondták, hogy mit tudom, az öregek úgy tartották, hogy mikor ez a fű sok vót a szénába, hogy a' nem jó, amit bírtak, kidobták belőle, aszondták, a tehen sokat pisilt tőle. Olyan sárga, ez nagyon sok szok lenni tavasszal. Mindenhol.”
<i>Robinia pseudoacacia</i>	SLO: agácfa, agác, akácfa / HU: agácfa, agác akácfa	„Ahol van egy, ott van száz darab, hogy ez nagyon terjed.” / „Na, nézze, ennek a virágját is én szedem teának. Meg hát ezt csinálják úgy is, hogy ollant csinyának, mind a palacsintászta, és akkor abba belemártják, aztán akkor forró zsiradékba kisütik.” / „Mikor olyan nagy szárazság vót, hogy nem lehetett füvet kaszányi sehol se, akkor minden nap elmentem, zsákkal metéltem nekik, annyi, hogy egy kis zódet kapnak. Akácnak a tetejét metéltem.”

„A régi öregek, azok lehet ám, hogy jobban tudják...”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészletek (a felhasználás módja)
<i>Rosa canina</i> agg.	SLO: csipkebogyó, túskebogyó, vadtüskerózsa, vadrózsa, seggibugya / HU: seggibugya ^{BE} , csicskenye ^{BE, TA}	„Ez meg a vadtüskerózsa. Ennek még tudja, mit mondanak? Nálunk úgy mondják, hogy seggibugya.” / „Levettük, szétszakasztottad, betettük gyerekek a nyakába a másíknak, hogy csípett, az a mag ollan... Marta a bőrt. Ez csak úgy, hogy a gyerekek, mikor szétszedték, hogy egyik a másíkával...” / „Aszondták, szedjék seggibugyát teának. De ennek nagyon teája van, ebbe is nagyon sok vitamin van. Meg ebből főznek lekvárt is.”
<i>Rosa gallica</i>	SLO: törpe vadtüskerózsa, vadtüskerózsa / HU: csicskenye ^{BL} , csipkénye ^{KL}	„Nagy szép sötét rózsaszín virágja van neki, csak ez, hogyan mondjam meg, ez nem nyől ollan nagyra, meg nem annyira tuskés, tudja. Ez így nyől. Aztán nagy, illen nagy virágja van, de nagyon szép ám. Csak annyi, hogyha ezt leveszem, a virág azonnal lehullik. Hát, hogyan mondták? Hogy törpe vadtüske, törpe vadtüskerózsa, úgy mondták. De ez kicsike, a másik, meg a vad, az rendes bokor.”
<i>Rubus fruticosus</i> agg.	SLO: túskeszeder, vadszeder / HU: túskeszeder ^{KL} , tús-kisszeder ^{BE} , szedernye ^{KL}	„Ezt mindenhol lehet találni. Erdőszéleken. PI: Út mellett, elhagyatott helett, ez is van mindenhol.” / „Ez meg akkor megpirosul, aztán utána megfeketül, aztán akkor jó finom, lehet belőle, szoktuk szennyi lekvárnak is, meg hát úgy enni. Gyümölcs.”
<i>Rubus idaeus</i>	SLO: vadmálna / HU: vadmálna, málna, himpiér	„Vadmálna nincs má’, azt nem lehet nagyon találni. Régen az is volt. De csak pár szem vót rajta, nem ollan gazdag.”
<i>Rumex obtusifolius</i>	SLO: kásás fűjj, lósóska, nyúlsóska, köserű fűjj / HU: lósóska	„Lósósának is mondják, kásás fűj, meg lósóska. Hát, ez is réteken nyől, meg ollan helen, ja, réteken.” / „Ahova trágyalövet hordtak, ott szokott lenni, emlékszek rá. Vagy ahol kifolyt, ugye, nem vótak még ezek a gödrök, vagy hogy is mondjam. Aztán ahol kifolyt, ott az árokpartokon meg a rétekre, ahová kihordták, ott is, ez a kásás fűj. Amikor megérett, akkor ilyen, aztán elpotyog a magja, megint több van belőle. Ezt is irtották, mer’ takarmánynak nem nagyszerű, kemény a szára, a többi füvet meg elnyomja.” / „Ennek a magját szokták használni mikor a gazdák a tehentartó gazdák összegyűjtötték, csomóba fölkötötték, és mikor télen a tehének megfostosodtak. Akkor rakták az abrak közé. Hogy ez valami gyógyító hatású vót. GS-né: Hát, köserűfűj, biztos, hogy gyógyító hatású vót.” / „Nyulaknak nekiadták a levelit, nem, úgy mondták, hogy nyúlsóska.”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészek (a felhasználás módja)
<i>Salix alba</i>	SLO: sípfa, sípfabokor, cicamaca, fűzfa / HU: cicamaca, fűzfa	„Hát ez is jobban a nedves helyet szereti, ahogyan én visszavélekszek rá. A legtöbb helyen má' csak dísznek van, ültetve.” / „Ebből szoktunk tavassza' sípót csinányi. Ollan vastagból mind az ujjam, csak megkerítették kicsit, ügyesen megütötték, lehúzták...”
<i>Salix caprea</i>	SLO: rakodla, lakotla, lakotla–bokor, cicamacuka / HU: rakodla, cicamaca ^{BE} , zсібámacuka ^{BE} , rakotlafa ^{BJ} , rakotla ^{BE}	„Itt úgy mondjuk, macuka. Lakotlának a virágja. Olyan szó szaga van, csak akkor, amikor kivirágzik rendesen, akkor olyan sárga pora van neki, aki megszagulla, olyan tiszta sárga lesz az orra neki. BD: Milyen helyeken van? HG: Ez is gyepükbe, akkor erdőszéleken úgy, mint a szelence.” / „Ez csak a kosárnak az oldalába volt jó. Mer' ez má' valamennyire törött, hogy nem hajult ollan simán, ez törött, evvel jobban kellett vigyázni. [...] Eztet csak használtuk akkor, mikor mán másik vesszöböl hiány vót vagy fogytán vót, hogy akkor annyit szedtünk hozzá, hogy legyen ki a kosár, kiegészítve.”
<i>Salix fragilis</i>	SLO: fűzfa, sípfa / HU: –	„Ez fűzfa. [...] Hát ez is jobban a nedves helyet szereti, ahogyan én visszavélekszek rá.”
<i>Salix viminalis</i>	SLO: sípfabokor, szíjács, vidra, vidrabokor / HU: vidra	„Sípfabokor! Néha lehet talányi eztet a kosárvesszőt, hogy sárga a bőri. Az legtöbb helyen ültetve vót, az is a nedves helyet szereti, hogy olyan tóparton, árokparton. Itten minálunk szíjácsnak hitták.” / „Hát, itten minálunk azt a sárgát, a sárga vesszőt, aztat szíjácsnak hitták.”
<i>Sambucus ebulus</i>	SLO: – / HU: földi bodza ^{BJ}	–
<i>Sambucus nigra</i>	SLO: bodza, bozda / HU: bodza	„Gyógynövény, rendesen szedtük, még akkor én is szedtem, volt ilyen, mit tudom én, ezt a virágot, aztat, azt mind lehetett szedni, aztán akkor megköllött szárogatni, aztán akkor megvette vagy elvitte...” / „Meg akkor, ugye, vót ez a bodzavirág, abból szukot [üditöt] is csinýának.”
<i>Sanguisorba officinalis</i>	SLO: birkabogározó fűjj / HU: –	„A sariszenába nagyon, de aztán a nevit meg nem tudom ám. [...] Ez olyan kemény szára.” / „Ez vót levele, persze, hogy meg, eztet megették a tehények. [...] Gyerekek játszottunk vele.”
<i>Setaria viridis</i>	SLO: mohár, kásás fűjj / HU: –	„Hát, ez is ollan mögyéken is, meg akárhol, ahol kapálok, tudja, és így a mohár fölveri vagy nyól a mohár. Mindenhol, ez nagyon szeret nyólni. Hát, ahol jobb főd van, ez mindenhová beletelepszik.”

„A régi öregek, azok lehet ám, hogy jobban tudják...”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészletek (a felhasználás módja)
<i>Stellaria media</i>	SLO: tikhúr / HU: tikhúr	„Csak jó földbe nyól. Gazdag földbe. Az aztán a jó földet szereti. A kertet. Meg előbb a krumplibá is szokott lenni, kukoricába” / „Mikor elindul, ki se lehet pusztítani. Mondják, hogy ez jó a nyulaknak, de kicsit köserü, nem akarják megenni. Meg még én azt hallottam a televízióba, hogy tavassze, kora tavassze szedik salátának. [...] Én megpróbáltam, aztán semmi bajom se lett tőle. Én megpróbálok mindent, amit hallok. A kertbe legjobban... [...] Ezt kiirtanyi nem lehet.”
<i>Symphytum officinalis</i>	SLO: nadálytő / HU: –	„Nadálytőnek mondták itt is. Ez is ollan helen van, hogy kicsit nedves, ezt lekaszálják, ahogy az utat kaszálják, az visszaö.” / „Ki szokta [szívni] ebből a mézes gyün ki.”
<i>Tanacetum vulgare</i>	SLO: feketekoró, / HU: feketekoró ^{BJ} , grádicskoró ^{BE} , mögyekóru ^{BE}	„Ez a fekete koru. Evvel is vigyázni köll, én szoktam vázába hozni, osztán ahová kidobtam... Tudja, hogy kükelt ottan, kükelt, hogy ennek is annyi magja van, a fekete koru, mer' ez ollan büdös szaga is van neki. Ja, ez a fekete koru. Hát, ez is útpartokon vagy mögyéken, útpartokon, ollan helen...”
<i>Taraxacum officinale</i> agg.	SLO: kákics, gyermekláncfü, láncfü / HU: kákics, gyermekláncfü	„Tele van az udvar vele, a rétek, a házak körül a rétek. Jobban a házak körül van ez, ja, igen.” / „Virágjából csinálnak mézet, úgyhogy megfőzik a virágját, cukrot tesznek rá, s akkor úgy csinálják, mint a mézet. Különben meg a levelét meg a virágját is lehet, én szedem teának is. Meg ezt egész éven lehet szedni meg lehet használni. [...] A gyökerit is lehet használni, úgyhogy azt mondják, hogy teának, meg hogyha valakinek hullik a haja, oda is jó.” / „Legelső a nyulaknak a táplálkozása, az a legelső.” / „Előbb nyakláncot szoktunk csinítani, mikor virágzott.”
<i>Tilia cordata</i>	SLO: hársfa / HU: hársfa	„Akkor ugye, a hársfa, a hársfavirágot, nagy fa.”
<i>Trifolium pratense</i>	SLO: piros lóher, fekete lóher, lóher, vadlóher / HU: vadlóher	„Ez piros lóher. Eztet szoktuk vetni. [...] Ősszel, aztán akkor tavasszal ebbül kora, ugye, nem vót akkor a teheneknek etetnivaló, aztán akkor ezt szoktuk kaszálni.” / „Bár én szedem aminek rózsaszín a virágja, azt szedem teának. Azért, mert gyógynövény ez is.”
<i>Trifolium repens</i>	SLO: fehér lóher, vadlóher, lóher / HU: vadlóher	„Ez fehér lóher, igen. Ez is jobban ilyen udvaron, düllőkbe, itten a ház körülileg. [...] Kaszálók is tyúkoknak.” / „A fehér lóher nálunk jobban az állatoknak adják, de a virágját szinte teának is lehet használni.”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészek (a felhasználás módja)
<i>Typha latifolia</i>	SLO: botika, gyékény, gyékén, sás, nád / HU: botika, gyékény, nád	„Ez meg mondják, a botika. Árkokba, ahun víz van mindig. [...] Ezt szokták vízába tenni. Ezt mi nem használjuk gyógynövénynek, ez olyan dísznövény.” / „Ezt pedig gyékénnek hívják. Ez is vízállus helyen, sáncok, vízárkok jobban, ahol nincs mindig víz, csak nedvesebb a hely. Patak oldalán.” / „Ennek a szára, mikor megszárad, evvel tömítették a fahordóknak az ablakát. Ez ollan belül, mind a szivacs. S akkor olyan darabot vágta, mikor az ablakot... [...] A szára meg olyan, hogy belül olyan réteges, hogy előbb a hordús gazdák, mikor összeszedték, zóden levagdalták, felakasztották, megszárogatták, és mikor ősszel vagy mikor fejtették a bort, kivették az ablakot, akkor újonnan azt a tömést ebből vágta, ebből a gyékénből. Szivacsos vót a belseje, hogy evvel tömítették akkor, körül megkenték faggyúval, a végét, ami meg a széléhez ment, tették be oda, betömtek szépen ezt a gyékényszárat, és akkor úgy húzták be az ablakot. Szárazzal, ugye, betették, akkor megnedvesült, akkor még jobban tömött.”
<i>Urtica dioica</i>	SLO: csalán, csollán / HU: csalán, csollán	„Az is jobban a házkörnyékeken van. A gyökerit lehet használni, úgyhogy azt mondják, hogy teának, meg hogyha valakinek hullik a haja, oda is jó. Meg a csalángyökér éppen úgy. Én a levelét szedem teának a csalánnak. Akkor tavasszal, mikor kijön, akkor én főzöm ezt a krémleveseket vele.” / „Mikor iskolába jártam, vót egy tanítóácsink, annak a dereka fájt, és akkor mindig kellett hoznunk csalántot, és megcsalántozni neki a hátát.”
<i>Vaccinium myrtillus</i>	SLO: farkasszőlő / HU: –	„Farkasszőlőnek mondtuk mi azt. Egy-két szál, ollan kis kupacba lehet, de nálunk nincsen, feljárnak Pohorgyire, ott aztán tele van az erdő. [...] Erdőbe, erdőbe. Ez kevert erdők nálunk, fenyves, tölgyfa, bükkfa, minden, kevert erdő. Ki van posztulva, nálunk nincs. [...] Ebből jó szörpöket csinálnak, ugye.”
<i>Viburnum opulus</i>	SLO: farkascseresnye / HU: –	„Erdőszéleken van, tudja, útpartokon, vagy hogy mondjam. Most vannak ezek az aszfaltos utak, de valamikor e' nem vót, valamikor vót nagyobb árok, aztán az erdőszéleket úgy elhatták, aztán ott vót mindenhun. Az, farkascseresnye.” / „Nem tüskés, de ilyen bokor, meg késő ősszel szép piros. Télen díszítésnek a fal mellé szokták rakni.”
<i>Vicia cracca</i>	SLO: vadlencse, lucerna, bükkönyvirág / HU: –	„Bükkönyvirág. Búzába is van, meg illen kupoc van, aztán akkor ollan, hogy így megy a virágja neki. [...] Igazság szerint vadlencse. Csak mondják bükkönyvirágnak is meg vadlencsének is. [...] Kukoricába is van.”

„A régi öregek, azok lehet ám, hogy jobban tudják...”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészletek (a felhasználás módja)
<i>Vinca minor</i>	SLO: metring, zöld metring / HU: metring (télizöld ^{BE})	„Az ollan kék virágja van neki. Az is illen erdőszélekbe nyúl. Úgy, hogy az télen is a levele megvan. Aztán kék virágja van neki.” / „Szokták koszorúnak használni. Leszedték a zódet, aztán akkor azt fonták koszorúnak.”
<i>Viola arvensis</i>	SLO: vadárvacska / HU: –	„Vadárvacska. Ez is van, hogyan mondjam meg, kertbe is nyó, meg idább-odább, ez... fal mellett. [...] Valahogyan a madár elvitte a magját neki, aztán ja. De szép, pici apró virágja van, de szép.”
<i>Viola odorata</i>	SLO: szagos ibolya, ibolya, rendes ibolya / HU: ibolya	„Ezt nagyon szerették szennyi. Vázába vagy betenni egy kis izéba, hogy szép vót. Meg illata van, amelyiknek illata van, az az egész lakást följárta, az a jó illata.” / „Le szoktuk szedni a virágot húsvétkor, aztán ebbe tojást festeni.”
<i>Viola reichenbachiana</i> , <i>Viola</i> spp.	SLO: vadibolya, ibolya, kék-ibolya / HU: (ibolya ^{BE})	„Ez meg a vadibolya. Nem a szagos, hanem a vadibolya. [...] Eztet is szedik a virágját. Hát, ollan esetleg régi házülés vót vagy ollan elhagyott rétbé, ott is szok lenni. Régi gyümölcsösbe, házüléseken, ollan helen.” / „Én ebbül is szokok, a virágjából a tea közé szedni.”
<i>Viscum album</i> / <i>Loranthus europaeus</i>	SLO: fagyöngy / HU: –	„Ez a fagyöngy. Ez van almafákon, akármilyen fákon van, olyan gumója van neki. Ezt úgy mondják, hogy ezt, ha a madár elviszi, és ez a másik fa gallyán elszaporodik tovább. Eznek mondják a fagyöngyöt. [...] Halla, ez van minden fákon, most má' van az agácfákon, van az almafákon, az egy körtefán nincs. [...] Valamit az állatokhó', ha hasmenése volt vagy olyan, akkor tőfakéregbe [tölgyfa] keverték. [...] Pár szemet tettek bele, meg pár levelet, de nem sokat, mer' úgy mondják, ez mérgező.” / „Meg úgy karácsony előtt az ajtókra használták, igaz.” / „A bogóját összeszedték, és akkor megfőzték egy kicsit, és evvel fogták télen a madarakat. Megkenték a botot, és erre ráragadt a madár, nem bírt el...” / „Télen le szokták szennyi még a nyulaknak meg a kecskéknek.”

2. táblázat A vizsgált falvakban ismert gerinces állattaxonok, azok helyi neve, az egyes taxonok esetében az említés gyakorisága sorrendjében; valamint a taxonok interjúalanyok által kiemelt jellegzetességei.

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészletek
Csontoshalak (Osteichthyes)		
<i>Salmo trutta</i>	SLO: pisztráng / HU: pisztráng	„Pisztráng. A’ megeszi a másik kis halakat.”
<i>Esox lucius</i>	SLO: csuka / HU: csuka	–
<i>Cyprinus carpio</i>	SLO: ponty / HU: ponty	„...az öt kilós pontyot má’ nem ollan könnyen foggott [egy ember] ki. Aszongya, a vidra az simán.”
<i>Scardinius erythrophthalmus</i> és hasonló fajok	SLO: keszeg / HU: –	–
<i>Squalius cephalus</i>	SLO: domonkó, péznes / HU: péznes	„...jó nagyok, még fél kilósat, meg kilósat lehetett fognyi. Csak azokat jobban éjje’. Kűraktunk ollan kapcsokat, hármás kapcsot, oszt arra ment akkó’rá.”
<i>Ctenopharyngodon idella</i>	SLO: amúr / HU: –	–
<i>Barbatula barbatula</i> , <i>Cobitis elongatoides</i>	SLO: csik, picsarági / HU: –	„De annak volt legjobb husa. Az megfőtt, megsült, csontostul, mindenestül. [...] Előbb nem volt úgy hús, mint mostan.”
<i>Lota lota</i>	SLO: menyhal / HU: –	„...az a hosszú, akinek nincs a hátgerince. Olyan, mint a kígyó. [...] Nem mind a másik hal. [...] Ilyen kövecses líkakba, bányákba hogyha vannak-e.”
Kétéltűek (Amphibia)		
<i>Triturus carnifex</i> , <i>Lissotriton vulgaris</i> , <i>Ichthyosaura alpestris</i>	SLO: vízibornyú, gyik, mocsarád, göte / HU: göte, víziborjú, tarajosgöte	„...gyikoknak a környezetibe van [rokonságához tartozik], de ilyen vízi uszonyokka’, ilyen vízenyős helyeken.” / „Meg szoktak fognyi őket. Mer’ aszonták, hogy szerencsét hoz, ha valaki megsimogatja őket. Azt a feketét, azt nem szoktuk, azt csunyálottuk, de ezt a sárgásat, azt igen.”
<i>Salamandra salamandra</i>	SLO: mocsarád, mocserád / HU: göte, fodros szalamandra, alpesi szalamandra	„Mocsarad lehet arrul lett, hogy a mocsárba tartózkodik, aztán mocsarád. [...] Keveset lehetett látni eztet.” / „...vót, mikó’ a kútból is húztam föl vödörrel. Most is találkozok velük vízóraaknába, ilyen nedves helyeken, ott a falon elkuszkálnak. Vízes kavicsok alatt, megbujik. Meg az erdőszélen.”
<i>Bombina bombina</i> , <i>B. variegata</i>	SLO: béka / HU: béka, unka-béka, unka	„...bottal megpiszkáltam, mikor szedtük a vargányát, [...] az erdőbe ott vót, oszt akkor undorító.” / „Ez valami mérges lehet.”

„A régi öregek, azok lehet ám, hogy jobban tudják...”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészletek
<i>Bufo viridis (Bufo bufo)</i>	SLO: taracskosbéka, varangyosbéka, boszorkánybéka, bukszabéka, króta / HU: varangyosbéka, taracskos béka, bukszabéka, varangy, torubeli béka, targyakos béka, katonabéka	„Ez szeret bemenni a pincékbe.” / „Bukszabékának szoktuk mondani. Azér’, mer’ ollan gömbölű. Dobálódtunk vele.” / „...mindig szoktam neki mondani, menjél félre, mer’ ekapállak. Békákat szeretem. [...] ...ollan szépen néz.” / „Ille varangyosbéka ne, legyen a házná’. Van mondták, hogy az boszorkánybéka.” / „...aszonták, hogy mégétte a kágyút. De hát azér léttek ez a sok kágyú, meg mit tudom én, hogy nincsen béka.” / „[rossz gyerekek] beletették a cigerettát a szájába.”
<i>Bufo bufo</i>	SLO: – / HU: varangy	„Nem szeretem abbú, mer’ olyan rossz formája van, de különben meg nem bántjuk. Hát biztos, hogy valami hasznót hajt. [...] Biztos a bogarakat összeszedi.”
<i>Hyla arborea</i>	SLO: levelibéka, béka, zöldlevelű béka, regica, regice / HU: levelibéka, levelesbéka	„...a fákon szokott lenni, főnt. Azér mondták, levelibékának.” / „Ez sokszó, mikó’ akar az eső jönni, ez kéri az esőt.” / „Szent György nap előtt, ha szól a béka, amennyivel előbb szól, annyival utóbb hallgat [annyival hosszabb a tél].” / „...az út menti pocsolyák, azok ugye, eléggé eltűntek, vagy egyáltalán a nagyüzemi gazdálkodás miatt.”
<i>Rana dalmatina</i>	SLO: hügyosbéka / HU: hügyosbéka, katonabéka, bubosbéka	„De ilyen van az erdőbe, azt tudom.” / „...akkorákat ugrik...” / „Hogyha kicsit megpiszkálok, akkó’ priccol égyet. Hügyosbéka.” / „...vigyázni köll, hogy az embernek a lábára ne hügyozzon, mer’ akkor kisebesül.” / „Tókáék tójába beledögöltt a bubosbéka. [...] Valamillen mondás.”
<i>Rana arvalis</i>	SLO: kék béka / HU: –	„...ottan van égy tó, oszt abba a tóba vannak kék békák. Csak tavassza’. Akkó’ változtatja az a színét?”
<i>Pelophylax spp.</i>	SLO: – / HU: béka, kecskebéka	„Tavassza’, mikó’ úgy párosúttak, akkó’ annyi volt itt az udvarba, de most egyet–kettőt láttam.” / „Így elevenyen rászúrta ilyenre [horogra], oszt akkó’ vízbe még kicsit mozgott, akkó’ egyszerre ment rá a hal, vagy a béka is.” / „Megyek oda a tókához osztán mé’ ordít a béka. Hát egy kigyó, ekkora kigyó, má’ szájába vót, és sirt a béka. Aztán én meg rámértem égyet a hátára a kigyónak, osztán szegény béka megszabadút. Meghipnotizálja, vagy mit tudom én. Nem tud el... [menekülni]”
Hüllők (Reptilia)		
<i>Emys orbicularis</i>	SLO: teknősbéka, teknős / HU: teknősbéka, teknős, teknőc	„Volt teknős is, de azok is kipusztultak.”
<i>Lacerta agilis</i>	SLO: gyík, martincsek, barna gyík / HU: gyík, gyík, szürkegyík	„Barna az, martincsek, mondják nálunk szlovénul. Olyan kis barna, azok szelidebbek.” / „Hát ugye sírkövek alatt, ott nyugodt helyük van. [...] Aztán ugye kijönnek, melegednek...”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészletek
<i>Lacerta viridis</i>	SLO: zöld gyík, gyík, gyík / HU: zöld gyík	„Annak mondtuk, hogy zöld gyík. Az is mérges volt. Hát úgy tartották. [...] ...ha találtak egy tojást, vagy a kigyunak, azt akkó' összeverték, hogy ne légyen.” / „Ezek fének az embertű' inkább.”
<i>Anguis fragilis</i>	SLO: vakkigyu, szlepec / HU: vakkigyó, rézsikló, lábatlan gyík, kuszma, törékenygyík	„...hogyha hozzáérsz, eltörik. A gyíknak is letörik a farka.” / „...bántani nem bántom, égyet se.” / „...megfogja. Fogd meg, de énnekem nem köll tetűled égy szöm [étel se ezentúl]. [...] Csipni nem tud.” / „En agyonverem, ha meglátom. Nem bántja az embert pedig. [...] Semmiféle állat' nem félek, a kigyót, azt. Szerintem ez belerögződött az emberbe, hogy attó' félni kő.” / „...mikó' egy kicsit tovább áll a széna, akkó' oda behúzza magát...” / „Lehet azé' mondják vakkigyunak, hogy nem bánt vagy, hogy nem mérges.”
<i>Natrix natrix</i>	SLO: kigyu, kígyó, sikló, vízisikló, belúska, fehér fülű, csipükigyó / HU: sikló, kígyó, vízisikló	„Mondták, hogy átvágták a kigyót, hogy akkor a farka addig mozog, míg a nap le nem megy.” / „Azt is mondták, hogy akkó' hogyha a fejét nem vágja szét, hogy tovább nyóll.” / „Kigyupásztor [szitakötő]. Hát azt szokták mondani, hogy ott, ahol van kígyó, ahun e' jár.”
<i>Vipera berus</i>	SLO: mérgekígyó, vipera, homoki vipera, gád, virágos kigyu, csipükigyu / HU: kigyu, kígyó, mérgekígyó	„Véletlenül lehet, hogy, de az veszedelmes.” / „De kevés van belőle, de hát lehet azért találni.”
„házi kígyó”	SLO: kígyó / HU: kígyó	„Egy még ezelőtt két évig itten bent a falba lakott. [...] ...mindennapidekütyött akertbemelegedni. Az olyan vízisikló volt.” / „Aszongyák, nem szabad agyonütni, az házi kígyó. Hogy az szerencse lehet, ha a házná' van.” / „... úgy mondják, hogy minden háznak van egy kígyója.”
Madarak (Aves)		
<i>Ardea cinerea</i>	SLO: szürkegém, vasgém, szürke vasgém / HU: gém, szürkegém	„Mer' direkt úgy láttam szélű, ahun nem olyan nagy víz, ott ment, osztán küvette a halat, osztán csak nyelte le egybű'.” / „Az úgy jobban a patakokná', ott szokott jobban lenni. Vasgém”
<i>Ardea alba</i>	SLO: fehér vasgém / HU: –	„Fehér és szürke vasgém van.”
<i>Ciconia ciconia</i>	SLO: gólya / HU: gólya	„Mindig mondtok gyerekek, iskolába tanútk. Gólya, hosszú lábú gólyamadár. Szerették. Szerették nézni, mer' az olyan szépen, olyan büszkén járt. A gólya az szép madár.” / „Leröpűt egy gólya, le szállott ide, járkát. Egysze csak a csőrive csapkod, csapkod, csapkod, de addig csapkodott, hogy egyszer a levegőbe egy ekkora darab kígyó főröpűt jó két méter magasra levegőbe. Hát akkó' agyonverte má', aztán megette. Annak, hát nagy kígyó lehetett, mer' illen tarisznyával, meg illen böggel, és az egy hétig minden nap ide visszajárt, hogy erre keresett, de hát többet nem talát.” / „Hát a gólya is kevés van, az se annyi van, mint régen, több volt.”

„A régi öregek, azok lehet ám, hogy jobban tudják...”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészletek
<i>Ciconia nigra</i>	SLO: feketegém / HU: feketególya	„Ez csupa fekete volt.” / „Asszem feketegém is van. Ha jól tudom. Égysze’ itt látták. Mer’ valamikó’, tudja, itt malom vót, aztán azok jobban úgy a malom körü szottak. [...] Hát valahol léteztek, de itt a mű környékünkön nem voltak feketegém”
<i>Anas platyrhynchos</i>	SLO: vadkacsa, vadréce, kacsa / HU: vadkacsa	„Itt erre mifelénk vadkacsák előbb jobban voltak, azokból is már ritka van.”
<i>Anser anser</i>	SLO: – / HU: szürkelúd	„Szürkelúd az van. [...] Én nem tudom. Lehet, hogy csak evonult.”
<i>Accipiter gentilis</i>	SLO: kánya, igazi kánya / HU: kánya, vércse, héja	„Mikó’ ez a kánya jön a közelbe, akkó’ a varjak kergetik. Kánya. Ez elviszi a csibiket, vagy a tojást, meg mindent.” / „Meg ez elég kártevő. Meg ahová odatalál, vagy odaszokik, ott akkó’ többszörösen megjelenik. Ja, a tyúkot, bárhol a tyúkot elkaphatja, viszi. Pillanatok alatt kivégzi, aztán már megy vele.”
<i>Buteo buteo</i>	SLO: nyulászókánya, nyulászókánya / HU: nyulászókánya, egerészölyv, kánya, ölyv, rétisas, sas	„Azt nyulászó kányának mondták. Mer’ a nyulakat is összeszedte. Valamikó’ aszonták, hogy azér’ nem vótak, mer’ ez a kis nyulakat összeszedte. Mer’ ugye, körözött fönn a levegőbe, hogy figyete, hogyha mozgott valami, akkó’ oda lécsapott, oszt vót mikó’ a fészkebe csapott le a nyúlak, azt akkó’ elvitte a kis nyulakat.”
<i>Falco tinnunculus</i>	SLO: vércse / HU: vércse	„Meg ez a vércse, nem tudom, egy kisebb típusa neki, hogy minek mondják. Majdnem olyan, kakukkhöz hasonló annak. Mer’ állítólag ugye, mikor vége a kakukkolásnak, az változik át egy ilyen...” / „Ezt tudom, hogy a mezőn levegőbe lebeg, azt egésze csak sütty. Na, ez az.”
<i>Phasianus colchicus</i>	SLO: fácány, fácán / HU: fácán	„Meg fácán, az is kevés van. [...] Rókák megették a tojásokat.” / „Fácán, hát az annyi vót, hogy attú’ nem lehetett megmenteni a kukoricát, meg a kölest, meg olyant, mer’ a fácánok leették. És most nem lehet. Bejártak ide hozzánk az udvarba. Télen be szottak ide a tyukok közé gyünni a kakasok. Itt szótak állandóan. Most égyáltalán, véletlenül se hallani.”
<i>Perdix perdix</i>	SLO: fogoly / HU: fogoly, fogolymadár	„Foglyok. Na, meg azt sose látni most. Valamikó’ volt sok. Egyáltalán. Az a permetszer tönkreteszi őket.”
<i>Coturnix coturnix</i>	SLO: pitypalaty, fűrj / HU: fűrj, pitypalaty	„Pitypalaty, igen. Az benn a fübe’ van, és igen. Ezt is hallottam. Mer’ az énekibe van ez, igen, errú’ is hallottam.”
<i>Tetrao urogallus</i>	SLO: vadkakas / HU: fajd, fajdkakas	„Fajdkakas az má’, ami sajnos má’ nincsen. Régen vót. Én csak a hangját hallottam.”
<i>Crex crex</i>	SLO: – / HU: haris	„Itt szokott a földbe költeni. A nemzeti parkot kell átkozni. Ide jártak minden nap megnézni, hogyha költött itt a rétbé’. [...] Nem is hallottam addig, míg a nemzeti park ide nem költözött. A haris akkó’ gyüött divatba.”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészek
<i>Streptopelia turtur</i>	SLO: vadgalamb / HU: vadgalamb	„A vadgalamb, ami nagyon szépen szól. De abbú’ is az idén van több. Tehát abból is éveken nem nagyon lehetett hallani. És má’ gyönyörűen énekelnek. [Mit mond a vadgalamb?] Kati süss kukut! Az én nagymamám Parádfürdőn, ahol én nevelkedtem, a’ meg azt mondta, ott is ugye, vót vadgalamb, osztán szót a vadgalamb. Azt a nagymama mondja, hogy tudod mit mond ez a galamb? Mondom, nem. Azt, hogy Kati, Kati. Azt mondja, nem kisfiam. Amikó’ Jézust vitték, a kereszt a vállán vót, elesett Jézus, megsebesít az oldala, odaszállt a vadgalamb, és azt mondta, hogy mit vétett szegény, mit vétett szegény? Nekem a nagymama meg ezt mondta.”
<i>Streptopelia decaocto</i>	SLO: gelice, gerlice, vadgerlice / HU: gerlice, galamb	„Annyi gerlice vót, az a vadgerlice, fekete koszorú volt a nyakukon. Kis fekete csík körű’ a nyakán, mintha nyakláncra lett volna. Mindig itt turbékolnak. Azt soha, egyet nem látni.”
<i>Columba palumbus</i>	SLO: vadgalamb, pudpudum szidi / HU: vadgalamb	„Putpudum szidim. Vadgalamb. Nincsenek. Nincs. Erre má’ nincs. Kiveszett.”
<i>Asio otus</i>	SLO: bagoly, bagó, szürkebagoly, fülesbagoly, nagyorrú bagó / HU: bagoly, fülesbagoly, huhu, uhu	„Ez meg a huhu. A bagoly. Fülesbagoly. Nem sok van ebbű’ se különben.” / „Van, hát olyan van, úgy néz ki, mind egy jó tik. Csak vannak olyan, hosszú fülei vannak neki. Ja. Annak mondják, ohalica. Nagyorrú bagó.”
<i>Athene noctua</i>	SLO: halálbagoly / HU: halálmadár	„Éjjel kiabál, és izének neveztük el itt, halálmadár. Éjjel. [...] Halálmadár.” / „Meg az a kicsi halálbagoly az is más. Aszongya, minden reggel [...], azokon a lábakon [oszlopokon], telefon, vagy villanylábon. Hogy ott fönn üdögének az út mellett azok. Az út mellett ezek a karók, aztán ott üdögének reggel. Csak kissebbek, mind a bagoly. De minden reggel.”
<i>Tyto alba</i>	SLO: – / HU: hóbagoly	„Van egy fészek. Mi van benne? Megnézzük. Fölmásztunk. Égyetlen égy madár vót bent, hóbagoly.”
<i>Scolopax rusticola</i>	SLO: szalonka, szloka, szlokóm / HU: szalonka	„...lényegébe’ minden madár fölveszi a terepizét. Pláne a tojók.” / „Európába’ csak Szlovéniába’ nem szabad löni, máshol mindenhol.”
<i>Vanellus vanellus</i>	SLO: bicic / HU: –	–

„A régi öregek, azok lehet ám, hogy jobban tudják...”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészletek
<i>Cuculus canorus</i>	SLO: kukukk, kakukk, kakukkmadár / HU: kakukk	„A kukukk is csak pársze szól tavassze’, kevéset léhet hallanyi.” / „Azt szokták mondani, hogy a kakukk maga nem költ, hanem a varjúval költeni ki.” / „Azt is megfogta a macska. [...] Mindig itt kakukkolt az anyja... [...] Szép nagy madár. [...] Csak biztos ellenőrizte, azér’ kakukkolt itt mindig.” / „Gyün a tavasz, mer’ szól a kakukkmadár. Tavaszjelző. [...] Az öregek is szokták mondani, na, szól a kakukkmadár, kérdezzétek meg, hány évig élek még. Oszt akkó’ szokták olvasni [számolni], hogy hányat kakukkol.” / „...mikor meglátja a keresztet, a gabona össze van, akkor elhallgat a kakukk.” / „Na, neked má’ karácsonykor nem szól a kakukk. Hát az má’ senkinek nem szól. De aki meg megjíedt, aszongya, hogy mi az, megdöglik a kakukk? Senkinek se szól.”
<i>Upupa epops</i>	SLO: huputa, bubosbanka, upkás, hupkas, búbosblanka / HU: бүдös huputár, bubosbanka	„...tudom, hogy бүдös nagyon.” / „Hát, ezt szartúró madárnak mondták. A legjobbban avva’ dógozik, hogy tehénszar...”
<i>Coracias garrulus</i>	SLO: zödbákán, kalakótya, zöldbákány / HU: zöldbákán	„Az a papagályhó’ hasonló...” / „Az tarka. Azt hiszem, hogy az tarka madár volt.”
<i>Dendrocopus spp.</i>	SLO: harkály / HU: harkály	„...fa villanyoszlop volt, abba mindig kopogott a harkály.” / „Hát aztat nem lehet bántani, mer’ ugye a fábú szedi ki a férget.”
<i>Dryocopus martius</i>	SLO: fekete küllő / HU: –	–
<i>Picus viridis</i>	SLO: küllő / HU: –	–
<i>Alauda arvensis</i>	SLO: pacsirta / HU: pacsirta	„Kismadár, de olyan magasan van, és lebegtet.”
<i>Galerida cristata</i>	SLO: pityér, barázdabillegető (sic!) / HU: –	–
<i>Troglodytes troglodytes</i>	SLO: ökörszem / HU: ökörszem	„...tett ki egy kis ilyen odufélit, és abba beköltött...”
<i>Phoenicurus ochruros</i>	SLO: – / HU: rozsdafarkú, vörösbögy (sic!), mákhasogató pinyőke (sic!)	„És itt a folyosóba’, az istállóba’ a fecskéknek a fészkébe belepakót az a rozsdafarkú. Az sok van.”
<i>Turdus merula</i>	SLO: feketerigó, rigó / HU: feketerigó, rigó, szarmadár	„Feketerigó. Hát van, de kevés. Van, de kevés. Kevés van. Mikó’ azon a részen van a szőlőnk, osztán mikó’ dolgoztunk a szőlőbe, abba a zöld erdőbe ollan gyönyörűen fütörészett, hogy élvezet vót hallgatni. De most eltűnt. Nincs, nincs.”
<i>Motacilla alba</i>	SLO: barázdabillegető, brázdabillegető, bráznobillegető / HU: barázdabillegető	„Az a barázdabillegető. Annak olyan hosszú farka van, osztán mindig így billegeti.”
<i>Motacilla flava</i>	SLO: – / HU: –	–
<i>Erithacus rubecula</i>	SLO: vörösbögy / HU: vörösbögy	„Egy nap alatt, egyetlen egy nap alatt annyi szemetet odahord fészkeknek, hogy jajaj.”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészletek
<i>Parus major</i> ; <i>P. caeruleus</i>	SLO: cinege, cinke, kékcinke / HU: cinke	„...amennyi cinege vót a körtefán, hogy annyi körte lesz. Meg igaz. Úgy megnéztek, minden pici ágat megnéztek.” / „Azok télen legtöbbször szokják zavarni. A kaptárokat kopogatja, osztá akkó’ küjönnek, kihíják, osztán akkó’ ottan...”
<i>Parus caeruleus</i>	SLO: – / HU: cinke	–
<i>Parus palustris</i>	SLO: – / HU: barátcinege	„Az a kis barátcinege is van, az a pici kis makula. Barátcinkének hívjuk azt a picit. Nagyon pici, kis sötét színű, olyan szürkés.”
<i>Delichon urbicum</i>	SLO: föscke, fecske / HU: fecske, föscke	„Hát itten van talán hat–hét fészek ezeknek az eresz alatt. Azé’ mondom, hogy most az idén, most sok fecske van. Tavaly alig vót. Aszittük, hogy hát talán el is pusztultak, de nem is tudom, hogy most szegények hunnan szedik az ételmet.”
<i>Hirundo rustica</i>	SLO: föscke, fecske / HU: fecske, föscke, füstifecske	„Az is ilyen parasztsúfóló madár vót, a fecske, mikó’ tavassza’ meggyün. Hát az is, ugye megjelenik, meg minden, osztán ugye, mikor ugye zenél [énekel], ő jelenti magát, aztán mondja, hogy: »szénát, szalmát eleget hagytam, semmi siinccs«. Hát ugye, mikor ősszel elment, akkó’ vót széna, szalma bőven, tavassza mikó’ gyütt, hát akkó’ meg ugye...” / „Még a pincébe is, a pinceajtót azér nem tudom berakni [becsukni] este, oda is két fészket is raktak a pincébe. Csak azér’ nem rakom be, hogy be tudjanak jámi, meg ki. Jó, nappal nyitva hagyom, de éjjel is [...] oszt így a fecskék be tudnak jámi.”
<i>Riparia riparia</i>	SLO: – / HU: partifecske	–
<i>Oriolus oriolus</i>	SLO: sárgarigó / HU: sárgarigó	„Mondom, az énekes madarak. Se sárgarigó, se feketerigó, se gerlice.”
<i>Lanius collurio</i>	SLO: szarkagáborján, gáborgyán / HU: –	„Az a szarkagáborjának, vagy minek mondták. Így a bokrokra, meg a nagyobb, fősúrták a tüskére [a zsákmányolt állatokat].”
<i>Sturnus vulgaris</i>	SLO: seregély / HU: seregély	„Seregély. Az ugye mikó’ érett a szőlő, osztán azok ilyen csoportba jártak.” / „Hát a seregély is ollan, nincs akkora, mint a feketerigó. Anná’ kisebb.” / „Megtámadják a, itt a cseresznyefánkat, meg mindenhol. / Seregély sincs annyi, mint valamikó’ volt.”
<i>Pica pica</i>	SLO: szarka / HU: szarka	„Valamikó’ a szarka. Nem. Az a madár. Az volt minden házná’, vagy hogyan mondjam, mindenhol. Mindenhol. Abbul most nincs.” / „A patakpartokon, meg körü’ annyi szarkafészek, hogy onnan hét–nyolc osztályos iskolások mindig mászták a fákat, hogy fiókákat szedtek. De most osztán nincs. Errefelé nem látni. Pedig szép volt, mikor csörgött a szarka.”

„A régi öregek, azok lehet ám, hogy jobban tudják...”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészletek
<i>Garrulus glandarius</i>	SLO: szajkó / HU: szajkó	„A szajkó is megy, más madaraknak kiszedi a tojást. Megeszi.” / „Azt meg szokták fogni kukoricával. Úgy, hogy kukoricát madzagra kötöttek, ugye a kukoricát nagyon szereti, azt kitették neki, oszt hogyha úgy bekapkodta a kukoricát, akkó’ nem tudott emennyi, mer’ a madzag benn vót a torkán. Oszt akkor így megfoglák.”
<i>Corvus frugilegus</i>	SLO: csóka, feketecsóka / HU: csóka, fekete csóka, vetési varjú	„Hát a fekete varira mondják, hogy csóka. A tiszta fekete a csóka.” / „Csóka, ja. Hát így nyáron eveszödnek, nincs. Össze, mikó’ ugye jönnek ősszel, mikó’ má’ nincs künn, vetemény, páran”
<i>Corvus cornix</i>	SLO: varjú, kánya / HU: varjú, kánya, vari, dolmányos varjú	„Varjak, azok most visszajöttek. De azt egy darabig lődözték a vadászok. Szürke, a hasaalja az meg fekete. Azok is most má’ vannak, úgy-hogy itten nálunk is. Tudom, tavasszal fönn van a szemetdomb, aztán a lányom valami harminc darab tojást kivitt, hogy ott eldobta, hogy hát má’ régi volt. Aztán a szomszédasszon mondja, mindig égy varjú ide jár, még valamit visz a szájába. Hordta a tojást.”
<i>Corvus monedula</i>	SLO: vari, varjú, káska, kavka / HU: –	„Hanem a régi emberek, na, hát jó van, a régi emberek, mikó’ még fiatalabb vótam, meg még később is, azok a varifiakat szokták összeszedni. Fömásztak a fára, mikó’ má’ vótak fiókák, osztán varifiakat leszedték.”
<i>Corvus corax</i>	SLO: holló / HU: holló	–
<i>Passer domesticus, P. montanus</i>	SLO: veréb / HU: veréb, csuri	„Hiába dobtuk kü a tyukoknak az ennivalót, mer’ meglepték úgy a verebek, hogy abbul semmi se maradt. Dészkat fölállított, egy olyan ólajtót, azt megvetette, azt dobott be nekik enni. Mikó’ anynyi vót alatta veréb, akkó’ oszt leengedte az ajtót. Úgyhogy égy tálla megpucut abbú az apró kis verébbú’. Milyen fimon vót, mikó’ megsütöttük. [...] Akkó’ nem vót, mondom, más hús.”
<i>Fringilla coelebs</i>	SLO: pintyőke / HU: –	–
<i>Serinus serinus</i>	SLO: – / HU: sármány	„A sármány az volt, és azt se látni...”
<i>Carduelis chloris</i>	SLO: – / HU: zöldike	–
<i>Carduelis carduelis</i>	SLO: – / HU: tiglice	–
<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	SLO: mákhasogató pintyőke / HU: meggyvágó	„Ez meg a meggyvágó. Ennek rövid, kegyetlen vastag csőre van. Ez csak télen, mikor hideg van, akkor jön be. [...] Hát egy jó nagy veréb. Nagyobb jóval a verébnél. Olyan izmos madár.”
<i>Emberiza calandra</i>	SLO: sördin, sordiny / HU: –	–

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészek
Emlősök (Mammalia)		
<i>Erinaceus roumanicus</i> „disznószerű”	SLO: sündisznó, tüskésdisznó, tüskésdisznó, tüskésborz, sünmalac, süni / HU: sündisznó, süni, süni, süni	„Rakták a szalmát a kazalba. Abba szokott lenynyi ez a sündisznó, oda be tudott mászni.” / „Szerintem hasznos, mer’ állítólag megfogja az egeret. Nem szabadott bántani a sünit. Védett állat vót.” / „Megfoglák főtették, hogy az éjszaka mindig járkát, hogy zörgött, aztán a patkányok eltávoztak. Félték tőle.” / „Azt is meg szokták valamikó’ fogni. A disznó orrút. Besározták, sárral betapasztották, oszt úgy tették be, hogy ezekben a füstös konyhákba nyílt tűzhő’, oszt akkó’ ott a sárral együtt levált a szőr róla. A tüskéi légyüttek neki, azt akkó’ simán maradt a bőre meg neki, oszt akkó’ úgy tudták megenni. Oszt kettőt–háromat hazavitt, oszt akkó’ azt megsütötték, oszt megették. Azé mondom, hogy ilyenek szoktak hus lenni, mer’ más hus nem vót.” / „Hát össze is vesztek rajta, aszongyák [olyan jó vót a húsa].”
<i>Erinaceus roumanicus</i> „kutyaszerű”	SLO: kutyaorrú süni / HU: kutyaorrú süni	„Kutyaorrú, de azt nem fogták, mer’ annak nem vót jó a husa.” / „De hát azt nem tudtam, ugye, megkülönböztetni, mer’ egymás mellett nem voltak, hogy most melyiket hívják kutyaorrúnak, meg melyiket disznóorrúnak. [...] Mer’ azt mondták, a kutyaorrúnak hosszú vót az orra, a disznóorrúnak meg rövid vót az orra.”
<i>Talpa europaea</i>	SLO: vakond, vakkond / HU: vakond, vakand	„Azér’ ugye, belemegy a vakond, mer’ benn a giliszta, és az azér’ dolgozik.” / „A vakondtúrás az nekünk jó, mer’ mi össze szoktuk szedni a vakondtúrást. [...] Ennekem anyu mindig azt szokta mondani mikó’ gyerek vótam is, a vakondtúrás, ami jó helyen túr, az jó földet túr, azt csak össze kő’ szedni paprikafődnek, virágfődnek, mer’ abba féreg nincsen. Az má’ mindentű’ mentes.” / „Hát ugye, úgy mondják, hogy ez is nem káros, hogy hasznos, hogy a rovarokat összeszedi, csak hát ugye, amikó’ földtúrja a kertet, vagy a rétet, hogy nehezen kaszáló, akkó’ hát mérgesek.”
Chiroptera	SLO: denevér / HU: denevér	„Se nem madár, se nem egér. Hát van ez a mondás. Denevér. Hát ugye, az is ilyen régi épületeknek, faépületeknek a nem tudom én mibe rejtőző állat. És ott tanyázik. Ilyen éjszakai, hát szemtelen madár, mer’ még az emberre magára is rászáll. Vagyis madár, nem madár ugye. Olyan kis szőrös talpú valami. Úgyhogy tapad mindenre. Ruhára, mindenre. [...] De hogyha má’ nagyon el van szaporodva, akkor olyan ürülékje, meg a nem tudom én mi, olyan szagos, illatos. Állítólag csak éjszaka lát. Meg hát ilyen éjszakai mozgó szunyog, meg ilyesmi izéket. Ugye hát az neki a tápláléka szerintem.”

„A régi öregek, azok lehet ám, hogy jobban tudják...”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészletek
<i>Sorex, Crocidura, Neomys spp.</i>	SLO: egér, cickán / HU: cickány, cickán, cicka, pörszegér, güzütegér, cincér, pöhölegér, pöle	„Kaptárakba bemegey. [...] Ez bemegey ja, de a méhcsaládot tönkreteszi, összerágja.” / „Megölik a cickányt, meg be is balzsamozzák a méhek. Csak nagyon sok munkába telik nekik. Mire elpusztítják, arra lehet, hogy egy csomó lépet szétrág.” / „És ezt a macskák nem eszik meg [...] Egy hosszú orrút nem esznek meg. [...] Mert biztos, hogy nem olyan az ize. Odahozza az ajtóba. Megmutassa.”
<i>Castor fiber</i>	SLO: hód, bover, vidra / HU: hód	„A partok, a patakpartokon, vagy tavakon a fákat így kidönti. De ez itt nálunk nincsen. Rágcsáló.” / „Ezt lehetne védni, mer' ebből kevesebb van a hódból.” / „...kitisztogatták, mer' elgátolja. Kipucóták, hogy ne legyen itten víz. Másik nap mentek vissza, ugyanúgy vót. És érdekes, azt mondják, hogy tudja, hogy merre kell a fának döl-ni. Úgy rágja.”
<i>Mus musculus</i>	SLO: egér / HU: egér, házi egér	„Az szürke. Tehát azzal tisztába vagyok, és majd hosszabb farka van, mint teste.” / „Hát itt csak a szép szürke normális egér.” / „A kutyának a rétről egeret vitt a macska. Hát mondom, azt meg is eszi a kutya? Meg. Aszongya.” / „Föl vót a munkás-nadrágom akasztva. Hányászó' belement. Láttam, hogy ugrott ki belőle. [...] Mindent megrág.” / „Efut az egér, akkó' utána ugrik. Kálmán bátyám mondta, hogy ez éppen olyan, mind a disznót is mikó' levágták előbb, mikó' még hát mindenhol vót disznóvágás, nem engedték egyszerre megfogni, levágni, hanem körbehajtották a kifutóba, hogyhát menjen, attó' jobb lesz a mája. [...] Hát én nem tudom. Még egérhúst nem ettem, nem is akarok.” / „...ízletesebb a macskának, hogyha így előre játszik vele.” / „...mikó' sok eső van, meg minden, olyankó' szokott az egér is jobban bejönni.” / „...nagyapám szokott csinyáni egér-fogót, hogy kukoricalisztet tett bele...” / „Most nincs annyi egér itt a ház körü, de ősz felé akkó' jobban.”
<i>Rattus norvegicus</i>	SLO: patkány, patkán / HU: patkán, patkány	„Ez nagyon ronda állat. Ez Isten ments, hogy ilyen legyen a házná'.” / „...mellik háznál van sündisz-nó, hogy ott nincs patkán...” / „Csak ha bemegey az istállóba [...] vagy megey ennyi a jászolba, [...] akkó' tehenyek fölbrednek.” / „...volt egy ember [...] lakott, ollan árendás házba', ott is nagyon sok volt a patkán. Meg fölvitte a motorfűrész-t, [...] begyújtotta, osztán [...] mind a szomszé-dokba szaladtak át a patkányok.” / „...leginkább ollan hellen marad meg, ahun gabona van.” / „A patkányrú' hallottam, hogy vándorpatkány, amelyik nem olyan sötét, hanem világosabb.”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészek
<i>Micromys minutus</i>	SLO: egér, pöhöl / HU: mezei egér, pöle	„...az a pici vörös.” / „A macska megint hozott egy kupoc pölét. Így hallottam, de látnyi nem láttam...” / „Nem ollan nagy húsos, pocakos, mind a rendes egér.”
<i>Microtus arvalis</i>	SLO: pocok / HU: pocok, mezei pocok, mezei egér	„Hát ezek ilyen rágcsló állatok. Ezek károsak szerintem.” / „Ez mezőn csinyál fészket.” / „A pocoknak [a farka] rövid.” / „A mezőn, ami a mezei pocok. Hát az ollan kerekbb. Ollan hasasabb.”
<i>Apodemus agrarius</i> , <i>A. flavicollis</i> , <i>A. sylvaticus</i>	SLO: egér / HU: vörös egér	„Hát ilyet is má' láttam, hogy a macska hozott. [...] De ezt nem eszik meg a macskák. [...] Hát ezt csak egérnek mondták. Hát ugye, ők se tudták, az elődeink se tudták. Ők nem tanulmányozták az állattant, aztán nem tudták.”
<i>Microtus agrestis</i>	SLO: voluhár, ürge, pocok / HU: földikutya, földikutya, pocok, vándorpocok, ürge	„Itt egyszer elkezdtek mondani, hogy földikutya van itt a földbe', hogy az jár. Meg, hogy védett. Na, hát én ugye, fölkszütem [felmentem] az internetre, hát nem hagyott békén. Gondótam, ha ilyent látok, hát tudnom köll, hogy mive' találkozok mégis...” / „Az tönkretezz bennünket. És azt nem tudjuk, hogyan lehetne kiirtani. [...] Földbe megy, mind a vakand. Csak a vakand főtúrja, ez meg csak úgy emegy. [...] Küeszi a krumplit.” / „Hát én nem tudok róla, hogy régen lett volna. Meg az az igazság, hogy régen ennyi virágja se vót az embernek, osztán nem vót, amit kiegyen.” / „Hát a gyümölcsösbe' sok kárt csinyál.”
<i>Ondatra zibethicus</i>	SLO: vízipatkány, vízipatkán / HU: pézmapatkán	„Kerka, meg volt a Pusztakerka, [...] abba meg úgy szokták mondani, hogy pézmapatkánt látunk.”
<i>Glis glis</i>	SLO: pöhöl-féle / HU: pöle	–
<i>Muscardinus avellanarius</i>	SLO: pöhöl, pöhó / HU: pöhölegér, pöle, pölegér, pelé	„Pöhöl az a pici vörös. [...] Meg kövér, kis kövérke.”
<i>Sciurus vulgaris</i>	SLO: mókus, mokus, mókuska, mukus / HU: mókus	„Nekem is mogyoróbokor volt tavaly, és olyan szépen járogat. Aranyos a kis бүdös.” / „nem egy ízje van, fészke, vagy oduja. Hogy ehordja a fiait, ha megtalálják.” / „...mókus mennyi volt. Azt má' évek óta én nem látom. Hát ezt [...] mind a nyezsdek pucúták ki.” / „A mókust sajnálom. Hát a diót ehordták, de hát az [nem jelentős]. De az nagyon szép állat.”
<i>Lepus europaeus</i>	SLO: vadnyúl, nyúl, nyuszi / HU: vadnyúl, nyúl, mezei nyúl, nyuszi	„...kevézs van belüle. Azér', mer' ugye, mindent permeteznek. Előbb ugye, míg kaszátunk kézze', annyi vót, hogy csuda. [...] Ez hasznos állat, ezt nem mondom.” / „Abbul lehetne több.” / „Volt úgy, hogy nyulat, kaszátunk, osztán kaszával evágtok. Bent a fübe elaludt, osztá evágta a kassa.”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészletek
<i>Martes foina</i>	SLO: nyezsd, nyes, kuna, házi nyezsd, nyest, kuna belica / HU: nyest	„Hosszú farka van, bozontos farka van neki. Azt tudom, mer’ futott fő’ a padlásra, az istállópadlásra. [...] Leugrott a padlásrú’, és ilyen jó vastagságú botta’ [...] derékon vágta. Elkezdett ordítani, meg is döglött. Na, többet ide nem gyűttek. Azt mondják, hogy a hangtól [hang miatt, azaz ha egyszer hallották társukat valahol szenvedni, oda nem mennek többet].” / „A nyestek azok a gyümölcsöt is imádják. [...] Cseresznye, meggy, hát az ürülékébe’ benn vannak a magok.” / „Habár hallanyi hallottam, hogy a nyest megölte a tikokat. De hát ugye, nekünk a tyukok vótak, azok úgy e’ vótak zárva, hogy oda nem mehetett be. Nappa’ meg nem bántja őket úgyse.” / „Azt mondják, hogy az szívja ki a vérét, na. A nyest. És otthagya.” / „Most vettem egy ilyen fogót, de nem megy bele. Hála Isten, még nem rágott szét egy autót se. A szomszédomét, most má’ nincs itten, kétszer rágta szét. Tehát nincs más jobb dóga, mint az autókábelt rágni?” / „...rajt ült mind a kettő [házi kacsa] a fészken, aztán le vót rágva a feje. A vére ki vót szíva, ott vótak epusztúva a fészken.” / „Ahol nyezsd van, ott patkán, vagy izé, eger, ezeket az mind izé, megöli.” / „...a mókust, ezt a nyezdek pucúták ki.” / „Dombéroznak fönt [a padláson]. Na, de most elpakótak [elköltöztek], hogy picikéket fölnevelték, elmentek. De majd visszajönnek.” / „Ha a nyakát elrágja is [a tyúknak], de akkó’ otthagya, az nem bírja elvinni.”
<i>Martes martes</i>	SLO: erdei nyezsd, nyezsd, kuna zlatica / HU: nyuszt	„Meg vót nyezsd is elütve. Má’ azt is láttam az uton. Erdeit. Hát az erdei lehetett szerintem.” / „Arany kuna. [...] Azér, hogy itt elü’ sárga, akkó’ azér’ arany.”
<i>Mustela putorius</i>	SLO: görény, göriny, görén, dihúr, diur / HU: görény	„Görény, vót az régen, de most az sincs má’. Valahova epusztút talán, hála Isten.” / „Az büdös, mind a görény. [...] Anyuék idejébe nagyon irtották, mer’ ugye sok tyúk vót...” / „Csak a vérét szívták ki. Ja. Megfojtották, a vérét szívták ki. Ők nem ették meg az egész tikot. Azok szoktak lenni, mikor így a gabona haza volt hordva, mikor még kévébe volt, aztán akkor csépléskor, akkor szoktak ott benn lenni a kévék között.” / „Itten Bajánsenyén gyerekeknek volt direkt ollan házikó megcsinyáva, osztán benn vót. Tartották, etették. [...] Azt mondja, interneten lehet venni.” / „Má’ mondták előre, hogy van tojásbéj itt. Lesz görény.” / „Huszonhat darabot [tyúkot] vitt el görény egy éjjel. [...] ...a nyaka el volt rágva. Hát akkor tudtuk, hogy görény, mer’ a róka elviszi a tyúkot.”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészletek
<i>Mustela nivalis</i>	SLO: menyedasszony, mönyedasszony, mönyedasszon, menyédasszon / HU: mönyedasszon, menyedasszony, menyét, mönyed, nyérc, nerc	„A menyed, akkor az asszony. Mer’ lehet férfi is, akkor nem lehet menyedasszony, ha férfi. Vagy hogy van. Érdekes.” / „Hát az is olyan lopózkodó, elvisz mindent.” / „Az a picit. Aztá’ aszongyák, hogy talán vérit szopja ki, vagy olyan. Ollan nagyobbat is, ha megfog. Hogy nem bírja elvinni.” / „Hát aszonták, hogy az megtámadja az embert, meg hogy mérges, hogy megharapja, vagy megcsipi, aszonták megcsipi.” / „...aratás közbe’ történt meg [...] agyagból készített korsóval szokták vinni a vizet. Na, hát akkor árnyékos helyre, vagy hová létették, aztán a menyedasszonnak valahol [ott] a fiai voltak. Tehát öreganyám azt szokta beszéni, hogy aszongya, hogy az szent igaz volt, hogy a mönyedasszon fölállott a korsó szélire, hát ugye, ekkora kicsi, mekkora volt a korsó, nem tudom, hogy beleköpködött a korsó vizbe. Mérgibe.” / „Gyerekek vótunk, a Vilmos meg én, egyik fölű’ volt, a másik alú’, osztán hajtottuk. Kergettük. Mikó’ lefutott, akkó’ odaugrottá. Osztán öreganyám gyött, mondja. Ne bántsátok [...], mégharap, hogyha veszélybe’ van.” / „Tégla közű kiugrott ez a ményét, és futott, és ide futott a gyerekhó’. [...] ...és a gyerek mellett befutott egy darabig, lévőgta magát, osztá’ ement. De gyütt utána a Zoli, aszongya, jaj de szerencséje van ennek a gyéréknek.” / „Olyan is van, de nem hallottam, hogy valakinek is lett volna dóga vele.”
<i>Meles meles</i>	SLO: evüborz, ebüborz, borz, ebiborz / HU: borz	„Aztán létörgeti még a kukoricárú’ a fejet a borz.” / „Szegény apám minden este vitt lámpásokat, meggyújtotta a kukoricába, regge’ meg ment eloltani.” / „...e’ szoktak mennyi borzot ásni. [...] Az szép, csak büdös. [...] Megették a husát. A bőrit evítették, valaki eladta a bőrit. Ja. Borzsír. [...] A vadászok bakkancsot szoktak vele bekenyeni. Mer’, hogy nem veszi be a vizet.” / „Aztán vót kutyaorrú. Disznóorrú, a’ jó vót. Annak a husa jó vót. [...] De a kutyaorrú, a’ meg nem vót jó.” / „A kukoricát, annyit evett így, hogy nagyon meghízott. [...] Osztt akkó’ bement a likba, osztá’ ottan tavaszig [...] benn vót, hogy az orrát betúrta a seggibe, osztá’ abbó’ a zsírú’ élt. / „...a borznak olyan réteges husa van. [...] Hát zsiros, meg sovány.”
<i>Lutra lutra</i>	SLO: vidra / HU: vidra	„A vidra védett állat. Nem szabad lelőni. [...] ...fiaimék vetek olyan százötven darab halat, beengedték a tóba. [...] Vidrák a drótot átrágták, aláástak, aztán mind agyoncsapkodták őket. [Utána már] villanypásztor volt.”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészletek
<i>Vulpes vulpes</i>	SLO: róka, lizica / HU: róka	„Az rájárt, az meglopta, elvitte neki a sonkóját [a poszméh lépét], meg kiásta, kikaparta, meg minden. [...] A rókának vót egy olyan megoldása, hogy lepisíta, osztán akkó’ kiröpűt. [...] A tyukot is úgy hajtja le a fáról állítólag a róka. Lepisilja a farkát, osztán lelocsolja. [...] A házakná’ kinn ültek a tyukok a fán...” / „Én is azt láttam [...], a róka úgy vitte a csirkéket, hogy megpakolta a hátán, és a farkát befogta a szájába [a farkával rögzítette a hátán a csirkéket].” / „Fütöttünk [a rókalyuknál tüzeltek], becsinyátuk [betömték] a lukat, befütöttünk, de hiába, mer’ a másik felin kiás. Hát ő okos állat. Ravasz. Mind mondják, ravasz, mind a róka.” / „A róka minálunk délbe’, tizenegy órakor, délbe’ jött minden nap. [...] Arra is haragszom [...] az én részemrű’, én nem bánám, ha egy sé vóna.” / „...lőtt rókát, fiatal rókát. Lefejtette, aztán gulást főzött belőle. Azt akkó’ ittak, berúgtak, aszongya, aj de jó gulást főztünk. Dicsérték. [...] Na, akkó’ meg elődobta a bőrit. Kezdték háynyi, káromkodni...”
<i>Canis aureus</i>	SLO: sakál / HU: sakál, farkas, sakálfarkas	„Sakál, az a róka, farkas, kutya között valami olyan. Ez valahonnan kezd most, ami előbb nem volt. Itt-ott má’ látták, de úgy, hogy baj még azé nincs, mer’ annyi nincsen belüle, de hát, hogyha sok van...[...] Rövidebb farka van neki.” / „Na, hogy ollant is hoztak valahonnan. Hát hogy az minek itt? Sosé vót.”
<i>Sus scrofa</i>	SLO: vaddisznó, disznó / HU: vaddisznó	„Negyven-ötven darab vaddisznót lőttek egy-egy nap. Má’ reggel méntek, estig. Annyi van.” / „Hát az éjszaka megy az is inkább.” / „Az egész erdőt főturják. Meg a réteket. De az soha itten vaddisznó, meg szarvas nálunk nem vót, most meg borzasztó.” / „Amikó’ az oroszok begyöttek Magyarországra, vagy hát ide, akkó’ ebbe a Tilosba hoztak [...] ezerötyszáz vaddisznót.” / „...nyolc sort, aszongya, úgy letapostak a vaddisznók, aszongya, hogy szörnyű. De ha szólunk a vadászoknak, mi a válasz: azoknak is meg kell élniük. [...] Ez most van júliusba’. Hát mi lesz még szeptemberig, amire betakarítjuk a kukoricát.”
<i>Capreolus capreolus</i>	SLO: őz, őzike / HU: őz, őzike	„Borsót, azt úgy lelegelik. Nem voltak őzek, meg szarvasok.” / „Az emberi haját, azt az őzeknek. Azt fel szokták olyan nájljonharisnyába kötözni, és ugye, ahogy a szél lengedez, már különleges hangot is ad, meg hogy az őz, ha megérzi az illatát, hogy akkor attól irtózik, hogy elmegy.” / „Én még evve’ a kaszálógéppe’ [...] neki is ekaszátam a lábát, hogy a’ is elaludt a fübe’.” / „...az őz lélegeli a céklát, meg a burgundit...”

Tudományos név	Helyi név	Jellemző interjúrészek
<i>Cervus elaphus</i>	SLO: szarvas / HU: szarvas	„...a szarvas bajt csinál, hát akkó’ minek?” / „A babomat tisztára lelegete.” / „Megszaporodtak azok a szarvasok.” / „Akkora szarvasok járnak [...]. Aztán az erre soha nem volt.” / „Amikó’ az oroszok begyöttek Magyarországra, vagy hát ide, akkó’ ebbe a Tilosba hoztak kétezer darab szarvast...”

3. táblázat A vizsgált falvakban ismert gerinctelen állattaxonok és helyi nevük az egyes taxonok esetében az említés gyakorisága sorrendjében.

Tudományos név	Helyi név
Soklábúak (Myriapoda)	
Julidae, pl. <i>Megaphyllum unilineatum</i>	SLO: – / HU: –
<i>Lithobius</i> spp. pl. <i>Lithobius forficatus</i>	SLO: százlábú, sztonoga / HU: százlábú
Pókszabásúak (Arahnida)	
<i>Ixodes</i> spp. pl. <i>Ixodes ricinus</i>	SLO: kullancs, kullánc / HU: kullancs, kullánc
<i>Tetranychus urticae</i>	SLO: – / HU: –
<i>Varroa destructor</i>	SLO: – / HU: atka, méhatka
Araneae pl. <i>Tegenaria domestica</i>	SLO: pók / HU: pók
<i>Misumena vatia</i>	SLO: mérgepók / HU: –
<i>Araneus</i> spp. pl. <i>Araneus diadematus</i>	SLO: keresztespók / HU: keresztespók
Pholcidae pl. <i>Holocnemus pluchei</i> , Opiliones pl. <i>Phalangium opilio</i>	SLO: pók / HU: kaszaspók
Rákok (rákfélék) (Crustacea)	
<i>Astacus astacus</i>	SLO: rák / HU: rák
Oniscidea pl. <i>Armadillidium vulgare</i>	SLO: – / HU: pincebogár
Egyenesszárnyúak (Orthoptera)	
<i>Tettigonia viridissima</i>	SLO: sáska, kaszás, ződ kaszás / HU: –
<i>Oecanthus pellucens</i>	SLO: csúrbogár / HU: –
Caelifera pl. <i>Calliptamus italicus</i>	SLO: szecsku, szöcske / HU: –
<i>Gryllus campestris</i>	SLO: tücsök, cslicsek / HU: –
<i>Gryllotalpa gryllotalpa</i>	SLO: lóbogár, lótetű, lútetű / HU: –
Félfedelesszárnyúak (Hemiptera)	
<i>Gerris</i> spp. pl. <i>Gerris paludum</i>	SLO: víziszöcske / HU: vízipók, víziborjú (sic!), pók
<i>Pyrrhocoris apterus</i>	SLO: – / HU: bodobácsbogár, baszóbogár, bodobács
<i>Eurydema ornata</i>	SLO: – / HU: káposztafoloska
<i>Dolycoris baccarum</i> és hasonló fajok	SLO: büdösbákó, büdösbáku, büdöske / HU: büdösmargit, margitbogár, büdösbogár, kalamászbogár, marinka, büdösbence, büdösmátyás
Cercopidae pl. <i>Philaenus spumarius</i>	SLO: hab, ökörnyál / HU: hab
<i>Cimex lectularius</i>	SLO: poloska / HU: –

Tudományos név	Helyi név
Lepkék (Lepidoptera)	
<i>Acherontia atropos</i>	SLO: – / HU: halálfejes lepke
<i>Macroglossum stellatarum</i>	SLO: lepke / HU: kolibribogár
<i>Tineola biselliella</i>	SLO: moly, moholy / HU: moly
<i>Ephestia kuehniella</i>	SLO: moly / HU: moly, molylepke
<i>Ostrinia nubilalis</i>	SLO: moholy / HU: moly
<i>Saturnia pyri</i>	SLO: lepke / HU: molylepke, pápaszemes
<i>Mamestra brassicae</i> és hasonló fajok	SLO: lepke, éjjeli lepke / HU: éjszakai lepke, vacsoravesztő, éjjeli lepke
Sphingidae	SLO: – / HU: vacsoravesztő, vacsorapille, vacsoravivő pille
<i>Galleria mellonella</i> , <i>Achroia grisella</i>	SLO: lepke / HU: –
<i>Emmelia trabealis</i>	SLO: mérges lepke / HU: –
<i>Cydia pomonella</i>	SLO: hernyó / HU: almaféreg, almamoly
<i>Lymantria dispar</i>	SLO: – / HU: gyapjaslepke, vacsoravesztő
<i>Pieris brassicae</i>	SLO: fehér lepke, lepke / HU: fehér lepke, káposztahernyó
<i>Inachis io</i>	SLO: – / HU: pávaszemes
<i>Iphiclides podalirius</i> , <i>Papilio machaon</i>	SLO: – / HU: fecskefarkú lepke
<i>Gonopteryx rhamni</i>	SLO: lepke, sárga lepke, citromlepke / HU: sárga lepke
<i>Polyommatus</i> spp.	SLO: pillangó, hangyászboglárka / HU: lepke
<i>Cydia nigricana</i> , <i>Etiella zinckenella</i>	SLO: kukac / HU: –
Bogarak (Coleoptera)	
Carabidae pl. <i>Zabrus tenebrioides</i>	SLO: géber / HU: géber, bogár
Geotrupes spp. pl. <i>Geotrupes vernalis</i>	SLO: galacsinhajtó / HU: ganajtúró bogár, szartúró bogár
<i>Leptinotarsa decemlineata</i>	SLO: krumplibogár / HU: krumplibogár, korodádó, kororádóbogár
<i>Chaetocnema</i> spp., <i>Phyllotrema</i> spp. pl. <i>Chaetocnema tibialis</i>	SLO: – / HU: balha, káposztabolha
<i>Tenebrio molitor</i>	SLO: – / HU: lisztféreg
Curculionidae pl. <i>Larinus turbinatus</i>	SLO: – / HU: –
<i>Ceutorhynchus maculata</i> – <i>alba</i>	SLO: – / HU: bogár
<i>Sitophilus granarius</i>	SLO: zszsik / HU: zszsik, gabonaszszsik
<i>Bruchus pisorum</i> , <i>Acanthoscelides obtectus</i>	SLO: zszsik / HU: zszsik
<i>Lytta vesicatoria</i>	SLO: kőrisbogár, bűdösbogár / HU: kőrisbogár

„A régi öregek, azok lehet ám, hogy jobban tudják...”

Tudományos név	Helyi név
<i>Melolontha melolontha</i>	SLO: cserebogár, csimmasz, csimmaz / HU: cserebogár, csimmasz
<i>Cerambyx cerdo</i> and similar species	SLO: – / HU: cincér, hőscincér, facincér
<i>Lucanus cervus</i>	SLO: istenökre, szarvasbogár / HU: szarvasbogár, istenökre
<i>Coccinella septempunctata</i> , <i>C. magnifica</i>	SLO: bödebence, katicabogár / HU: bödebence, katicabogár, katica, rendes katica
<i>Harmonia axyridis</i>	SLO: bödebence, katicabogár, bödebogár / HU: bödebence
<i>Psyllobora vigintiduopunctata</i>	SLO: – / HU: sárga katicabogár
<i>Lymexylon navale</i>	SLO: – / HU: hajófúró bogár
<i>Cetonia aurata</i> és <i>Protaetia</i> pl. <i>Protaetia affinis</i>	SLO: szentjánosbogár / HU: szentjánosbogár, rózsabogár
<i>Lampyris noctiluca</i> , <i>Lamprohiza splendidula</i>	SLO: szentjánosbogár, szentivánbogár, ivánbogár / HU: szentjánosbogár
<i>Ips</i> spp. pl. <i>Ips typographus</i>	SLO: szú / HU: szu, szú, faszú
<i>Anobium punctatum</i>	SLO: – / HU: faszú, szú
<i>Blaps</i> spp. pl. <i>Blaps lethifera</i>	SLO: bűdösbogár, keserűbogár / HU: bűdösbogár, pincebogár
<i>Agriotes</i> spp. pl. <i>Agriotes sputator</i>	SLO: drótféreg, szárazféreg / HU: drótféreg
Hártyásszárnyúak (Hymenoptera)	
<i>Apis mellifera</i>	SLO: méhe, méhecske, méh / HU: méh, méhe, háziméhe, méhi
<i>Apis mellifera</i> var. <i>ligustica</i>	SLO: – HU: vadméhe
Andrenidae, Colletidae, Melittidae, Halictidae, Megachilidae	SLO: földiméhe / HU: földiméhe, földiméhi
Halictidae pl. <i>Halictus sexcinctus</i>	SLO: – / HU: vadméhe, méh, méhe, földiméhe
<i>Bombus terrestris</i> és hasonló fajok	SLO: dongó, földiméhe, földiméhe, földiméh / HU: földiméhe, poszméh, földiméhi
<i>Tetramorium caespitum</i> and similar species	SLO: hangya / HU: hangya
<i>Formica rufa</i>	SLO: vöröshangya / HU: hangya
szárnyas hangyakasztok különböző fajokból	SLO: szárnyashangya / HU: szárnyashangya
<i>Camponotus</i> spp. pl. <i>Camponotus ligniperda</i>	SLO: nagy fekete hangya / HU: nagy fekete hangya
<i>Lasius flavus</i> , <i>L. umbratus</i>	SLO: vöröshangya / HU: vöröshangya
<i>Sceliphron destillatorium</i>	SLO: szakandék / HU: –
<i>Vespa crabro</i>	SLO: darázs, lódarázs / HU: lódarázs, darázs, szakadék, méhfarkas
<i>Vespa vulgaris</i> , <i>Paravespula germanica</i>	SLO: szakandik, szakandék / HU: darázs, szakadék

Tudományos név	Helyi név
<i>Polistes gallicus</i>	SLO: szakandik, szakandék / HU: kecskedarázs, szakadék
<i>Cynips quercusfolii</i>	SLO: gubacs, gubola / HU: –
<i>Rhodites rosae</i>	SLO: – / HU: –
<i>Andricus hungaricus</i>	SLO: – / HU: gubacs, guba
Kétszárnyúak (Diptera)	
<i>Aedes</i> spp. és hasonló fajok	SLO: szúnyog, szunyog / HU: szunyog
<i>Tipula</i> spp. pl. <i>Tipula maxima</i>	SLO: szunyog / HU: szunyog, vacsoravesztő, szitakötő
Ceratopogonidae pl. <i>Culicoides imicola</i>	SLO: muslinca, muszlinca / HU: –
<i>Drosophila</i> spp. pl. <i>Drosophila melanogaster</i>	SLO: muslinca, muslica, muszlinca / HU: muszlinca
Psychodidae pl. <i>Clogmia albipunctata</i>	SLO: lepke / HU: –
<i>Braula coeca</i>	SLO: baroza / HU: –
<i>Haematopota</i> spp. pl. <i>Haematopota pluvialis</i>	SLO: dongó / HU: katonadongó
<i>Tabanus bovinus</i>	SLO: dongó, lódongó / HU: dongó, böngöly
<i>Hypoderma bovis</i>	SLO: – / HU: féreg, bödölle, gödölle
<i>Hypoderma diana</i>	SLO: – / HU: bödölle, gödölle
Asilidae	SLO: légy / HU: légy
<i>Musca domestica</i>	SLO: légy, házilégy / HU: bogár, rendes légy
<i>Haematobia irritans</i>	SLO: – / HU: légy
<i>Sarcophaga carnaria</i>	SLO: féregszaró, légy / HU: húsbogár, dögbogár
<i>Calliphora vicina</i>	SLO: kék légy / HU: húsbogár
<i>Lucilia</i> spp. pl. <i>Lucilia caesar</i>	SLO: zöld légy, mészároslégy, légy / HU: légy, dögbogár, húsbogár
<i>Chrysops</i> spp. pl. <i>Chrysops caecutiens</i>	SLO: dongó / HU: tarkaszárnyú böngöly, tarka dongó
<i>Gasterophilus intestinalis</i>	SLO: – / HU: –
Syrphidae pl. <i>Syrphus ribesii</i>	SLO: légy / HU: –
<i>Hippobosca longipennis</i>	SLO: kutyalégy, kutyabogár / HU: lókulláncs
<i>Rhagoletis cerasi</i> s.l.	SLO: – / HU: féreg
További rovarok (Insecta)	
Aphididae pl. <i>Apis pomi</i>	SLO: – / HU: tetű, levéltetű, rózsatetű
<i>Myzus cerasi</i>	SLO: penészbogár / HU: tetű, fekete tetű
Aleyrodina pl. <i>Aleyrodes proletella</i>	SLO: – / HU: levéltetű
Coccoidea pl. <i>Aspidiotus nerii</i>	SLO: – / HU: atka
<i>Menacanthus stramineus</i>	SLO: tyuktetű, tiktetű, tetű, bolha / HU: tiktetű, tyuktetű

„A régi öregek, azok lehet ám, hogy jobban tudják...”

Tudományos név	Helyi név
<i>Haematopinus suis</i>	SLO: tetű, disznótetű / HU: –
<i>Bovicola bovis</i>	SLO: – / HU: tehéntetű
<i>Pediculus humanus capitis</i>	SLO: tetű, fejtetű / HU: tetű, fejtetű
<i>Pediculus humanus humanus</i>	SLO: tetű, ruhatetű / HU: tetű
<i>Pulex irritans</i>	SLO: bolha, bóha / HU: bolha, balha
<i>Ctenocephalides canis</i>	SLO: bolha, kutyabolha / HU: balha, bolha
<i>Mantis religiosa</i>	SLO: imádkozó sáska, bogomolka / HU: imádkozó sáska, sáska
<i>Blatta orientalis</i>	SLO: csótány / HU: géber:
Dermaptera pl. <i>Forficula auricularia</i>	SLO: fülbemászó, fűlmászó / HU: fűlmászó, fülbemászó
Ephemeroptera pl. <i>Ephemera danica</i>	SLO: – / HU: kérész
Odonata pl. <i>Anax imperator</i>	SLO: kigyupásztor, kigyópásztor, szitakötő / HU: szitakötő, kigyupásztor
Fonalféreg (Nematoda)	
<i>Toxocara canis</i>	SLO: giliszta / HU: –
<i>Toxocara cati</i> , <i>T. leonina</i>	SLO: geleszta, giliszta / HU: –
<i>Ascaris suum</i>	SLO: – / HU: orsós, giliszta, orsóféreg
<i>Dictyocaulus viviparus</i>	SLO: – / HU: tüdőféreg, féreg
<i>Eisenia fetida</i>	SLO: – / HU: giliszta
Laposféreg (Platyhelminthes)	
<i>Taenia solium</i> , <i>Taeniarhynchus saginatus</i>	SLO: geleszta, pántlikgiliszta / HU: giliszta
<i>Fasciola hepatica</i>	SLO: májméte, májlepeke / HU: –
Gyűrűsféreg (Annelida)	
<i>Lumbricus</i> spp. pl. <i>Lumbricus terrestris</i>	SLO: giliszta, földgiliszta, brázdombillegető / HU: barázdaféreg, brázdaféreg, giliszta
<i>Hirudo officinalis</i> , <i>Hirudo verbana</i>	SLO: pióca, piuca / HU: pióca
Puhatestűek (Mollusca)	
<i>Arion</i> , <i>Limax</i> spp. pl. <i>Limax maximus</i>	SLO: kágyu, kágyus csiga, csigakágyu, meztelen csiga / HU: kágyú, kágyillu, meztelen csiga, köpeszcsiga
<i>Arion vulgaris</i>	SLO: vörös kágyú, vörös csiga, kágyú / HU: kágyú, kágyillu, vörös csiga, vörös kágyú, köpeszcsiga
<i>Agriolimax agrestis</i>	SLO: fehér kágyu / HU: –
Gastropoda pl. <i>Helix pomatia</i>	SLO: csiga / HU: csiga
<i>Xerolenta obvia</i>	SLO: csiga / HU: csiga
Bivalvia pl. <i>Anodonta cygnea</i>	SLO: kagyló / HU: kagyló